

Psycho-educatie bij kinderen met gehoorverlies

Ontwikkeling van een psycho-educatiepakket voor kinderen uit het derde leerjaar
t.e.m. het vijfde leerjaar

Promotor: Mevrouw
Jarle Franceus

Copromotor: Mevrouw
Mieke Thienpont

Academiejaar: 2024-2025

Bachelorproef voorgedragen door:
Cato VANKEIRSBILCK en Anouk WILLEMYNS
tot het bekomen van de graad van
Bachelor in de logopedie en de audiologie –
afstudeerrichting logopedie

Psycho-educatie bij kinderen met gehoorverlies

Ontwikkeling van een psycho-educatiepakket voor kinderen uit het derde leerjaar
t.e.m. het vijfde leerjaar

Promotor: Mevrouw
Jarle Franceus

Copromotor: Mevrouw
Mieke Thienpont

Academiejaar: 2024-2025

Bachelorproef voorgedragen door:
Cato VANKEIRSBILCK en Anouk WILLEMYNS
tot het bekomen van de graad van
Bachelor in de logopedie en de audiologie –
afstudeerrichting logopedie

Psycho-educatie bij kinderen met gehoorverlies	
Promotiejaar:	2025
Studenten:	Cato Vankeirsbilck Anouk Willemyns
Promotor:	Mevr. Jarle Franceus
Copromotor	Mevr. Mieke Thienpont
Trefwoorden:	Psycho-educatie – Kinderen – Gehoorverlies
Abstract	
Kinderen met gehoorverlies ervaren vaak moeilijkheden op sociaal, emotioneel en communicatief vlak, waardoor psycho-educatie een belangrijk onderdeel vormt van hun begeleiding. Uit literatuuronderzoek en contact met het werkveld blijkt dat bestaande psycho-educatiepakketten voor deze doelgroep verouderd en onvolledig zijn. In deze bachelorproef werd een modern en volledig psycho-educatiepakket ontwikkeld, gebaseerd op een literatuurstudie, interviews met professionals en eigen creatieve input. Het resultaat omvat een volledig uitgewerkt pakket inclusief een handleiding voor therapeuten, een materiaalbundel en interactieve pdf's. Volgende thema's komen aan bod: voorstelling van het kind, identiteit, hulpmiddelen, delen en werking van het gehoor, audiogram, emotionele weerbaarheid en copingstrategieën, self-advocacy en ten slotte uitleggen aan anderen. Hoewel het pakket nog niet in de praktijk werd uitgetest, biedt het een solide basis voor verdere implementatie en onderzoek naar effectiviteit en gebruiksvriendelijkheid in de praktijk.	

Psycho-education for children with hearing loss	
Promotiejaar:	2025
Studenten:	Cato Vankeirsbilck Anouk Willemyns
Promotor:	Mevr. Jarle Franceus
Copromotor	Mevr. Mieke Thienpont
Trefwoorden:	Psycho-education– Children– Hearing-loss
Abstract	
Children with hearing loss often experience difficulties socially, emotionally and communicatively, making psycho-education an important part of their counselling. Literature research and consultations with professionals indicate that existing psycho-education packages for this target group are outdated and incomplete. In this bachelor's thesis, a modern and complete psycho-education package was developed, based on a literature review, interviews with professionals and creative input. The result consists of a fully developed package including a therapist manual, a materials bundle and interactive PDFs. It covers the following themes: presentation of the child, identity, aids, parts and functioning of the hearing, audiogram, emotional resilience and coping strategies, self-advocacy and lastly explaining to others. Although the package has not yet been tested in practice, it provides a solid basis for further implementation and research into its effectiveness and user-friendliness in practice.	

Inhoudsopgave	
1. Dankwoord	1
2. Introductie	2
2.1 Situering van kinderen met gehoorverlies in 2025.....	2
2.1.1 Huidige visie op zorg.....	2
2.1.2 Impact van gehoorverlies op de ontwikkeling	2
2.1.4 De werking van een CAR	5
2.1.5 Werkvormen en begeleiding	6
2.1.6 Onderdelen van de begeleiding	7
2.2 Psycho-educatie en self-advocacy: sleutels tot empowerment.....	8
2.2.1 Psycho-educatie	8
2.2.2 Self-advocacy.....	11
2.3 Psycho-educatie bij verschillende stoornisgebieden	12
2.3.1 Aanpak van psycho-educatie bij verschillende stoornissen	12
2.3.2 Overeenkomsten en verschillen in psycho-educatieve benaderingen	14
2.3.3 Effectiviteit van psycho-educatieve benaderingen.....	14
2.3.4 Beschikbare middelen en materialen	14
2.3.4.1 Psycho-educatieve programma's voor kinderen met dyslexie en TOS.....	14
2.3.4.2 Visuele methodes en hulpmiddelen.....	15
2.3.4.3 Psycho-educatieve leesboeken.....	15
2.3.4.4 Spelenderwijs leren en podcasts	16
2.3.4.5 Conclusie.....	18
2.4 Psycho-educatie bij kinderen met gehoorverlies.....	18
2.4.1 Noodzaak van psycho-educatie bij gehoorverlies	18
2.4.2 Bestaand psycho-educatiemateriaal voor kinderen met gehoorverlies.....	18
2.4.2.1 Overeenkomsten en verschillen.....	18
2.4.2.2 Conclusie.....	19
2.5 Probleemsamenhang	21
3. Methode	22
4. Resultaten.....	24
5. Discussie en conclusie	28

6. Referentielijst.....30

7. Bijlagenlijst35

8. Bijlagen36

1. Dankwoord

Graag willen we allereerst onze promotor, mevrouw Franceus, bedanken. Ze toonde een grote betrokkenheid bij ons werk en wist steeds de juiste vragen te stellen om ons aan te moedigen kritisch na te denken. Haar deskundigheid, flexibiliteit en stimulerende begeleiding hebben een essentiële bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit eindresultaat. Dankzij haar vertrouwen en motiverende houding voelden wij ons gesteund om dit project met de nodige diepgang en nauwkeurigheid uit te werken. Wij zijn haar dan ook bijzonder dankbaar voor haar inspanningen, haar enthousiasme en de inspiratie die zij ons heeft geboden gedurende dit onderzoeksproces.

Ook onze copromotor, mevrouw Thienpont, willen we graag bedanken. Haar uitgebreide vakkennis en bereidheid om haar inzichten met ons te delen, waren van grote waarde. Ze hielp ons om een helder en genuanceerd beeld te krijgen van de doelgroep en wees ons op essentiële aandachtspunten. Haar inhoudelijke begeleiding vormde een stevige basis voor ons onderzoek.

Mevrouw de Buck (copromotor van Amber en Lena) willen we ook graag bedanken voor haar feedback op de gezamenlijke inleiding van onze bachelorproef.

Verder willen we mevrouw Verhelst bedanken voor haar bereidheid om onze vragen te beantwoorden en om toelichting te geven bij de werking van psycho-educatie binnen de werking van het Sint-Lievenspoort.

Ook willen we Amber en Lena, de studenten waarmee we samen de inleiding schreven, bedanken voor de fijne samenwerking.

Ten slotte willen we ook elkaar bedanken voor de samenwerking. Door gezamenlijke inzet konden we elkaar aanvullen en inspireren.

Ondergetekenden dragen de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor deze bachelorproef en staan toe dat hun werk digitaal vrij raadpleegbaar en ter beschikking wordt gesteld via het Artevelde Digitaal Archief.

Gent, juni 2025

Cato Vankeirsbilck

Anouk Willemyns

2. Introductie

2.1 Situering van kinderen met gehoorverlies in 2025

2.1.1 Huidige visie op zorg

De zorg voor kinderen met gehoorverlies is geëvolueerd van een voornamelijk medische visie naar een biopsychosociale visie. Deze visie houdt rekening met de interactie tussen biologische, psychologische en sociale processen. Dit stelt professionelen in staat om een holistisch beeld te vormen van de cliënt (De Smit et al., 2021a). Het legt de nadruk op de unieke persoon in plaats van voornamelijk op de symptomen van de aandoening. Dit resulteert in een meer gepersonaliseerde en daarmee effectievere zorg (Adams et al., 2024).

Een universeel systeem dat de biopsychosociale visie ondersteunt, is het International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF), ontwikkeld door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Het ICF-model helpt professionelen om gegevens te ordenen en bevordert interprofessionele samenwerking door het gebruik van een gemeenschappelijke taal. Dit systeem stimuleert een holistische benadering, die niet alleen vraaggestuurd maar ook evidence-based is. Binnen de biopsychosociale visie is er een sterke focus op luistergerichte zorg. Kinderen met gehoorverlies hebben de aangeboren capaciteit om gesproken taal te ontwikkelen via luisteren. Hoewel visuele ondersteuning op korte termijn sneller resultaat kan opleveren, biedt het vroegtijdig stimuleren van auditieve vaardigheden een grotere kans op een succesvolle gesproken taalontwikkeling en geletterdheid op lange termijn (De Smit et al., 2021a).

2.1.2 Impact van gehoorverlies op de ontwikkeling

Kinderen met gehoorverlies ervaren zowel thuis als op school diverse uitdagingen (Schafer et al., 2020). Vroegtijdige interventie is van cruciaal belang voor een positief effect op de algemene ontwikkeling. Goedhorende kinderen hebben bij hun geboorte al twintig weken aan auditieve ervaring opgedaan in de baarmoeder. Zij vertonen een duidelijke voorkeur voor de stem van hun moeder en voor liedjes en verhalen die zij prenataal gehoord hebben. Dit betekent dat kinderen met een aangeboren gehoorverlies al voor de geboorte een achterstand hebben opgelopen. Na de geboorte start de ontwikkeling van neurale verbindingen, die essentieel zijn voor de spraak- en taalontwikkeling. Deze ontwikkeling wordt gestimuleerd door auditieve input in de hersenen. Gehoorverlies fungeert als een onzichtbare filter die geluid vervormt en verzwakt of zelfs elimineert.

Onvoldoende auditieve input tijdens de kritische periode kan leiden tot een afname van neuronen en synapsen (Flexer, 2000). Ook kan dit crossmodale reorganisatie veroorzaken, waarbij neurale banen geleidelijk worden overgenomen door andere zintuigen, voornamelijk door het visuele zintuig. Dit proces kan ertoe leiden dat een kind bij latere auditieve correctie minder goede resultaten behaalt (De Smit & Jarle Franceus, 2024). De hersenplasticiteit is het grootst tijdens de eerste drieënhalve levensjaren. Hoe jonger het kind, hoe groter de plasticiteit en daarmee de mogelijkheid om deze verbindingen optimaal te ontwikkelen (Flexer, 2000). Op jonge leeftijd kan dit de ontwikkeling van gesproken taal-, lees- en schrijfvaardigheden en schoolprestaties beïnvloeden (Flexer, 2000). Jonge kinderen leren hun moedertaal door te luisteren en via sociale interacties. Hierbij spelen beurtwisseling en joint attention tijdens de communicatie een belangrijke rol (De Smit et al., 2021b). Daarnaast heeft achtergrondlawaai een grote invloed. Kinderen met gehoorverlies ondervinden altijd een grotere luisterinspanning dan goedhorende kinderen. Een ongunstige signaal-ruisverhouding (SNR) vergroot deze inspanning verder (Schafer et al., 2020). Op kleuterleeftijd leren kinderen voor 90% incidenteel. Bij kinderen met gehoorverlies, zelfs met auditieve correctie, is er een beperkt incidenteel leren vanwege de afstand en het achtergrondlawaai. Ze ervaren een dubbel probleem door moeilijkheden met de bottom-up en top-down processen. Hierdoor hebben ze het moeilijk om nieuwe taal te verwerven en de verworven taal te gebruiken om hiaten in wat ze horen op te vullen. Op termijn kan dit problemen veroorzaken, omdat zij hun top-down processen nodig hebben om fouten te compenseren. Dit kan zorgen voor een vicieuze cirkel (De Smit & Jarle Franceus, 2024). Als gevolg van het dubbel probleem gaat belangrijke informatie uit de omgeving verloren, waardoor het moeilijker wordt om nieuwe kennis op te doen (De Smit et al., 2021b). De achterstand heeft niet alleen invloed op de spraak- en taaloutput, maar ook op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (De Smit et al., 2021b). Doordat kinderen met gehoorverlies minder opnemen vanuit gesprekken tussen derden, leren ze minder incidenteel. Dit heeft een invloed op de executieve functies (EF) en de Theory of Mind (ToM) (De Smit & Jarle Franceus, 2024). Zo kan het zijn dat kinderen met gehoorverlies moeite hebben met het begrijpen van complexe emoties of het reguleren van hun eigen emoties, mede door een beperkte woordenschat. Verder worden ook schoolprestaties negatief beïnvloed (De Smit et al., 2021b). Onderzoek toont aan dat primaire leescentra gedeeltelijk in de auditieve cortex liggen. Hierdoor hebben kinderen met onvoldoende toegang tot auditieve input vaak moeite met lezen, ondanks goede visuele functies (Flexer, 2000). Daarbovenop kunnen motorische problemen optreden, aangezien het vestibulaire orgaan in het binnenoor verantwoordelijk is voor evenwicht. Hierdoor bestaat er een verhoogd risico op evenwichtsproblemen, wat gevolgen heeft voor ruimtelijk inzicht en visuospatiële vaardigheden (De Smit et al., 2021b). Kortom, tijdige ondersteuning en gerichte interventies zijn essentieel om kinderen met gehoorverlies te helpen hun ontwikkeling te optimaliseren.

2.1.3 Vroege interventies bij gehoorverlies: van detectie tot behandeling

Vroegdetectie en -behandeling van gehoorverlies zijn van cruciaal belang voor de totale ontwikkeling. Talrijke longitudinale onderzoeken zoals de richtlijnen van ASHA, de OCHL-studies en de LOCHI-studies tonen aan dat vroege interventie een positief effect heeft op kinderen met gehoorverlies of doofheid. In lijn hiermee heeft de Joint Committee on Infant Hearing (JCIH) richtlijnen opgesteld om de behandeling zo vroeg mogelijk op te starten, met als doel een optimale ontwikkeling te waarborgen. Specifiek benadrukt de 1-2-3-richtlijn dat de **gehoorscreening** binnen de eerste maand na de geboorte moet worden uitgevoerd (JCIH, 2019). In 2022 voerde het Agentschap Opgroeien in het Vlaams Gewest gehoorscreenings uit bij 62.575 kinderen. De meeste kinderen werden vóór hun 21ste levensdag gescreend (Opgroeien, 2023).

Tabel 1: (Opgroeien, 2023)

Screening door Agentschap Opgroeien	94,2%
Externe screening	3,9%
Geen screening	1,9%
Aantal doorverwijzingen naar diagnostische centra	1,1 %

Daarna dient, volgens de richtlijnen, de **diagnose** voor de tweede maand gesteld te zijn (JCIH, 2019). De keuze van diagnostische tests hangt hierbij af van de leeftijd van het kind en volgt het cross-check-principe (De Smit et al., 2021c). Bij gehooronderzoeken worden verschillende technieken ingezet om het gehoorverlies te bepalen (Kind en Gezin, 2021). Uit data van 2021 blijkt dat bij 1,87 op 1000 geteste kinderen een gehoorverlies werd vastgesteld (Opgroeien, 2023).

Tabel 2: (Opgroeien, 2023)

Gehoorverlies	Aantal kinderen
Unilateraal	41
Asymmetrisch	21
Symmetrisch	59
Totaal	121

De etiologie van gehoorproblemen is divers. Onderstaande opsomming geeft enkele mogelijke oorzaken weer. In de prenatale periode kunnen genetische factoren en infecties zoals het cytomegalovirus¹ het gehoor van het ongeboren kind aantasten. Tijdens de perinatale periode kunnen bijvoorbeeld zuurstoftekort en hyperbilirubinemie leiden tot blijvend gehoorverlies. Bij kinderen en adolescenten komen chronische oorontstekingen, zoals otitis media en infecties zoals meningitis, vaak voor als oorzaak van gehoorverlies (World Health Organization: WHO, 2024). In 40% tot 50% van de gevallen is er sprake van een genetische oorzaak (Stappaerts & Hoppenbrouwers, 2018). Een mutatie in het *GJB2*-gen (connexine 26) komt vaak voor (Kemperman et al., 2002). Vervolgens stelt de richtlijn dat voor de derde maand **interventie** moet worden opgestart (JCIH, 2019). Auditieve correctie is noodzakelijk bij permanente gehoorverliezen, omdat gehoorverlies een impact kan hebben op verschillende ontwikkelingsdomeinen (Stappaerts & Hoppenbrouwers, 2018). De begeleiding van kinderen met gehoorverlies is divers waarbij auditieve habilitatie, ook wel "aural habilitation" genoemd, een belangrijk onderdeel is. Meer informatie hierover is te vinden in hoofdstuk 2.1.6. In Vlaanderen wordt deze begeleiding aangeboden in een Centrum voor Ambulante Revalidatie (CAR).

2.1.4 De werking van een CAR

Een CAR bevordert de maatschappelijke inclusie en participatie van een persoon met gehoorproblemen. De werking is gebaseerd op een multidisciplinair, ambulant en op maat afgestemd aanbod, waarbij de betrokkenheid van de naasten en wetenschappelijke onderbouwing centraal staan (Centra Voor Ambulante Revalidatie | Revalidatie, z.j.). Samenwerking is essentieel in de zorg voor kinderen met gehoorverlies. Verschillende disciplines worden betrokken waaronder neus-keel-oorartsen (NKO), audiologen, logopedisten, psychologen, kinesitherapeuten, ergotherapeuten en maatschappelijk werkers. De samenstelling van het team hangt af van verschillende factoren (De Smit et al., 2023-2024). Teamleden coördineren hun taken op basis van een geïntegreerd behandelplan en een gedeelde visie. De aanpak is maatwerk, afgestemd op de behoeften van de cliënt en zijn omgeving. De betrokkenheid van naasten is essentieel. Dit omvat alle personen die de zorgvrager als belangrijk beschouwt en die ondersteuning bieden in het dagelijks leven (Centra Voor Ambulante Revalidatie | Revalidatie, z.j.). Een belangrijk aspect is dat 95% van de kinderen met gehoorverlies worden geboren in een goedhorend gezin. Dit betekent dat ouders vaak niet vertrouwd zijn met de impact van de diagnose en de gevolgen daarvan voor de ontwikkeling van hun kind. Het is de taak van het

¹ CMV is een virus dat wereldwijd voorkomt en behoort tot de groep van herpesvirussen. Hoewel het virus meestal onschuldig is, kunnen er bij ongeboren kinderen en mensen met een verminderde afweer wel complicaties optreden (Jacquemyn, n.d.).

multidisciplinair team om realistische verwachtingen te scheppen en het gezin te ondersteunen in het zorgproces. Dit wordt bereikt door middel van empowerment en shared decision making, waarbij de ouders en het kind actief betrokken worden bij elke stap van het behandeltraject. De professional treedt op als coach en neemt geen beslissingen meer op zichzelf. Dit concept sluit nauw aan bij het concept van family-centered care (De Smit et al., 2021a). Daarnaast werkt het CAR, waar nodig, samen met diverse diensten en voorzieningen om optimale zorg te bieden. Bij kinderen met gehoorverlies kan het CAR samenwerken met leerkrachten, thuisbegeleiding en het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) (Centra voor Ambulante Revalidatie | Revalidatie, z.j.).

2.1.5 Werkvormen en begeleiding

Therapie in een CAR wordt ambulant verleend. In specifieke gevallen kunnen therapeuten zich toch verplaatsen (Centra Voor Ambulante Revalidatie | Revalidatie, z.j.). Therapie kan op twee manieren worden aangeboden, zowel formeel als informeel. Formele training bestaat uit gestructureerde activiteiten, vaak binnen de therapeutische setting zoals bij de logopedist of psycholoog. De therapeut plant de sessies op basis van de afgesproken doelen met de cliënt en het cliëntsysteem. Formele training kan individueel plaatsvinden, met of zonder aanwezigheid van ouders of andere leden van het cliëntsysteem of het kan ook doorgaan in groepsverband. Informele training is geïntegreerd in de dagelijkse routine. Professionals coachen leden van het cliëntsysteem om de luister- en spreekvaardigheden van het kind regelmatig te stimuleren in het dagelijks leven (De Smit et al., 2021c).

In een CAR worden zowel individuele als groepstherapieën aangeboden, afhankelijk van de behoeften van het kind en het specifiek therapieplan. De duur en frequentie van de sessies worden vastgesteld op basis van de leeftijd van het kind en het doel van de therapie. Tijdens de therapiesessies ligt de focus op het ontwikkelen van diverse vaardigheden: auditieve, cognitieve, motorische, sociaal-emotionele en spraak- en taalvaardigheden. Binnen groepstherapie wordt bijvoorbeeld psycho-educatie gegeven (Zeplin CAR Woluwe, 2024). Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk 2.2.

2.1.6 Onderdelen van de begeleiding

Er bestaan zuiver auditieve en visuele behandelvisies, maar deze kunnen ook gecombineerd worden tot een geïntegreerde aanpak. 5-10% van de kinderen is geboren in een Doof gezin. Aangezien het kiezen van de moedertaal wordt aangeraden, zal bij deze kinderen vaak Vlaamse Gebarentaal (VGT) gekozen worden (Van Havere et al., 2016). Bij kinderen die geboren worden in een goedgehoord gezin, wordt er meestal gekozen voor gesproken taal (De Smit et al., 2021d). Deze bachelorproef is gericht op de luistergerichte aanpak. Belangrijke onderdelen van de begeleiding voor kinderen met gehoorverlies waarvan de ouders kiezen voor een luistergerichte opvoeding zijn o.a. hoortraining, het gebruik en afstellen van solo-apparatuur, auditieve correctie en spraak- en taaltherapie. Daarnaast richt de behandeling zich op het ontwikkelen van sociale vaardigheden, zoals het aangaan van conversaties, ToM, oogcontact en het stellen van hulpvragen. Er wordt aandacht besteed aan psycho-educatie, copingstrategieën en het versterken van een positief zelfbeeld. Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk 2.2. Bovendien worden schoolse vaardigheden gemonitord om tijdig extra ondersteuning te bieden. Ouders en leerkrachten krijgen adviezen voor zowel thuis als op school waarbij ze communicatiestrategieën effectief leren toepassen (Tye-Murray, 2022). In onderstaande alinea worden enkele van deze aspecten verder uitgewerkt.

Auditieve correctie en solo-apparatuur

Op basis van diverse factoren wordt de meest geschikte auditieve correctie geselecteerd. Auditieve correctie heeft als doel spraak waarneembaar te maken, zodat kinderen deze in optimale luisteromstandigheden kunnen verstaan. Voorbeelden van auditieve correctie zijn hoortoestellen, cochleaire implantaten (CI), beengeleidingsapparaten (BAHS), middenoorimplantaten (MEI) en hersenstamimplantaten (ABI) (De Bruecker, 2016). Desondanks ervaren kinderen met gehoorverlies zowel thuis als op school heel wat uitdagingen in moeilijke luistersituaties (Benítez-Barrera et al., 2020). Het gebruik van solo-apparatuur kan hierbij helpen. Daarnaast bestaan er verschillende soorten hoorhulpmiddelen zoals signaleringssystemen, die kinderen kunnen ondersteunen (Ektepe, O.H., 2024).

Hoortraining

Hoortraining is een essentieel onderdeel binnen de luistergerichte aanpak van de revalidatie voor kinderen met gehoorverlies. Hoortraining is gericht op het verbeteren van detectie, discriminatie, identificatie, interpretatie en auditieve geheugentaken. Daarnaast kan er ook audiovisuele training aangeboden worden. Dit kan voordelen bieden om een succesvollere face-to-face conversatie te

voeren en minder hinder van achtergrondlawaai te ervaren. Bij hoortraining wordt het transfer appropriate processing (TAP) principe vaak als uitgangspunt genomen. Dit principe houdt in dat een training het meest effectief is wanneer de omstandigheden zoveel mogelijk lijken op de situatie waarin het kind de vaardigheden later moet toepassen (Tye-Murray et al., 2021). De waarde van hoortraining bij kinderen mag niet worden onderschat. Kinderen hebben een aangeboren aanleg om taal te leren via luisteren. Via hoortraining leren ze hun gehoor optimaal gebruiken. Het gehoor speelt een cruciale rol in de ontwikkeling van spraak en taal. Via Auditory Verbal Therapy (AVT) worden ouders actief betrokken om thuis voldoende auditieve input te bieden in dagelijkse situaties. Ze leren strategieën zoals o.a. auditory first en auditory bombardement (De Smit et al., 2021d). Onderzoek wijst uit dat AVT significante verbeteringen oplevert voor kinderen met auditieve correctie. De richtlijnen van het National Board of Health adviseren het gebruik van AVT bij alle soorten hoortechnologie. Kinderen die AVT volgen, behalen vaker leeftijdsadequate luister- en spreekvaardigheden dan kinderen die dit niet volgen (Percy-Smith et al., 2017).

In het volgende hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op psycho-educatie en self-advocacy.

2.2 Psycho-educatie en self-advocacy: sleutels tot empowerment

2.2.1 Psycho-educatie

Zoals eerder vermeld wordt er in de aanpak van gehoorverlies uitgegaan van een holistische visie. Het is belangrijk om naast de spraak-, taal- en hoortraining ook in te zetten op het psychosociaal welbevinden van het kind.

De **definitie** van psycho-educatie is informatie geven over de stoornis, waardoor het inzicht hierin vergroot. Hierdoor kan het kind makkelijker tot acceptatie komen en vaardigheden ontwikkelen die helpen met de stoornis om te gaan. Het is belangrijk dat het kind de inzichten naar zijn eigen situatie kan vertalen of dat het kind inzichten krijgt specifiek voor zijn situatie.

Psycho-educatie heeft verschillende **doelstellingen**. Eerst en vooral het accepteren van de stoornis, wat leidt tot een positiever zelfbeeld. Ten tweede meer zelfinzicht creëren wat de zelfreflectie, het zelfvertrouwen en de zelfregulatie verhoogt. Het vermindert daarnaast ook angst, stress en depressie (Derkman et al., 2024). Ten slotte het ontwikkelen van vaardigheden om met de stoornis om te gaan (Van Neck, 2021).

We onderscheiden **drie niveaus** van psycho-educatie:

- (1) Informerend niveau, waarbij het kind de stoornis erkent (Vermunt & Bailly, 2013). Het kind en de omgeving krijgen voorlichting over de aard, de oorzaak en de mogelijke behandeling. Hierdoor zal de motivatie toenemen (Van Lieshout, 2009);
- (2) Begeleidend niveau, waarbij het kind leert omgaan met de stoornis;
- (3) Therapeutisch niveau, waarbij specifieke interventies georganiseerd worden op basis van doelen (Vermunt & Bailly, 2013).

Psycho-educatie kan aangeboden worden op individuele basis en in gezins- of groepsverband. Factoren die meespelen in de keuze van de vorm zijn o.a. praktische mogelijkheden en de voorkeur en mogelijkheden van kinderen en ouders zelf. Daarbij wordt rekening gehouden met de balans tussen draagkracht/draaglast van de ouders, de leeftijd van het kind en persoonlijke omstandigheden.

Bij **individuele sessies** wordt er 1-op-1 gewerkt met het kind en eventueel zijn omgeving. Een belangrijk voordeel van individuele psycho-educatie is dat het specifiek kan worden toegepast op het kind. Er kan aan de slag gegaan worden met concrete situaties uit het leven van het kind en de omgeving. Zo kan er makkelijk gewerkt worden op specifieke vragen van het kind en de omgeving. De sessies worden aangeboden op het tempo van het kind. (Derkman et al., 2024).

Bij **groepsessies** wordt er gewerkt in groepjes van kinderen met een gelijkaardige leeftijd. Daarbij ligt de focus op emotionele steun, aanleren van zelfmanagement en gedragsverandering. De informatie is algemener, maar er kan wel geleerd worden van elkaar en het vergroot de kennis over de stoornis (Last et al., 2008). Vaak is er een gunstig effect op het welbevinden, aangezien de kinderen daar herkenning vinden door lotgenotencontact (H. Verhelst, persoonlijke communicatie, 5 november 2024). Ze kunnen leren via voorbeeldgedrag en geven wederzijdse feedback (Last et al., 2008). Er bestaan ook groepsessies waar verschillende ouders van kinderen met dezelfde aandoening samenkomen (H. Verhelst, persoonlijke communicatie, 5 november 2024).

Groepsinterventies zijn efficiënt voor de zorgprofessional omdat ze zo meer kinderen of ouders gelijktijdig kunnen begeleiden (Last et al., 2008).

Met psycho-educatie willen we het kind empoweren, maar het is ook belangrijk om de **ouders** te empoweren. Op die manier krijgen ze meer controle over hun manier van opvoeden en maken ze gepaste keuzes voor hun gezin. Daardoor zullen ze de ontwikkelingstaken van hun kinderen meer doelgericht dirigeren, ondersteunen en stimuleren. Dit vergroot de mogelijkheden voor hun kinderen

om zich succesvol te integreren in de samenleving. Door de inzichten die de ouders verwerven en de handvaten die ze krijgen zullen ze meer zelfvertrouwen krijgen.

Een tweede reden om de ouders te betrekken, is zodat ze zich meer bewust worden van de gevolgen van de beperking van hun kind en meer kunnen helpen bij wat hun kind nodig heeft (Kraijenhoff et al., 2016).

Ten laatste spelen de ouders een belangrijke rol in de transfer. Doordat ze op de hoogte gehouden worden van de besproken thema's kunnen ze de vaardigheden verder inoefenen in de thuissituatie (Derkman et al., 2024).

Psycho-educatie kan op **verschillende manieren** aangeboden worden, namelijk face-to-face, via videobellen of blended. Dit kan ondersteund worden met **diverse materialen** zoals folders, prenten en leesboeken, video's, documentaires, (online) werkboeken, websites en lezingen. Visualisatie tijdens psycho-educatie aan de hand van o.a. tekeningen, woorden en schema's werkt ondersteunend. Digitale platforms en e-health worden daarnaast steeds vaker gebruikt om psycho-educatie te versterken. Het inzetten van een ervaringsdeskundige wordt eveneens meer overwogen. Het kan bij kinderen en hun ouders zorgen voor herkenning (Derkman et al., 2024).

Psycho-educatie verschilt naargelang de leeftijd. Het is een **doorlopende interventie**, want kenmerken kunnen veranderen en variëren in de loop van de tijd. Onder meer omdat de kenmerken afhankelijk zijn van omgevingsfactoren.

Daarom is het belangrijk dat psycho-educatie, indien nodig, opnieuw wordt gegeven in een nieuwe levensfase en wanneer er nieuwe informatie beschikbaar is over de stoornis of de behandelmogelijkheden (Derkman et al., 2024).

Psycho-educatie legt de **basis voor self-advocacy**. Het geeft inzicht in de noden, het zorgt voor meer zelfvertrouwen, het verbetert communicatievaardigheden en zorgt voor zelfredzaamheid. Deze componenten zijn fundamenteel om zelfstandig voor eigen belangen en behoeften op te komen.

2.2.2 Self-advocacy

Self-advocacy houdt in dat het kind leert opkomen voor zichzelf en zelfstandig beslissingen neemt over zijn leven. Het betekent dat het kind vaardigheden ontwikkelt om informatie die voor hem² van belang is, te vinden en te begrijpen. Het kind ontdekt op wie hij kan steunen en wordt zich bewust van zijn rechten en verantwoordelijkheden. Ook leert het kind te luisteren, problemen op te lossen en te durven reiken naar anderen voor hulp en vriendschap. Daarnaast gaat self-advocacy over het bevorderen van zelfbeschikking³, zodat het kind actief richting geeft aan zijn leven (Minnesota Hands & Voices, 2018).

Self-advocacy is **noodzakelijk** omdat de ervaring van het kind met gehoorverlies uniek is. Het kind weet dus als beste wat hem kan helpen (Minnesota Hands & Voices, 2018).

Steeds meer kinderen met gehoorverlies volgen het regulier onderwijs (De Smit et al., 2021). Alleen hoortecnologie is niet voldoende om volledige toegang te hebben tot de horende wereld. Voor volledige participatie is het belangrijk dat het kind aangeeft welke ondersteuning nodig is en welke leerbehoeften er zijn (Minnesota Hands & Voices, 2018).

Self-advocacy **ontwikkelt** zich al vanaf de babytijd. Ouders helpen het kind self-advocacy vaardigheden te ontwikkelen door hun kind zelfbewust te maken. Dit kunnen ze onder meer doen door oogcontact te maken, affectie te tonen, gezichtsuitdrukkingen van het kind te imiteren en te reageren wanneer hun kind weent. Dit zijn allemaal manieren waarbij ouders hun kind helpen om over zichzelf te leren en waarmee hun kind de kracht van communicatie leert. Self-advocacy begint dus op kleine, betekenisvolle manieren. Self-advocacy vaardigheden ontwikkelen doorheen de tijd. Aanvankelijk zijn ouders de rolmodellen wanneer het kind begint te begrijpen wat zijn behoeften zijn en later doet het kind het zelf (Minnesota Hands & Voices, 2018).

Niet iedereen heeft dezelfde **mogelijkheden tot self-advocacy**. De bekwaamheid om self-advocacy te ontwikkelen als ouder en als kind hangt onder meer af van de emotionele toestand, de copingvaardigheden, eigen levenservaringen en het algemeen begrip van de problemen die mensen met gehoorverlies ervaren (Minnesota Hands & Voices, 2018). Het is dus nodig om een goed zelfinzicht te hebben en stevig in je schoenen te staan om voor jezelf op te komen, wat het belang van psycho-educatie aantoont.

² 'Hij' en 'hem' verwijst naar 'het kind'.

³ Het kunnen en mogen maken van eigen keuzes.

In het volgende hoofdstuk worden de bestaande materialen voor psycho-educatie bij andere stoornisgebieden toegelicht.

2.3 Psycho-educatie bij verschillende stoornisgebieden

Psycho-educatie wordt in diverse leer-, taal- en ontwikkelingsstoornissen toegepast om kinderen en hun omgeving te helpen de stoornis beter te begrijpen en ermee om te gaan. Psycho-educatie wordt bij verschillende stoornissen toegepast zoals bij aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit (ADHD), autismespectrumstoornis (ASS), taalontwikkelingsstoornis (TOS) en leerstoornissen ... (Van Neck, 2021).

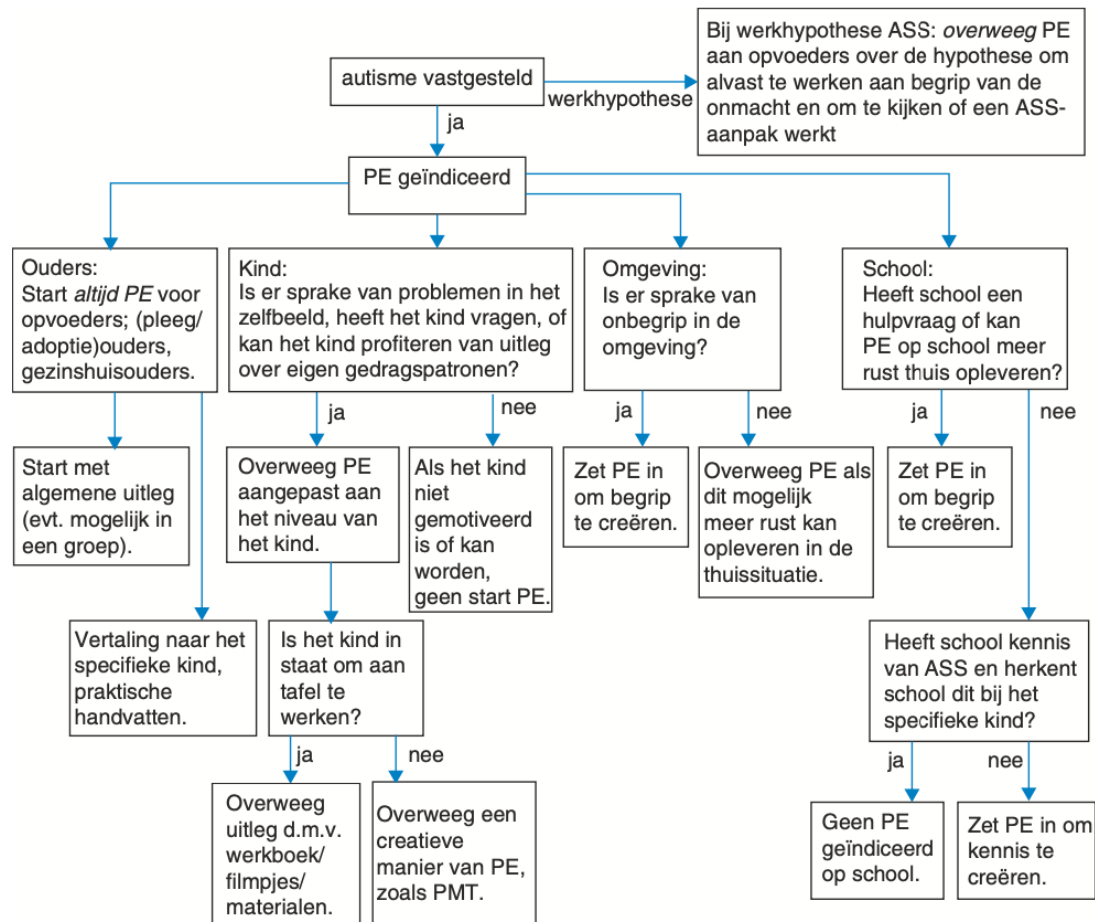
2.3.1 Aanpak van psycho-educatie bij verschillende stoornissen

Psycho-educatie heeft per stoornis een verschillende invulling. Onderstaande opsomming maakt duidelijk hoe psycho-educatie per stoornis wordt gegeven.

- Bij **AD(H)D** is de psycho-educatie breder opgezet. Het omvat niet alleen het verstrekken van basisinformatie, maar ook het aanleren van vaardigheden zoals het identificeren, analyseren en interpreteren van problemen, en het anticiperen op mogelijke uitdagingen. Deze uitgebreide aanpak helpt zowel kinderen als ouders om probleemgebieden beter te begrijpen, te accepteren en effectiever te hanteren (Van Lieshout, 2009).
- Kinderen met een **TOS** hebben vaak onvoldoende inzicht over hun stoornis. Het gebrek aan handvaten en materiaal maakt het voor logopedisten lastig om hierover te praten met de kinderen. Uit onderzoek is gebleken dat psycho-educatie een zinvolle aanvulling kan zijn op de logopedische behandeling om het zelfinzicht bij kinderen met een TOS te vergroten. Zelfinzicht heeft een positief effect op het zelfvertrouwen, wat de kans op een positief zelfbeeld vergroot (Manon van Neck., 2021).
- In Nederland maakt psycho-educatie standaard deel uit van de behandeling van **dyslexie**. Toch zijn er geen vaste richtlijnen voor de inhoud en vorm en verschilt de uitvoering per instelling. Veel instellingen hebben hun eigen psycho-educatieve programma's ontwikkeld, die actieve en passieve interventies combineren (Wetenschappelijke Adviesraad et al., 2023).
- Bij **ASS** richt psycho-educatie zich niet alleen op het kind, maar ook sterk op de ouders, omdat zij vaak stress en onzekerheid ervaren. Het doel is om ouders te ondersteunen in hun begrip van en omgang met het gedrag van hun kind, wat bijdraagt tot stressverlaging en een betere omgang

met de situatie (Diepman & Luteijn, 2021). Kinderen en jongeren met ASS hebben baat bij psycho-educatie die hen inzicht geeft in hun eigen problematiek en hen helpt hiermee om te gaan in het dagelijks leven. Dit is belangrijk, omdat zij een verhoogd risico lopen op het ontwikkelen van een negatief zelfbeeld. Daarnaast kan contact met lotgenoten hen ondersteunen in het accepteren van hun diagnose, het verminderen van eenzaamheid, het omgaan met onbegrip en het beleven van positieve sociale ervaringen (Noens et al., 2018).

Onderstaand stappenplan geeft weer hoe psycho-educatie bij **ASS** wordt gegeven.

Figuur 1: Stappenplan psycho-educatie bij autisme (Diepman & Luteijn, 2021).

2.3.2 Overeenkomsten en verschillen in psycho-educatieve benaderingen

Een gemeenschappelijk aspect van psycho-educatie bij **ASS** en **AD(H)D** is de waarde van sociale interactie en ondersteuning vanuit de omgeving. Voor kinderen met **ASS** wordt het in contact komen met leeftijdsgenoten als essentieel beschouwd om hun stoornis te leren aanvaarden, eenzaamheid te verlichten, effectiever om te gaan met onbegrip van hun omgeving en blijvende ervaringen te delen (Noens et al., 2018). Ook bij **AD(H)D** wordt veel waarde gehecht aan groepsbespreking. Door ervaringen en inzichten te delen, kunnen kinderen en hun ouders diverse opvattingen over de stoornis uitwisselen, wat bijdraagt tot een beter wederzijds begrip (Van Lieshout, 2009).

Uit de opsomming in 2.3.1 blijkt dat psycho-educatie geen vaste invulling kent binnen elk stoornisgebied, waarbij de belangrijkste verschillen te vinden zijn in de gekozen thema's.

2.3.3 Effectiviteit van psycho-educatieve benaderingen

Psycho-educatie wordt in de praktijk als bevorderlijk gezien om het begrip en de acceptatie van de stoornis te verbeteren, hoewel de kwaliteit van de wetenschappelijke evidentie varieert.

Logopedisten die kinderen met **TOS** ondersteunen, ondervinden in de praktijk beperkingen door het gebrek aan standaardmethodes en materialen (Van Neck, 2021). Bij **dyslexie** zijn er ook psycho-educatieve programma's beschikbaar, maar de effectiviteit verschilt door het gebrek aan standaardisatie en er is weinig wetenschappelijke basis⁴ (Wetenschappelijke Adviesraad et al., 2023).

2.3.4 Beschikbare middelen en materialen

Onderstaande tekst bespreekt de verschillende psycho-educatieve programma's en materialen die ontwikkeld zijn voor kinderen met leer- en ontwikkelingsstoornissen.

2.3.4.1 Psycho-educatieve programma's voor kinderen met dyslexie en TOS

Één van de **programma's voor psycho-educatie** is het werkboek "Dyslexie, wat is dat?" dat bedoeld is om kinderen uit te dagen de betekenis van dyslexie beter te begrijpen. Het werkboek bevat uitleg over dyslexie en toont de invloed ervan op het dagelijks leven, wat erkenning en acceptatie bevordert (Dyslexie Centraal, 2023). Een vergelijkbare methodiek is te vinden bij "Spraaaktaal Kids" dat kinderen met een TOS helpt communiceren over gevoelens, gedachten en wensen. Deze methode bestaat uit drie mappen en is gericht op verschillende leeftijdscategorieën van vier tot veertien jaar. Het bevat

thema's zoals zelfkennis en zelfvertrouwen die kinderen enigszins helpen om hun weerbaarheid te vergroten (Kentalis, 2018). Een belangrijk onderdeel van psycho-educatie is het stimuleren van communicatie en het creëren van herkenning tussen kinderen die vergelijkbare uitdagingen ervaren. Bij het programma "Dyslexiesleutels" werken kinderen met dyslexie in groepsverband aan opdrachten waardoor ze ervaringen kunnen delen en (h)erkenning vinden bij elkaar. Dit programma bestaat uit zes bijeenkomsten en behandelt thema's zoals erkenning, begrip en acceptatie van dyslexie (Dyslexie Centraal, 2023). Voor kinderen met TOS biedt het spel "Babbellballon" een coöperatieve ervaring waarin ze doe-, babbel- en denkopdrachten uitvoeren aan de hand van een bordspel. Dit helpt niet alleen bij kennisopbouw en zelfbewustzijn, maar ook bij het ontwikkelen van een positief zelfbeeld (Cetos, 2024).

2.3.4.2 Visuele methodes en hulpmiddelen

Sommige programma's bieden psycho-educatie op een meer **visuele manier** aan. "Tekende je TOS" is een gereedschapskist voor kinderen met een TOS waarin visualisaties worden gebruikt om kenmerken van de stoornis uit te leggen. Kinderen kunnen samen met professionals deze visualisaties aanvullen met eigen tekeningen en zo bekomen ze een "paspoort" op maat. Dit biedt een basis voor communicatie en laat ruimte voor eigen inbreng (van Aken et al., 2022). Ook "Autisme in kaart" werkt met **visuele hulpmiddelen** om het gesprek over autisme te openen. Dit kaartspel biedt inzicht in centrale thema's zoals executieve functies, Theory of Mind, centrale coherentie en zintuiggevoeligheid die vaak belangrijk zijn bij het begrijpen van autisme (Merkelbagh, 2022).

2.3.4.3 Psycho-educatieve leesboeken

Naast interactieve programma's en materialen zijn er ook **leesboeken** die psycho-educatie ondersteunen. "De Dyslexie survivalgids" beschrijft op een toegankelijke manier wat dyslexie is en biedt antwoorden op vragen van kinderen en hun omgeving. Het helpt kinderen om de impact van dyslexie te begrijpen en biedt concrete oplossingen en tips (De Bondt & Descamps, 2009). Op een vergelijkbare manier biedt "De survivalgids AD(H)D" raadgevingen en tips voor kinderen met AD(H)D. Het boek behandelt verschillende thema's, zoals het omgaan met sterke gevoelens en het vinden van manieren om te slagen op school en vrienden te maken (Taylor, 2007). Voor ASS heb je enerzijds "Dit is autisme" en anderzijds "De autisme survivalgids". Deze survivalgids helpt kinderen om uitdagende situaties te begrijpen en met humor overlevingstips aan te bieden voor veelvoorkomende situaties (Descamps, 2012). Daarnaast bestaan er ook leesboeken over TOS: "Het taalmonster van Kaat", "Pluis heeft TOS" en "Het grote TOS mysterie".

2.3.4.4 Spelenderwijs leren en podcasts

Vervolgens bestaan er ook programma's die **spelenderwijs psycho-educatie** aanbieden. Het bordspel "Doe je mee met Kadhee?" helpt kinderen met AD(H)D en hun omgeving om de stoornis beter te begrijpen. Dit spel bevat opdrachten en gerichte vragen die kinderen uitdagen om na te denken over hun talenten en persoonlijke ervaringen (SIG VZW, 2024). Een andere interactieve methode voor ASS is "Brain Blocks", dat inzicht geeft in hoe een brein werkt. Deze methode dient zowel voor psycho-educatie als voor therapeutische interventie en helpt kinderen en hun omgeving beter begrijpen hoe autisme hun denkprocessen beïnvloedt (Brain Blocks, 2005). Er zijn ook specifieke psycho-educatieve tools beschikbaar, zoals "Villa Babbelmond". Dit programma ondersteunt bij het uitleggen van spraak- en taalproblemen aan kleuters, lagereschoolkinderen en hun omgeving. De methode werkt met een visueel aantrekkelijk spelbord in de vorm van een huis met meerdere kamers en een tuin. Door middel van symbolen, fiches en figuurtjes kunnen logopedisten spelenderwijs psycho-educatieve begeleiding bieden en kinderen helpen om hun taal- en spraakproblemen beter te begrijpen (SIG VZW, 2024).

Bovendien bestaan er tegenwoordig diverse **podcasts** op platforms zoals *Spotify* en *YouTube* die psycho-educatie geven over specifieke stoornissen. Deze podcasts kunnen een laagdrempelige en toegankelijke vorm van ondersteuning bieden, zowel voor personen met de stoornis als voor hun omgeving. Gillis (2024) vertelt in de podcast "Dyslexie vanuit breinbrekend onderzoek" dat psycho-educatie verschilt naargelang de leeftijd en het heel specifiek moet passen bij de leeftijd en de leefwereld van de persoon op dat moment. De noden veranderen ook doorheen de tijd, een kind van acht jaar heeft iets anders nodig dan een jongvolwassene van zestien jaar. Dit werd eerder toegelicht in hoofdstuk 2.2.1.

Onderstaande tabel geeft de beschikbare middelen en materialen per stoornis weer.

Tabel 3: Enkele voorbeelden van beschikbare middelen en materialen per stoornis

Stoornis	Psycho-educatiemateriaal	Omschrijving
Dyslexie	“Dyslexie, wat is dat?”	Werkboek om kinderen te helpen de betekenis van dyslexie te begrijpen met uitleg over de impact op het dagelijks leven.
	“Dyslexiesleutels”	Programma met zes bijeenkomsten waarin kinderen in groepsverband werken aan begrip, acceptatie en erkenning van dyslexie.
	“De Dyslexie survivalgids”	Leesboek met toegankelijke uitleg over dyslexie, concrete oplossingen en tips voor kinderen en hun omgeving.
	“Dyslexie vanuit breinbrekend onderzoek”	Een podcast over psycho-educatie op Spotify en YouTube.
Taalontwikkelingsstoornis (TOS)	“Spraaktaal Kids”	Methode met drie mappen voor verschillende leeftijdsgroepen gericht op communicatie, zelfkennis en zelfvertrouwen.
	“Babbelballon”	Bordspel met doe-, babbel- en denkopdrachten voor kennisopbouw, zelfbewustzijn en een positief zelfbeeld.
	“Tekende je TOS”	Gereedschapskist waarin kinderen visualisaties aanvullen met eigen tekeningen, resulterend in een persoonlijk “paspoort”.
	“Het taalmonster van Kaat,” “Pluis heeft TOS,” “Het grote TOS mysterie”	Toegankelijke leesboeken die aspecten van TOS uitleggen en herkenning bieden.
Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)	“De survivalgids AD(H)D”	Leesboek met tips over omgaan met gevoelens, slagen op school en vrienden maken.
	“Doe je mee met Kadhee?”	Bordspel dat kinderen en hun omgeving helpt ADHD beter te begrijpen door opdrachten en vragen over talenten en ervaringen.
Autismespectrumstoornis (ASS)	“Autisme in kaart”	Kaartspel dat centrale thema’s van ASS (executieve functies, Theory of Mind en zintuiggevoeligheid) bespreekbaar maakt.
	“Brain Blocks”	Methode die inzicht geeft in hoe het brein werkt, bruikbaar als psycho-educatie of therapeutische interventie.
	“Dit is autisme” en “De autisme survivalgids”	Leesboeken die uitleg geven over autisme en praktische overlevingstips bieden voor veelvoorkomende situaties.

2.3.4.5 Conclusie

Tot slot wordt er benadrukt dat er een breed gamma aan materialen en programma's beschikbaar is om kinderen met dyslexie, TOS, ADHD en ASS te ondersteunen. Elk middel hanteert een bijzondere aanpak om psycho-educatie toegankelijk en doeltreffend te maken voor deze doelgroepen en hun omgeving.

Het volgende deel bespreekt hoe psycho-educatie in zijn werk gaat bij kinderen met gehoorverlies.

2.4 Psycho-educatie bij kinderen met gehoorverlies

2.4.1 Noodzaak van psycho-educatie bij gehoorverlies

Kinderen met gehoorverlies groeien steeds vaker op in een horende wereld en volgen regulier onderwijs. Hierdoor hebben zij vaak geen contact met andere kinderen met gehoorverlies, wat kan resulteren in een beperkt inzicht in hoe het is om met gehoorverlies te leven (H. Verhelst, persoonlijke communicatie, 5 november 2024). Gebrek aan zelfkennis en inzicht in hun eigen mogelijkheden kunnen leiden tot sociaal-emotionele problemen (Hintermair, 2007).

Een goed mentaal vermogen, zoals optimisme en zelfredzaamheid, speelt een cruciale rol bij het opbouwen van zelfvertrouwen en tevredenheid. Dit alleen is echter niet voldoende; ook goede communicatieve omstandigheden zijn essentieel (Hintermair, 2007). Bij psycho-educatie wordt daarom zowel aandacht besteed aan het versterken van psychologische veerkracht als aan het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden zoals het effectief leren communiceren.

2.4.2 Bestaand psycho-educatiemateriaal voor kinderen met gehoorverlies

2.4.2.1 Overeenkomsten en verschillen

In bijlage A is een lijst met verschillende psycho-educatieve programma's voor kinderen met gehoorverlies opgenomen. Uit de analyse van deze lijst blijkt dat veel van deze pakketten vergelijkbare doelen nastreven. De meest voorkomende thema's zijn: verkrijgen van inzicht in en omgaan met gehoorverlies, ontwikkelen van een sterke identiteit en zelfvertrouwen en versterken van sociale en communicatieve vaardigheden.

De betrokkenheid van de omgeving komt ook in verschillende programma's voor en wordt op verschillende manieren gerealiseerd. Zo integreert het programma van de Nederlandse Stichting voor

het Dove en Slechthorend Kind (NSDSK) ouderparticipatie door middel van een afzonderlijk ouderprogramma en interactieve oefeningen die ouders leren hoe ze het zelfvertrouwen en de communicatieve vaardigheden van hun kind kunnen ondersteunen (NSDSK, z.j.). “Deaf Kids Code” biedt eerder uitgebreide workshops en online materiaal aan, waarmee het zich meer richt op scholen, bedrijven en andere partners (Deaf Kids Code, z.j.).

Ondanks de overeenkomsten zijn er ook verschillen in aanpak per doelgroep. Zo richt “Lore” van Elfi Nijssen zich op jonge kinderen en gebruikt een verhalend prentenboek om relevante thema’s op een toegankelijke manier te bespreken (Nijssen, 2009). Psycho-educatieve pakketten voor oudere kinderen maken vaker gebruik van werkboeken, websites of workshops. (Elferink-Elschot & van Hamersvelt, z.j.).

De methodologie in de programma’s varieert sterk. De interactieve prentenboeken: “Lore”, “De hut van haasje” en “Kijk, de vogel zingt” maken het mogelijk complexe concepten toegankelijk te maken en ouders te stimuleren om in gesprek te gaan met hun kind (NSDSK, z.j.).

Pakketten zoals “Deaf Kids Code” en “Erbij horen” zetten technologie zoals laptops, 3D-printers enzovoort in om oudere kinderen inzicht te geven in hun gehoorverlies en hen te leren hoe ze dagelijkse uitdagingen kunnen aangaan (Deaf Kids Code, z.j.; Hoormij NVWS, z.j.).

Groepssessies en workshops, vaak aangevuld met individuele oefeningen en werkboeken, vormen de kern van veel psycho-educatieve programma’s. AJONGH biedt bijvoorbeeld gestructureerde interventies waarin kinderen samen leren en nieuwe vaardigheden oefenen, wat effectief blijkt door de mogelijkheid om in een veilige omgeving ervaringen te delen (Kentalis, 2016).

2.4.2.2 Conclusie

Uit uitgebreid onderzoek naar beschikbare psycho-educatieve pakketten blijkt dat er slechts een beperkt aantal complete en kant-en-klare pakketten ter beschikking zijn. Het merendeel van de materialen bestaat uit leesboeken die op een kindvriendelijke manier informatie verstrekken. Zorginstellingen proberen vaak zelf een pakket samen te stellen, maar er is behoefte aan een volledig en praktisch toepasbaar pakket dat zowel informatief als toegankelijk is voor kinderen (J. De Buck & M. Thienpont, persoonlijke communicatie, 12 november 2024; zie bijlage A).

Om tegemoet te komen aan de unieke behoeften van kinderen met gehoorverlies en hun omgeving, wordt voorgesteld om de volgende thema's op te nemen in een psycho-educatiepakket:

- **Inzicht in gehoorverlies**

Het begrijpen van de aard en oorzaken van gehoorverlies is essentieel voor acceptatie en zelfkennis. Kinderen leren wat gehoorverlies betekent, welke technologieën beschikbaar zijn en hoe deze werken (De Smit et al., 2021); Opgroeien, 2023).

- **Omgaan met gehoorverlies**

Kinderen krijgen training in praktische vaardigheden om beter om te gaan met dagelijkse uitdagingen. Daarbij leren ze onder andere hoe ze hun hoorhulpmiddelen effectief kunnen gebruiken, hoe ze kunnen omgaan met storend achtergrondlawaai en welke strategieën helpen om vlotter te communiceren in sociale situaties. (De Smit et al., 2021b).

- **Zelfbeeld en identiteit**

Kinderen worden ondersteund in het verkennen van hun identiteit met als doel een positief zelfbeeld te ontwikkelen. Daarbij ligt de focus op het versterken van hun zelfvertrouwen, het leren omgaan met emoties en het erkennen en waarderen van hun eigen sterktes, ondanks eventuele beperkingen (NSDSK, z.j.; Kentalis, 2018).

- **Sociale vaardigheden en self-advocacy**

Kinderen leren opkomen voor hun eigen behoeften, duidelijke grenzen stellen en hulp vragen in verschillende situaties. Dit kan worden aangevuld met rollenspellen en groepsinteracties om sociale vaardigheden te verbeteren (Minnesota Hands & Voices, 2018; Tye-Murray 2022).

- **Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën**

Kinderen leren omgaan met negatieve emoties, stress en onzekerheid, wat bijdraagt aan hun veerkracht (Derkman et al., 2024).

- **Omgeving en lotgenotencontact**

Het belang van steun uit de omgeving wordt benadrukt. Activiteiten die ouders betrekken, zoals ouder-kind interacties en groeps sessies, vergroten begrip en ondersteunen de transfer van vaardigheden naar het dagelijks leven (NSDSK, z.j.; Vermunt & Bailly, 2013).

De thema's zijn geselecteerd op basis van bevindingen uit de literatuurstudie en andere psycho-educatieve pakketten voor kinderen met gehoorverlies (zie bijlage A). Deze benadrukken dat inzicht in gehoorverlies, omgaan met gehoorverlies en sociale vaardigheden essentieel zijn voor kinderen met gehoorverlies. Ook zelfbeeld, emotionele weerbaarheid en het betrekken van de omgeving zijn van groot belang. Deze thema's zorgen voor een praktisch, toegankelijk aanbod, ondersteund door interactieve materialen en visuele hulpmiddelen, waarmee kinderen vaardigheden voor hun dagelijks leven kunnen ontwikkelen.

2.5 Probleemsamenhang

De bestaande psycho-educatieve pakketten vertonen diverse tekortkomingen. Veel van het beschikbaar materiaal is verouderd en sluit daardoor onvoldoende aan bij recente wetenschappelijke inzichten en de actuele behoeften van kinderen en hun omgeving. Bovendien zijn de pakketten vaak onvolledig, wat de bruikbaarheid in de praktijk beperkt. Het overwegend gebruik van boekjes maakt de materialen weinig aantrekkelijk en nodigt onvoldoende uit tot actieve participatie. Omdat kinderen vaak al op jonge leeftijd ondersteund worden via vroegtijdige interventie, is er ook een duidelijke behoefte aan psycho-educatief materiaal dat aansluit bij deze jonge doelgroep. Hierdoor ontwikkelen revalidatiecentra regelmatig eigen psycho-educatief materiaal om beter aan te sluiten bij hun doelgroep.

Het ontwikkelen van een modern en volledig psycho-educatiepakket moet hiervoor een oplossing bieden. Dit pakket moet interactief en flexibel zijn. Door gebruik te maken van diverse werkvormen en digitale hulpmiddelen kan het materiaal beter aansluiten bij de leefwereld van kinderen. Daarnaast moet het pakket rekening houden met diversiteit, zodat het toegankelijk en toepasbaar is voor kinderen met verschillende behoeften. Door de focus niet alleen op stoornissen te leggen, maar ook op bredere aspecten zoals *self-advocacy* en persoonlijke groei, kan het pakket effectiever bijdragen aan het psychosociaal welzijn.

3. Methode

Deze bachelorproef is een ontwerpgericht project, met als doel het ontwikkelen van een psycho-educatiepakket voor kinderen met gehoorverlies van het derde tot en met het vijfde leerjaar. Het pakket werd opgebouwd op basis van een literatuurstudie, input uit het werkveld en eigen creatieve inbreng. Het finale product is een praktisch bruikbaar pakket dat therapeuten kunnen inzetten tijdens groepssessies.

Allereerst werd er een literatuuronderzoek uitgevoerd in samenwerking met twee andere studenten die een psycho-educatiepakket ontwikkelen voor de leeftijdscategorie derde kleuterklas t.e.m. tweede leerjaar (Debacker & Vanlombeek, 2025). Het doel daarvan was om wetenschappelijke en praktijkgerichte informatie te verzamelen over gehoorverlies bij kinderen, psycho-educatie en bestaande psycho-educatiepakketten. Vervolgens werden daaruit de belangrijke en vaak voorkomende thema's gehaald. Er werd gezocht in de volgende databanken: PubMed, Google Scholar, EBSCO, ASHA en Cochrane Library. De zoektermen die het vaakst werden gebruikt, waren: "kinderen", "gehoorverlies" en "psycho-educatie". Deze zoektermen werden zowel in het Nederlands als in het Engels ingevoerd. Daarnaast werd er ook informatie verzameld uit boeken die in verschillende bibliotheken werden ontleend en uit interviews met professionelen in het werkveld. Op basis van de gevonden literatuur en het vergelijken van bestaande psycho-educatiepakketten werden relevante thema's en methodieken geselecteerd voor de inhoud en opbouw van het pakket.

Na het opstellen van de inleiding werd het verdere verloop van de bachelorproef opgesplitst in twee afzonderlijke projecten, waarbij elke bachelorproef zich op een andere leeftijdscategorie focust.

In samenspraak met onze promotor werd ervoor gekozen om een digitaal pakket te ontwikkelen, aangezien het enerzijds aantrekkelijk is voor de beoogde leeftijdsgroep en anderzijds wijdverspreid kan worden naar therapeuten in zowel Vlaanderen als Nederland.

Aan de praktische uitwerking van het pakket gingen enkele ideeën vooraf. De haalbaarheid hiervan werd telkens afgetoetst bij de heer Cleymans.

Aanvankelijk werd er gedacht aan een applicatie, maar enkel het maken van een prototype bleek haalbaar. Aangezien het doel was om een concreet en bruikbaar eindproduct af te leveren, werd er verder op zoek gegaan naar alternatieven.

Vervolgens werd een website overwogen waarop elk kind een persoonlijk profiel kan aanmaken, maar hierbij bleken de mogelijkheden tot personalisatie beperkt. Omdat het thema 'identiteit' een centrale

rol speelt binnen het pakket, was het van belang dat het product voldoende ruimte bood voor individuele expressie.

Uiteindelijk werd er voor interactieve pdf's gekozen, aangezien deze wel personaliseerbaar zijn. Ook bieden de pdf's voldoende flexibiliteit en zijn ze gebruiksvriendelijk, zowel voor kinderen als voor therapeuten.

Daarna werd de inhoud van de sessies uitgewerkt, waarbij voor elke sessie een activiteitenfiche werd opgesteld. Deze fiches werden afgestemd met de promotoren tot ze inhoudelijk volledig correct waren. Vervolgens werd een algemene handleiding samengesteld waarin alle activiteitenfiches zijn opgenomen. Daarnaast werden de materiaalbundel en het spionnenpaspoort uitgewerkt. Voor de vormgeving van het pakket werd gebruik gemaakt van Canva Pro, waarmee de lay-out van het spionnenpaspoort, de handleiding en de materiaalbundel werd ontworpen. Vervolgens werd het spionnenpaspoort interactief gemaakt aan de hand van Adobe Acrobat Standard en Adobe Acrobat Pro.

Om ons de nodige vaardigheden eigen te maken, raadpleegden we YouTubevideo's en websites waarin stap voor stap werd uitgelegd hoe interactieve pdf's ontwikkeld kunnen worden.

4. Resultaten

In het praktisch luik van deze bachelorproef werd een creatief psycho-educatiepakket ontwikkeld voor kinderen met gehoorverlies uit het derde tot en met het vijfde leerjaar. De doelgroep bestaat uit kinderen die oraal worden opgevoed en gebruik maken van hoorhulpmiddelen zoals hoortoestellen en/of cochleaire implantaten. Daarnaast richt het pakket zich op verschillende therapeuten zoals logopedisten, audiologen en psychologen, die deze kinderen begeleiden in hun ontwikkeling.

Het pakket werd ontworpen met het oog op praktische inzetbaarheid binnen een multidisciplinaire setting zoals een CAR. Het biedt hulpverleners een toegankelijke, speelse en wetenschappelijk onderbouwde methodiek om psycho-educatie op een kindvriendelijke manier vorm te geven. Het pakket bestaat uit een volledig uitgewerkt traject met een duidelijke handleiding, visueel aantrekkelijk therapiemateriaal en een persoonlijk spionnenpaspoort dat nauw aansluit bij de leefwereld en interesses van kinderen.

Het pakket is bij voorkeur inzetbaar in groepstherapie met minimum twee en maximum vier kinderen. Mits enkele aanpassingen door de therapeut kan het ook bij grotere groepen en in individuele therapie worden toegepast. Er is geen voorkennis vereist bij de kinderen, wat het pakket geschikt maakt als initiatie in psycho-educatie of als herhaling voor kinderen die reeds eerder psycho-educatieve sessies volgden.

Het pakket omvat acht thema's, elk volgens een vaste structuur: een inleidend verhaal, twee tot drie activiteiten en een slot. De activiteiten variëren in duur, maar het volledige traject wordt doorlopen over circa elf therapiesessies van telkens zestig minuten. Voor een optimaal effect wordt aangeraden het volledige traject te doorlopen, aangezien de sessies inhoudelijk en narratief op elkaar voortbouwen. Desgewenst kan het pakket ook flexibel worden ingezet. In dat geval worden de introductie en het slot weggelaten en kan het spionnenpaspoort niet in zijn geheel worden ingevuld.

Onderstaande thema's komen aan bod in het psycho-educatiepakket:

- Voorstelling van het kind; kennismaking met het spionnenspel en de groep.
- Identiteit; wie ben ik en wat maakt mij uniek?
- Hulpmiddelen; welke hulpmiddelen ken ik?
- Delen en werking van het gehoor; hoe werkt het oor en wat betekent gehoorverlies?
- Audiogram; wat vertelt mijn audiogram over mijn gehoor?
- Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën; hoe voel ik mij en wat helpt mij daarbij?
- Self-advocacy; hoe geef ik aan wat ik nodig heb?

- Uitleggen aan anderen; hoe leg ik gehoorverlies uit aan mijn omgeving?

Om de opbouw en het gebruik van het pakket verder te verduidelijken, wordt in onderstaande tabel een overzicht gegeven van de verschillende onderdelen, de doelgroep en de gebruikswijze.

Tabel 4: Onderdelen, doelgroep en gebruikswijze van het psycho-educatiepakket

Handleiding (Zie bijlage B)	Therapeut	Bevat instructies, tips en volledige activiteitenfiches. Kan indien gewenst afgedrukt worden.
Materiaalbundel (Zie bijlage C)	Therapeut	Kant-en-klaar materiaal om af te drukken en te gebruiken tijdens de activiteiten.
Spionnenpaspoort (Zie bijlage D)	Kinderen (3e – 5e leerjaar) met gehoorverlies	Wordt door het kind ingevuld tijdens de sessies en dient als leidraad en naslagwerk. Vormgegeven als interactieve pdf, te gebruiken via een laptop of tablet.

Centraal binnen het pakket staat het spionnenpaspoort. Dit omvat een speels maar betekenisvol werkdocument waarin kinderen opdrachten, inzichten en knutselwerkjes verzamelen. Zo ontstaat een gepersonaliseerd spionnenpaspoort waarin elk thema is vertaald naar de individuele beleving van het kind. Het paspoort vormt zowel een leidraad tijdens de sessies als een waardevol naslagwerk om de verworven inzichten te delen met ouders, leerkrachten of leeftijdsgenoten.

Het spionnenpaspoort is vormgegeven aan de hand van interactieve pdf-bestanden. Dankzij deze digitale vormgeving is het materiaal duurzaam, aanpasbaar en gemakkelijk raadpleegbaar. De bestanden zijn gevarieerd en activerend en het visueel aantrekkelijk materiaal zorgt voor hoge betrokkenheid en motivatie bij de kinderen.

Figuur 2: Voorblad spionnenpaspoort

De begeleidende handleiding biedt therapeuten een gestructureerde leidraad om met het pakket aan de slag te gaan. De opbouw is overzichtelijk en bevat onder andere:

- Een voorwoord en situering van het pakket
- Een beschrijving van de doelgroep
- De centrale verhaallijn
- Tijdsindicaties voor het doorlopen van het pakket
- Praktische tips voor het gebruik van de interactieve pdf's
- Acht volledig uitgewerkte activiteitenfiches volgens een vast sjabloon

Elke activiteitenfiche is opgebouwd volgens een vaste structuur en bevat het sessiethema, het centrale doel, een inleidend verhaal, enkele uitgewerkte activiteiten en een slot. Bij elke activiteit wordt het doel, de geschatte tijdsduur, de voorbereiding, het benodigde materiaal, de opstelling en de werkwijze duidelijk weergegeven. Deze consistente opbouw draagt bij aan herkenbaarheid, gebruiksgemak en een efficiënte uitvoering.

Thema 3: Hulpmiddelen

Inleiding

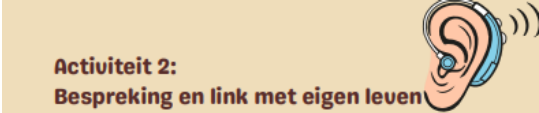
Doel van de sessies
De kinderen leren dat hulpmiddelen in het dagelijks leven veel voorkomen en dat het heel normaal is om er één te gebruiken. Ze ontdekken dat hulpmiddelen er in allerlei vormen en functies zijn en dat veel mensen er baat bij hebben. Er wordt gewerkt aan het doorbreken van stigma's en het ontwikkelen van begrip en empathie.

Introductie - verhaal voorlezen
Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:
"Beste spionnen, vandaag hebben we een speciale missie! Er is iets vreemds aan de hand in het CAR. Overal zijn hulpmiddelen verstopt: brillen, wandelstokken, protheses, en nog veel meer! Maar niemand weet precies waar ze liggen en waarvoor ze dienen. Jullie taak? Zoek de hulpmiddelen en ontdek waarvoor ze dienen! Gebruik jullie speurzint en werk samen!"

Slot

Hint
De dief draagt een bril om goed te kunnen zien.

Afronding - verhaal voorlezen
De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:
"Missie geslaagd, spionnen! Jullie hebben niet alleen de hulpmiddelen gevonden, maar ook ontdekt dat iedereen wel eens wat extra hulp kan gebruiken of dat nu een bril, een rolstoel of een pilendoos is. Jullie hebben geleerd dat hulpmiddelen er niet zijn omdat je "minder" bent, maar net om je te helpen om jezelf te zijn. Denk eraan: hulp vragen of hulpmiddelen gebruiken maakt je niet zwakker, maar juist sterker."

Activiteit 2: Bespreking en link met eigen leven

Doel
De kinderen denken na over hulpmiddelen in hun omgeving en normaliseren het gebruik ervan.

Geschatte tijdsduur
15 minuten

Voorbereiding
Geen

Materiaal
Spionnenpaspoort (Supermiddelen!)

Opstelling
De kinderen zitten in een kring rond de therapeut.

Werkwijze

1. Na de speurtocht komen de kinderen samen. De therapeut bespreekt de hulpmiddelen en vraagt:
 - Wat vond je het meest verrassend?
 - Ken je iemand die zo'n hulpmiddel gebruikt?
2. De kinderen noteren in hun spionnenpaspoort (Supermiddelen!) wie ze kennen met een hulpmiddel, welk hulpmiddel dat is en waarvoor het hen helpt.

Figuur 3: Voorbeeld themablad en activiteitenfiche

Naast het spionnenpaspoort en de handleiding omvat het psycho-educatiepakket ook een uitgebreide materiaalbundel met kant-en-klaar therapiemateriaal. Deze bundel bevat alle benodigde visuele ondersteuning en spelmaterialen die tijdens de sessies worden ingezet. De materiaalbundel is ontworpen in dezelfde stijl als het spionnendossier, zodat er een herkenbare en samenhangende vormgeving ontstaat die kinderen aanspreekt. De therapeut hoeft het materiaal enkel af te drukken, te knippen en indien gewenst te lamineren, wat het praktisch gebruik vereenvoudigt en de voorbereidingstijd beperkt.

Figuur 4: Voorbeeld materiaalbundel

Dit psycho-educatiepakket nodigt kinderen uit om op een speelse en veilige manier hun eigen verhaal te verkennen. Voor therapeuten biedt het een volledig uitgewerkt en direct inzetbaar pakket dat zowel inhoudelijk onderbouwd als praktisch haalbaar is. Het vormt daarmee een waardevolle aanvulling op het bestaande psycho-educatieve aanbod voor kinderen met gehoorverlies.

Om het gebruik van het psycho-educatiepakket te bevorderen, werden de verschillende onderdelen (het spionnenpaspoort, de handleiding en de materiaalbundel) gebundeld in een openbare Google Drive-map. Deze map is vrij toegankelijk voor therapeuten en andere geïnteresseerden.

Ter promotie van het pakket werd een flyer opgesteld, voorzien van zowel een QR-code als een rechtstreekse link naar de Google Drive-map (Zie bijlage F). Deze flyer werd per e-mail bezorgd aan diverse Vlaamse CAR's en ingediend voor publicatie in de digitale rubriek van de Vlaamse Vereniging voor Logopedisten (VVL). Daarnaast werd de flyer gedeeld met de Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie (NVLF) en de Nederlandse Vereniging voor Audiologie (NVA). Tot slot werd de flyer ook gepost in de Facebookgroep "Logopedie Vlaanderen", onder het initiatief "Marketingmaandag".

5. Discussie en conclusie

In deze bachelorproef werd onderzocht wat belangrijk is bij psycho-educatie en welke thema's aan bod moeten komen in een psycho-educatiepakket voor kinderen met gehoorverlies uit het derde tot en met het vijfde leerjaar die oraal opgevoed worden. De literatuurstudie toont aan dat psycho-educatie een essentieel onderdeel is binnen de begeleiding van kinderen met gehoorverlies, aangezien ze steeds vaker opgroeien in een horende wereld en regulier onderwijs volgen. Hierdoor hebben zij vaak geen contact met lotgenoten. Gebrek aan zelfkennis en inzicht in hun eigen mogelijkheden kunnen leiden tot sociaal-emotionele problemen.

Uit het werkveld vernamen we dat er geen volledig en modern psycho-educatiepakket bestaat voor deze doelgroep. Door de inzichten die we van hen verkregen, was het mogelijk om gericht op zoek te gaan naar wat de juiste oplossingen zijn voor deze noden. Zo ontstond de doelstelling om een toegankelijk, visueel aantrekkelijk en interactief pakket te ontwikkelen dat therapeuten ondersteunt bij het geven van psycho-educatie binnen groepstherapieën in een CAR. Er werd gekozen voor groepstherapieën omdat lotgenotencontact belangrijk is bij deze doelgroep.

In bestaande psycho-educatiepakketten kwamen zes belangrijke thema's vaak aan bod: (1) inzicht in gehoorverlies, (2) omgaan met gehoorverlies, (3) zelfbeeld en identiteit, (4) sociale vaardigheden en self-advocacy, (5) emotionele weerbaarheid en copingstrategieën en (6) omgeving en lotgenotencontact. Deze thema's werden opgenomen in het pakket, met als toevoeging het thema "audiogram", aangezien dit essentieel is voor het begrijpen van gehoorverlies. De tijdsindeling per thema varieert waardoor het kan gebeuren dat binnen één sessie een thema wordt afgerond en een nieuw thema wordt opgestart.

Hoewel het thema "sociale vaardigheden en self-advocacy" werd geïntegreerd, biedt dit thema ruimte voor verdere uitdieping in een volgende versie. In de huidige aanpak werd voornamelijk gefocust op het stellen van duidelijke grenzen en het leren opkomen voor eigen behoeften, terwijl er minder aandacht werd besteed aan het expliciet vragen om hulp in uiteenlopende situaties.

Er werd doorheen het volledige psycho-educatiepakket bewust gekozen om de focus niet uitsluitend op gehoorverlies te leggen, maar om psycho-educatie te benaderen binnen het bredere thema van diversiteit. Deze keuze vertrekt vanuit een holistische visie waarbij de mens centraal staat, niet de beperking. Gehoorverlies wordt niet gezien als een tekort of stoornis, maar als een van de vele manieren waarop mensen van elkaar kunnen verschillen.

Uit de literatuurstudie blijkt dat het betrekken van ouders een belangrijk aspect is. In het huidige pakket is er echter bewust voor gekozen om de focus exclusief op de kinderen te leggen, met als doel het vertrouwen binnen de groep te waarborgen en een veilige omgeving te creëren waarin de kinderen vrijuit kunnen spreken. Een volgende bachelorproef kan zich toespitsen op psycho-educatie voor ouders.

Tijdens het uitwerken van het thema “self-advocacy” binnen het psycho-educatiepakket, stelde mevrouw Franceus voor om op zoek te gaan naar een geschikte Nederlandstalige benaming voor dit begrip. Er werden verschillende mogelijke vertalingen en synoniemen gezocht en er werd gebruikgemaakt van een mindmap om de betekenis en nuance van het begrip in kaart te brengen. Hoewel er in het Nederlands termen bestaan die aspecten van self-advocacy benaderen zoals “zelfregie”, “zelfpleiten” of “belangenbehartiging” stelden we vast dat geen van deze termen de lading volledig dekt. Omwille van die complexiteit en de breedte van het begrip, werd ervoor gekozen om de oorspronkelijke Engelstalige term te behouden binnen het pakket. Het is waardevol om in de toekomst verder onderzoek te doen naar een gepaste en breed gedragen Nederlandstalige term die de essentie van self-advocacy weet te vatten. Dit zou in een volgende bachelorproef uitgewerkt kunnen worden.

De sterktes van het psycho-educatiepakket zijn: de wetenschappelijke onderbouwing via uitgebreid literatuuronderzoek, het betrekken van het werkveld voor en tijdens de ontwikkelingsfase, de focus op kindvriendelijkheid en actieve participatie en tot slot het kant-en-klare materiaal dat door elke therapeut in België en Nederland gratis gebruikt kan worden.

Een beperking van dit project is dat het nog niet in de praktijk werd uitgetest. Een volgende bachelorproef zou zich dus kunnen richten op het uittesten, evalueren en aanpassen van dit pakket. Daarnaast wordt er verondersteld dat alle kinderen thuis beschikken over een computer, laptop of tablet.

Psycho-educatie blijft een levenslang relevant proces en is in het bijzonder van belang op momenten waarop er nieuwe inzichten ontstaan over de stoornis of wanneer er nieuwe behandelmogelijkheden zijn. Het spionnenpaspoort dat ze tijdens het psycho-educatietraject hebben opgebouwd, kan als waardevol hulpmiddel blijven dienen.

6. Referentielijst

- Adams, C., Harrison, R., & Wolf, J. A. (2024). The evolution of patient experience: from holistic care to human experience. *Patient Experience Journal*, 11(1), 4–13. <https://doi.org/10.35680/2372-0247.1947>
- Benítez-Barrera, C. R., Grantham, D. W., & Hornsby, B. W. Y. (2020). The Challenge of Listening at Home: Speech and Noise Levels in Homes of Young Children With Hearing Loss. *Ear And Hearing*, 41(6), 1575–1585. <https://doi.org/10.1097/aud.0000000000000896>
- Bisby, E. (2021). *I'm deaf and that's okay*. Bumblebee Books.
- Brain blocks. (2005). *Over ons*. <https://www.brainblocks.com/over-ons/>
- Brundle, H. (2019). *Handig! Een hoortoestel*. Corona.
- Centra voor Ambulante Revalidatie | Revalidatie. (z.j.). <https://revalidatie.be/centra-voor-ambulante-revalidatie/>
- Cetos. (2024). Babbelballon. <https://www.cetos.be/babbelballon/>
- Cole, E. B., & Flexer, C. A. (2007). Neurological foundations of listening and talking: We hear with the brain. In *Children with hearing loss: Developing listening and talking birth to six* (pp. 3-17). Plural Publishing
- Debacker, A., & Vanlombeek, L. (2025). Psycho-educatie bij kinderen met gehoorverlies Ontwikkeling van een pakket voor kinderen uit de 3de kleuterklas t.e.m. het 2de leerjaar [Bachelorproef]. Arteveldehogeschool Bachelor Logopedie en Audiologie: Logopedie
- Deaf Kids Code. (z.j.). *Our Story*. <https://www.deafkidscode.org/our-story>
- De Bondt, A., & Descamps, L. (2009). *De dyslexie survivalgids*. Abimo.
- De Braeckelee, N., & De Leenheer, E. (2013) *De gehoorstoornis survivalgids*. Abimo.
- De Bruecker, W., & Kenniscentrum Hulpmiddelen van het VAPH. (2016). *Werken met een auditieve beperking*. https://www.hulpmiddeleninfo.be/presentaties/20160920_werken_met_een_auditieve_beperking.pdf
- Derkman, M. M. S., Roos, S., & Van Tetering, E. (2024). *Psycho-educatie over ADHD aan kinderen, jongeren en hun omgeving: handleiding bij Mijn ID van ADHD*.
- Descamps, L. (2012). *De autisme survivalgids*. Abimo.

- De Smit, M., Franceus, J. (2024). Een evidence-based aanpak beperkt de negatieve impact van gehoorverlies op de ontwikkeling van een jong kind. *Logopedie*, 2024, 4-13. <https://digicenter.vvl.be/nl/tijdschrift/jaargang-2024/>
- De Smit, M., Franceus, J., & Ketels, H. (2023-2024). *Gehoort: therapie* [cursus]. Arteveldehogeschool Bachelor in de logopedie en de audiologie.
- De Smit, M., Kerkhofs, K., Vandaele, B., & Franceus, J. (2021a). Biopsychosociale visie op zorg bij kinderen met gehoorverlies. *Gehoortverlies bij kinderen: handboek voor audiologen en logopedisten* (pp. 39-45). Acco.
- De Smit, M., Kerkhofs, K., Vandaele, B., & Franceus, J. (2021b). De impact van gehoorverlies op de totale ontwikkeling van een kind. *Gehoortverlies bij kinderen: handboek voor audiologen en logopedisten* (pp. 89-129). Acco.
- De Smit, M., Kerkhofs, K., Vandaele, B., & Franceus, J. (2021c). Formele versus informele training. *Gehoortverlies bij kinderen: handboek voor audiologen en logopedisten* (pp. 452-453). Acco.
- De Smit, M., Kerkhofs, K., Vandaele, B., & Franceus, J. (2021d). Modellen en methodieken. *Gehoortverlies bij kinderen: handboek voor audiologen en logopedisten* (pp. 465-495). Acco.
- Diepman, A., Luteijn, E. (2021). Psycho-educatie. In: de Bildt, A., Servatius-Oosterling, I., de Jonge, M. (eds) *Autisme bij kinderen*. Bohn Stafleu van Loghum. https://doi.org/10.1007/978-90-368-2665-5_10
- Dyslexie Centraal. (2023). *Psycho-educatie bij dyslexiebehandeling*. <https://dyslexiecentraal.nl/weten/dyslexiebehandeling/psycho-educatie>
- Ekpete, O.H. (2024). Assistive listening devices for individuals with hearing impairment. *FNAS Journal of Mathematics and Science Education*, 5(2), 78-81
- Elferink-Elschot, J., & van Hamersvelt, G. (z.j.). FF luisteren. Auris. <https://auris.nl/diensten/ff-luisteren/>
- Encyclo.nl. (z.j.). *Begrippenlijst sociaal-cultureel volwassenenwerk*. <https://www.encyclo.nl/lokaal/10652>
- Flexer, C. (2000). The power of hearing. *The Listener: Journal of the Learning to Listen Foundation*, Special Edition, 30-32.
- Gedrags- en ontwikkelingsvragen bij jonge kinderen*. (2024). youke.nl/hulpvormen/gedrags-ontwikkelingsvragen
- Gehoortest. (2021, June 9). Kind En Gezin. <https://www.kindengezin.be/nl/kind-en-gezin-diensten/contactmomenten/gehoortest>

- Gillis, M. (2024, 14 mei). Dyslexie vanuit breinbrekend onderzoek [podcast]. *Omgaan met dyslexie met professor Wim Tops*.
<https://open.spotify.com/episode/6djFY5kUisUvGyqigyHWLL?si=dAbdQ4n9SV2ELQAArKavGA>
- Hintermair, M. (2007). Self-esteem and Satisfaction With Life of Deaf and Hard-of-Hearing People- A Resource-Oriented Approach to Identity Work. *The Journal Of Deaf Studies And Deaf Education*, 13(2), 278–300. <https://doi.org/10.1093/deafed/enm054>
- Hogeschool Utrecht. (2021). *Psycho-educatie bij kinderen met een TOS: Een kwantitatief onderzoek naar de invloed van psychoeducatie op het zelfinzicht bij kinderen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) in het cluster-2-onderwijs* (Hogeschool Utrecht).
- Jacquemyn, Y. (n.d.). *Cytomegalovirus (CMV)* | UZA. UZA.
<https://www.uza.be/nl/zorgaanbod/cytomegalovirus-cmv>
- JCIH. (2019). Year 2019 Position Statement: Principles and Guidelines for Early Hearing Detection and Intervention Programs. *The Journal of Early Hearing Detection and Intervention*, 4(2), 1–44. https://www.audiology.org/wp-content/uploads/legacy/publications/resources/2019_JointCommiteeInfantHearing_Principles_Guidelines4EarlyHearingDetectionInterventionProgrs.pdf
- Jonker, B. & Peek, M. (2013). Kijk, de vogel zingt: het verhaal van jet en haar dove zusje. *De Vier Windstreken*
- Kemperman, M. H., Hoefsloot, L. H., & Cremers, C. W. R. J. (2002). Hearing loss and connexin 26. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 95(4), 171–177. <https://doi.org/10.1258/jrsm.95.4.171>
- Kentalis. (2018). *Spraaktaal Kids*. <https://www.kentalis.nl/wetenschappelijk-onderzoek/spraaktaal-kids-een-denk-doe-en-praatmap-voor-kinderen-van-4-tot-14-jaar#:~:text=Spraaktaal%20Kids%20reikt%20beeld%20en,en%2010%20tot%2014%20jaar.>
- Kind en Gezin. (2021). *Gehoortesten*. <https://www.kindengezin.be/nl/kind-en-gezin-diensten/contactmomenten/gehoortest>
- Koninklijke Kentalis. (2016). *AJONGH: Als je oren niet goed horen*. <http://www.kentalis.nl>
- Koninklijke Kentalis. (z.j.). *Kinderen en jongeren met gehoorverlies*. <https://www.kentalis.nl/behandeling-slechthorend-doof>
- Kraijenhoff, L., Ten Dam, M., Riet Dirks, Kim Franssen, Esther Carrión, Jacqueline Veldhoven-van der Harten, Daan Hermans, Gitte Rosmulder, Huib de Vaan, Gabi Rets, & Jan Sterks. (2016). *AJONGH training Onderbouwing*.
- Last, B. F., Maurice-Stam, H., Scholten, L., Nieuwenhuizen, A. M. O., & Grootenhuis, M. A. (2008). *Op Koers: groepscursussen psycho-educatie en vaardigheidstraining voor chronisch zieke*

- kinderen. *Tijdschrift Voor Kindergeneeskunde*, 76(4), 190–198.
<https://doi.org/10.1007/bf03078202>
- Merkelbagh, S. (2022) *Autisme in kaart*. Way2control.
- Minnesota Hands & Voices. (2018). *Supporting Self-Advocacy Skills in Children who are Deaf or Hard of Hearing*.
https://successforkidswithhearingloss.com/wp-content/uploads/2017/06/Supporting-Self-Advocacy-Skills-M-J-2018-FOCUS-Newsletter_euse.pdf
- Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind.(z.j.). *Groepsbehandeling de Knipoog*.
<https://www.nsdsk.nl/groepsbehandeling-de-knipoog>
- Nijssen, E. (2009). *Lore*. Clavis B.V.B.A.
- Noens, I., Maljaars, J., Steyaert, J. (2018). Interdisciplinaire begeleiding en behandeling bij kinderen en jongeren. In: Geurts, H., Sizoo, B., Noens, I. (eds) *Autismespectrumstoornis*. Bohn Stafleu van Loghum, Houten. https://doi.org/10.1007/978-90-368-2042-4_10
- Opdracht van de Wetenschappelijke Adviesraad, I., Auteurs, D., Tijms, J., de Bree, E., van Atteveldt, N., Bonte, M., & Vanderauwera, J. (2023). *Psycho-educatie*.
- Opgroeien. (2023). *Cijferrapport gehoor*. <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/gehoor#toc-aantal-interne-gehoortesten>
- Percy-Smith, L., Tønning, T. L., Josvassen, J. L., Mikkelsen, J. H., Nissen, L., Dieleman, E., Hallstrøm, M., & Cayé-Thomasen, P. (2017). Auditory verbal habilitation is associated with improved outcome for children with cochlear implant. *Cochlear Implants International*, 19(1), 38–45.
<https://doi.org/10.1080/14670100.2017.1389020>
- Revalidatie. (z.j.). Centra voor ambulante revalidatie. <https://revalidatie.be/centra-voor-ambulante-revalidatie/>
- Saelens, M. (2018). *Psycho-educatief materiaal voor personen met een auditieve stoornis, de omgeving en professionals binnen België en Nederland [Bachelorproef]*. Arteveldehogeschool Bachelor in de ergotherapie.
- Schafer, E. C., Kirby, B., & Miller, S. (2020). Remote Microphone Technology for Children with Hearing Loss or Auditory Processing Issues. *Seminars in Hearing*, 41(04), 277–290.
<https://doi.org/10.1055/s-0040-1718713>
- SIG VZW. (2024). Doe je mee met Kadhee. <https://www.sig-net.be/nl/publicatie/231/detail/doe-je-mee-met-kadhdee#:~:text=Doe%20je%20mee%20met%20Kadhdee%3F%20is%20een%20bordspel%20voor%20kinderen,manier%20psycho%20educatieve%20informatie%20aan.>

- SIG VZW. (2024). Villa Babbelmond. <https://www.sig-net.be/nl/publicatie/214/detail/villa-babbelmond>
- Stappaerts, L., & Hoppenbrouwers, K. (2018). Neonatale gehoorscreening in Vlaanderen, een overzicht van 20 jaar ervaring. *JGZ Tijdschrift Voor Jeugdgezondheidszorg*, 50(5-6), 106-111. <https://doi.org/10.1007/s12452-018-0152-z>
- Stichting Hoormij & FODOK. (2024). Erbij horen. <https://www.erbijhoren.nl/>
- Taylor, F. J. (2007). *De AD(H)D survivalgids*. Sint-Niklaas: Abimo.
- Tye-Murray, N. (2022). School-Age Childeren. In R. redacteur (Red.), *Foundations of aural rehabilitation: Children, Adults, and Their Family Members, Sixth Edition* (pp 375-403). Plural Publishing.
- Tye-Murray, N., Spehar, B., Sommers, M., Mauzé, E., Barcroft, J., & Grantham, H. (2021). Teaching children with Hearing loss to recognize speech: Gains made with Computer-Based Auditory and/or Speechreading training. *Ear And Hearing*, 43(1), 181-191. <https://doi.org/10.1097/aud.0000000000001091>
- Van Alen, S. de Bruin, N. (2024, 15 februari). Geef me de 5 [podcast]. *Psycho-educatie bij autisme*. <https://www.youtube.com/watch?v=i2BDnbKhbdc>
- Van Havere, J., Van Himme, L., & Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen. (2016). Taalontwikkeling van de Vlaamse Gebarentaal: visuele communicatie. In M. Van Herreweghe, *Masterproef voorgedragen tot het behalen van de graad van master in de logopedische en audiologische wetenschappen*. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/273/103/RUG01-002273103_2016_0001_AC.pdf
- Van Lieshout, T. (2009). Theorieën over behandeling. In: Pedagogische adviezen voor speciale kinderen. Bohn Stafleu van Loghum, Houten. https://doi.org/10.1007/978-90-313-6891-4_2
- Vermeij, B. (2019). De hut van haasje. *Niño*
- Vermunt, L., & Bailly, J. (2013). E-Health psycho-educatie, een exploratief onderzoek. *Kind & Adolescent Praktijk*, 12(3), 100-107. <https://doi.org/10.1007/s12454-013-0033-1>
- Wat is zelfbeschikking?* | KIS. (z.j.). KIS. <https://www.kis.nl/vraag-en-antwoord/wat-zelfbeschikking>
- World Health Organization: WHO. (2024). Deafness and hearing loss. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/deafness-and-hearing-loss>
- Zeplin CAR Woluwe (2024). *Multidisciplinaire revalidatie*. <http://woluwe.zeplin.be/index.php/onze-aanpak-en-diensten/11-onze-aanpak-en-diensten/14-multi-disciplinaire-revalidatie>

7. Bijlagenlijst

Bijlage A: Bestaande psycho-educatiepakketten

Bijlage B: Handleiding “Het raadsel van de verdwenen dossiers”

Bijlage C: Materiaalbundel

Bijlage D: Spionnenpaspoort

Bijlage E: Voorbeeldspionnenpaspoort

Bijlage F: Flyer

8. Bijlagen

Bijlage A: Bestaande psycho-educatiepakketten

Titel pakket	Doelgroep	Thema's	Aanpak
Horen, zien, proeven, ruiken	Peuters en kleuters	Zintuigen bespreken	Prentenboek
Lore	Kinderen vanaf 4 jaar	Gevolgen van gehoorverlies	Prentenboek
Het oor van Lenoor	Kinderen vanaf 4 jaar en hun ouders	Kinderen voorbereiden op ziekenhuisbezoek	Boek
Wardje!	Kleuters	Kennismaking met doofheid	Prentenboek
De oortjes van Victor	Kinderen en ouders	Zintuigen stimuleren Impact CI verduidelijken	Kijk-en voorleesboek
De hut van haasje	Kinderen vanaf 4 jaar	Onderwerp gehoorverlies bespreken	Leesboek
NSDSK (Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind)	1,5 – 4 jaar Ouders	Lotgenotencontact Ontwikkeling van taal, emoties, spel en identiteit Ouder-kind interactie	Groepstherapie en ouderprogramma
Ik zeg lekker niks	Vanaf 9 jaar (kinderen die na een hersenvlies-ontsteking doof zijn geworden)	Gevolgen voor het kind op sociaal, persoonlijk en cultureel vlak	Boek
De gehoorstoornis survivalgids	Kinderen	Wat is gehoorverlies? Welke gevoelens? Welke hulpmiddelen bestaan er? Welke bekende mensen? Website met info	Leesboek
Geroezemoes. Een interactief spel voor slechthorende kinderen en jongeren	3e tot 6e leerjaar	Leren op de juiste manier communiceren	Spel
Doof zijn	Kinderen	Wat is gehoorverlies?	Boek
Elena droomt doof	Vanaf 4e leerjaar	Kennismaking met gebarentaal	Boek in gebarentaal
Oortjes gespitst	4-6 jaar	Kennis over gehoorverlies en gehoorapparatuur	Didactisch pakket: boek en cd-rom
Als je doof of slechthorend bent	Kinderen	Werking van het gehoor Gebarentaal	Informatieboek

		Gevolgen van gehoorverlies	
FF luisteren	9 tot 33 jaar	De kennis over gehoorverlies en apparatuur Omgaan met gehoorverlies Zelfbeeld en sociaal handelen Verbeteren van zelfbeeld Empoweren van kinderen	Werkboek met opdrachten waaraan kinderen onder begeleiding werken.
AJONGH: als je oren niet goed horen	Kinderen Jongeren Ouders Leerkrachten	Kennis uitbreiden, bewustwording en beleving Versterken van communicatieve vaardigheden	Vorm van interventie is in groep. AJONGH-1: 10 sessies van 90 minuten AJONGH-2 en AJONGH-3: 12 sessies van 90 minuten
Erbij horen	Lagereschoolkinderen en kinderen uit het middelbaar Ouders	Thuis/basisschool Wat past bij mij? Ik en andere kinderen Ik en volwassenen Wat helpt mij? Tijd voor mezelf Wie helpt mij? Vrije tijd Wat kies ik? Wat past bij mij? Ik en andere kinderen Ik en volwassenen Wat helpt mij? Tijd voor mezelf Iemand zoals ik Wie helpt mij?	Site met tips. Het is ook mogelijk om eigen ervaringen te delen.
Handig een hoortoestel	Vanaf 9 jaar	Leven met een hoortoestel	Leesboek
Kentalis	Kinderen	Zelfvertrouwen Omgaan met anderen Opkomen voor jezelf Gehoorverlies accepteren Vertrouwen krijgen in de toekomst	Groepsbehandeling of individuele behandeling
I'm Deaf and It's Okay!	Kinderen	Identiteit en zelfvertrouwen Emoties	Leesboek
Deaf kids code	Scholen Bedrijven	Technologie en gehoorverlies	Workshops en online materiaal.

	Andere partners	Empowerment en zelfvertrouwen	
--	-----------------	----------------------------------	--

HET RAADSEL VAN DE VERDWENEN DOSSIERS

TOP SECRET

Een handleiding voor therapeuten

Een psycho-educatiepakket voor kinderen met gehoorverlies van het 3e t.e.m. het 5e leerjaar.

Vankeirsbilck Cato, Willemyns Anouk

Een product ontwikkeld in samenwerking met de opleiding
Logopedie en de Arteveldehogeschool.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Doelgroep	3
Duur	3
Rode draad	4
Interactieve pdf's - Spionnenpaspoort	4
Gebruik activiteitenfiches	4
Adobe Acrobat Reader	5
Algemene introductie	7
Activiteitenfiches	8
THEMA 1: Voorstelling van het kind	8
THEMA 2: Identiteit	13
THEMA 3: Hulpmiddelen	18
THEMA 4: Delen en werking van het gehoor	23
THEMA 5: Audiogram	32
THEMA 6: Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën	39
THEMA 7: Self-advocacy	46
THEMA 8: Uitleggen aan anderen	51
Algemeen slot	56

Voorwoord

Uit de literatuurstudie en gesprekken met professionals uit het werkveld blijkt dat de huidige psycho-educatiepakketten voor kinderen met gehoorverlies verschillende tekortkomingen kennen. Veel materialen zijn verouderd waardoor ze niet aansluiten bij moderne inzichten en behoeften. Ook blijken de pakketten onvolledig. Het gebruik van vooral boekjes maakt psycho-educatie saai en minder uitnodigend voor actieve deelname. Hierdoor ontwikkelen Centra voor Ambulante Revalidatie (CAR) vaak hun eigen psycho-educatiemateriaal. Dit pakket heeft als doel de nood uit het werkveld op te vangen. Het is een modern en volledig psycho-educatiepakket dat interactief en flexibel is. Er wordt gebruikt gemaakt van diverse werkvormen en digitale methodes. Op die manier sluit het materiaal aan bij de leefwereld en interesses van de kinderen.

Doelgroep

Dit psycho-educatiepakket is bedoeld voor kinderen met gehoorverlies van het derde t.e.m. het vijfde leerjaar. Het pakket is ontwikkeld voor gebruik binnen een CAR bij groepssessies waaraan minimum twee en maximaal vier kinderen deelnemen. Het pakket kan aangepast worden zodat het ook bruikbaar is binnen grotere groepen, tijdens individuele therapiesessies of binnen thuisbegeleiding.

Duur

Elk thema bevat verschillende activiteiten die variëren in tijdsduur. Bij elke activiteit staat de geschatte tijdsduur aangegeven. De totale duurtijd om het pakket te doorlopen bedraagt elf therapiesessies van zestig minuten.

Rode draad

Het psycho-educatiepakket draagt de titel “Het raadsel van de verdwenen dossiers” en is opgebouwd rond een thematische verhaallijn. Het pakket bestaat uit verschillende sessies, die elk een specifiek thema behandelen. Centraal staat een rode draadverhaal waarin een mysterieuze dief de cliëntendossiers uit het CAR heeft gestolen. Tijdens het traject stellen de kinderen hun eigen spionnenpaspoort samen. Hierin verzamelen ze informatie over zichzelf. De therapeut voorziet een poster in het therapielokaal waarop alle verdachte dieven afgebeeld staan (zie materiaalbundel – sectie “Verdachten”). Aan het einde van elk thema ontvangen de kinderen een nieuwe hint over de identiteit van de dief. Op die manier kunnen ze zo één dief op de poster schrappen. Het einddoel is om, op basis van deze aanwijzingen, de echte dief te ontmaskeren.

Interactieve pdf's - Spionnenpaspoort

Bij elk thema voeren de kinderen opdrachten uit met interactieve pdf's. Dit zijn aanpasbare pdf-bestanden waarin ze informatie kunnen invullen, foto's kunnen uploaden en waarbij, door op bepaalde knoppen te klikken, afbeeldingen verschijnen enzovoort. Om deze pdf's te bewerken, is enkel de gratis versie van Adobe Acrobat (Acrobat Reader) nodig. De kinderen kunnen deze pdf dan overzetten naar een eigen apparaat, na elke sessie of op het einde van het volledige traject. Zo kunnen ze hun spionnenpaspoort altijd raadplegen en gebruiken om uitleg te geven aan anderen over hun gehoorverlies. Er is een voorbeeldspionnenpaspoort voorzien om te verduidelijken wat er bij elk thema verwacht wordt.

Gebruik activiteitenfiches

De activiteitenfiches zijn opgesteld volgens een vast sjabloon. Elke fiche begint met een themapagina waarop de inleiding en het slot vermeld staan. De inleiding wordt eerst doorgenomen, waarna alle activiteiten in de opgegeven volgorde worden uitgevoerd. Na de activiteiten wordt teruggekeerd naar de themapagina om het slot te raadplegen.

Adobe Acrobat Reader

Adobe Acrobat Reader kunt u gratis downloaden via deze link:

https://www.adobe.com/be_nl/acrobat.html.

Scroll naar beneden op de webpagina en klik op **"Nu downloaden"**.

Het spionnenpaspoort openen in Adobe Acrobat Reader kan op twee manieren:

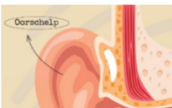
1. Via het pdf-bestand:

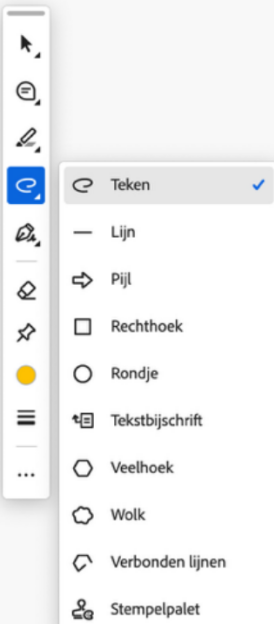
Wanneer u het spionnenpaspoort opent, zal dit automatisch in Adobe Acrobat Reader gebeuren. Als dat niet het geval is, klikt u met de rechtermuisknop op het bestand en selecteert u **"Openen met" > Adobe Acrobat Reader**.

2. Via Adobe Acrobat Reader:

Open Adobe Acrobat Reader en klik op **"Bestand openen"**. Selecteer dan het spionnenpaspoort en klik op **"Openen"**. Vanaf dan zal het paspoort zichtbaar zijn bij **"Recent"**, zodat u het gemakkelijk opnieuw kunt openen.

Nodige functies in Adobe Acrobat Reader uitgelegd:

Tekstvelden	U kunt in de tekstvelden typen door met de cursor op het veld te klikken.
Afbeeldingsvelden	U kunt een afbeelding toevoegen door op het afbeeldingsveld te klikken en vervolgens op "Bladeren" te klikken.
	Door op de tekst te klikken, wordt de video geopend in uw internetbrowser.
	Wanneer u met de cursor over bepaalde plekken beweegt, verschijnen de bijbehorende termen.

	U kunt de optie "Tekenen" aanklikken om te tekenen, zoals bijvoorbeeld nodig is bij de spionnenmissie "Supermiddelen!", waarbij de kinderen lijnen moeten trekken om de hulpmiddelen met elkaar te verbinden. Klik op "Rondje" om cirkels te tekenen. Klik op "Lijn" om rechte lijnen te trekken. Deze functies zijn handig bij de spionnenmissie "Wat hoor ik goed?". U kunt gommen door op de gom te klikken. U kunt de kleur wijzigen door op de gekleurde bol te klikken.
	Klik voor het afsluiten van de pdf telkens op dit symbool om de wijzigingen op te slaan.

Algemene introductie

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessies op een speelse manier in te leiden:

"Er is iets ernstig gebeurd in het CAR. Iemand heeft alle belangrijke dossiers gestolen! Zonder deze dossiers missen we belangrijke informatie. Maar geen paniek! Jullie zijn niet zomaar kinderen. Jullie zijn nu officieel leden van het geheime detectiveteam van het CAR!"

Als echte spionnen is het jullie taak om samen de dief op te sporen. De dief is slim, maar heeft per ongeluk aanwijzingen achtergelaten. Na elke missie krijgen jullie een geheime tip. Die helpt jullie om steeds dichterbij de dief te komen.

Door alle tips goed te gebruiken en de missies te voltooien, zullen jullie uiteindelijk de dief kunnen ontmaskeren!"

Thema I: Voorstelling van het kind

Inleiding

Doel van de sessies

De kinderen leren zichzelf en elkaar kennen op een speelse, veilige en interactieve manier. Dit bevordert de groepsdynamiek, versterkt het gevoel van verbondenheid en legt een basis voor samenwerking binnen de groep.

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

"Welkom spionnen in opleiding! Jullie zijn geselecteerd om lid te worden van een geheime detectivegroep. Er is een dief actief die belangrijke dossiers heeft gestolen. Gelukkig heeft de dief aanwijzingen achtergelaten..."

Jullie eerste missie? Elkaar goed leren kennen! Alleen als jullie als team sterk staan, kunnen jullie de dief samen ontmaskeren."

Slot

Hint

De dief krijgt vaak het compliment dat hij/zij mooi lang haar heeft.

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

"Wat ik vandaag zag, is dat jullie elkaar hielpen, luisterden en samen plezier maakten. Dat maakt jullie een sterk team! Dit was nog maar het begin van jullie missie... Er komen nog meer aanwijzingen en uitdagingen. Bereid je voor, spionnen!"

Activiteit I: Spionnenpaspoort

Doel

De kinderen leren op een ludieke manier elkaars interesses, eigenschappen en talenten kennen.

Geschatte tijdsduur

30 minuten

Vorbereiding

- Voorzie indien mogelijk één laptop/tablet per kind.
- Druk de kaartjes met dieren af, knip ze uit en lamineer indien gewenst.

Materiaal

- Spionnenpaspoort (Voorstelling!)
- Indien mogelijk één laptop/tablet per kind
- Kaartjes met dieren (zie materiaalbundel – sectie “Voorstelling van het kind”)

Opstelling

De stoelen staan in een cirkel rond de therapeut, zodat iedereen elkaar kan zien.

Werkwijze

1. Laat elk kind individueel zijn of haar spionnenpaspoort (Voorstelling!) invullen.
 - Hierin noteren ze: naam, leeftijd, hobby's en enkele leuke weetjes over zichzelf. Ook maken ze een foto van zichzelf en plaatsen deze in het spionnenpaspoort.
 - Gebruik één laptop of tablet per kind. Indien er onvoldoende toestellen zijn, werken de kinderen om de beurt aan hun spionnenpaspoort. De andere kinderen kiezen in tussentijd alvast hun spionnennaam met behulp van de kaartjes (zie hieronder).
2. De kinderen bedenken een spionnennaam. Elke spionnennaam bestaat uit de naam van een dier en een eigenschap die hen typeert. De kaartjes van de dieren worden op tafel gelegd ter inspiratie. Zelf verzinnen ze een eigenschap die hen typeert en zo maken ze hun spionnennaam (bv. Snelle adelaar).
3. De therapeut leest nadien anoniem (zonder de naam te vermelden) elk paspoort voor aan de groep.
4. De groep raadt van wie het paspoort is. Het kind van wie het paspoort is, weet dat het over hem/haar gaat en mag zich nu "vermommen" en de andere kinderen misleiden. Dit kan bijvoorbeeld door een andere hobby of lievelingskleur te noemen dan wat er echt op het spionnenpaspoort staat.

Variatie

Kennen de kinderen elkaar al een beetje? Laat hen dan in duo's werken: ze interviewen elkaar en vullen elkaars spionnenpaspoort in.

Activiteit 2: Complimentencirkel

Doel

De kinderen leren positieve feedback geven en ontvangen.

Geschatte tijdsduur

10 minuten

Vorbereiding

Geen

Materiaal

Spionnenpaspoort (Voorstelling!)

Opstelling

De stoelen staan in een cirkel rond de therapeut, zodat iedereen elkaar kan zien.

Werkwijze

1. Start met een korte uitleg over de kracht van een goed team. De therapeut zegt: *"Een sterk team helpt elkaar, luistert naar elkaar en bundelt talenten."*
2. Laat de kinderen om de beurt een compliment geven aan iemand uit de groep.
 - Voorbeelden: *"Ik vond het leuk dat je me hielp tijdens het spel"* of *"Jij hebt een grappige hobby"*. Gebruik verdiepende vragen indien nodig:
 - Wat hebben jullie vandaag gedaan waardoor jullie elkaar hebben geholpen?
 - Wat deed iemand waardoor het fijn was om samen te werken?
 - Zorg dat elk kind één compliment ontvangt.
3. Laat de kinderen eventueel een eigen "spionnengroet" of een geheime handdruk bedenken om de sfeer te versterken.
4. De kinderen noteren hun gekregen compliment in hun spionnenpaspoort (Voorstelling!).

Thema 2: Identiteit

Inleiding

Doel van de sessies

De kinderen ontdekken hun unieke eigenschappen en leren de waarde van verschillen (h)erkennen. Ze reflecteren op hun identiteit en begrijpen hoe diversiteit niet alleen hun groep versterkt, maar ook een kracht is binnen de samenleving.

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

"Spionnen, voordat we aan onze volgende missie beginnen, gaan we eerst een bijzonder verhaal bekijken. Vandaag kijken we naar de film "Wonder". Het is een verhaal over moed, vriendschap en over wat het betekent om écht naar iemand te kijken.

Terwijl je kijkt, let goed op de gevoelens van Auggie en de mensen om hem heen. Hoe gaan anderen met hem om? Hoe verandert hij door de film heen? Wat zou jij doen als je in zijn schoenen stond?

Als het verhaal afgelopen is, gaan we praten over wat we gezien en geleerd hebben. Want om mysteries op te lossen, moet je de wereld om je heen goed begrijpen. Dus: leun achterover, maak het jezelf comfortabel en laat je meenemen in het verhaal van "Wonder".

Hint

De therapeut laat de vingerafdruk van de dief zien (zie materiaalbundel - sectie "Identiteit").

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

"Spionnen, vandaag hebben jullie niet alleen geheimen ontrafeld, maar ook iets heel bijzonder ontdekt... jezelf. Jullie zijn stuk voor stuk uniek met sterke kanten, dromen en soms ook twijfels. En weet je wat? Juist dat maakt jullie waardevol in deze groep én in de wereld. Onthoud: wie jij bent, is altijd goed genoeg."

Activiteit I: Film “Wonder”

Doel

De kinderen leren zich inleven in anderen en reflecteren op het belang van authenticiteit, acceptatie en vriendelijkheid.

Geschatte tijdsduur

2 uur en 30 minuten

Vorbereiding

- Maak het lokaal gezellig.
- Voorzie een toestel om de film te bekijken (scherm, beamer...).

Materiaal

- Film “Wonder”:
<https://www.primevideo.com/-/nl/detail/Wonder/0H7LOP3EVWFLGP49PKR2Y7KDML>
- Beamer of groot scherm
- (Kussens, dekens)
- Spionnenpaspoort (Dit ben ik!)

Opstelling

Zorg voor een comfortabele kijkruimte: de kinderen mogen zelf kiezen hoe ze zitten of liggen.

Werkwijze

1. We bekijken samen de film "Wonder".
2. Er volgt een groepsgebesprek waarin de kinderen reflecteren op de thema's vriendschap, eigenheid en (h)erkenning van verschillen.
3. Vragen ter bespreking
 - Wat viel je op in de film?
 - Welke momenten waren moeilijk voor Auggie?
 - Wie maakt voor hem het verschil?
 - In wie herken je jezelf een beetje?
 - Hoe voelde Auggie zich in het begin? Hoe veranderde dat?
 - Hoe voelde het voor de personages toen ze elkaar begonnen te begrijpen?
 - Waarom is het belangrijk om elkaar te accepteren zoals we zijn?
 - Wat maakt jou uniek zoals Auggie?
4. Elk kind vult de zin *"Ik ga de wereld in en ik neem mee..."* aan met een woord dat hij/zij wil meenemen uit de film of de nabespreking. Het volgende kind herhaalt deze boodschap en voegt een nieuw woord toe. Samen vormen ze een positieve groepsboodschap.
5. De kinderen vullen de groepsboodschap aan in hun spionnenpaspoort (Dit ben ik!).
6. Sluit de activiteit af met deze boodschap: *"De grootste missie is niet om iemand anders te worden, maar om jezelf te zijn."*

Activiteit 2: Collage

Doel

De kinderen reflecteren op hun identiteit en maken deze visueel aan de hand van een collage.

Geschatte tijdsduur

60 minuten

Vorbereiding

Voorzie het nodige materiaal.

Materiaal

- Tijdschriften, kranten, afbeeldingen, scharen, lijm, papier...
- Stempelkussens voor de vingerafdruk
- Stiften, stickers, glitters...
- Spionnenpaspoort (Dit ben ik!)

Opstelling

De kinderen zitten aan een tafel.

Werkwijze

1. Elk kind maakt een persoonlijke collage op papier die hun identiteit weerspiegelt. Ze mogen afbeeldingen, woorden, symbolen en kleuren gebruiken die bij hen passen.
- Vragen ter inspiratie:
 - Wat vind jij belangrijk?
 - Waar ben jij goed in?
 - Wat maakt jou blij?
 - Welke mensen of dingen horen bij jou?
2. Nadien drukken ze hun vingerafdruk af op het werk als symbool van hun unieke zelf.
3. De kinderen vergelijken hun eigen collage met die van de anderen. Ze benoemen verschillen en gelijkenissen.
4. De kinderen maken een foto van de collage en laden die op in hun spionnenpaspoort (Dit ben ik!).
5. De therapeut benadrukt dat deze vingerafdrukken bewijzen dat we allemaal uniek zijn zowel vanbinnen als vanbuiten. *“De collages laten zien hoe bijzonder jullie zijn en dat is belangrijk in ons team, want het betekent dat we allemaal iets anders kunnen bijdragen aan de missie.”*

Thema 3: Hulpmiddelen

Doel van de sessies

De kinderen leren dat hulpmiddelen in het dagelijks leven veel voorkomen en dat het heel normaal is om er één te gebruiken. Ze ontdekken dat hulpmiddelen er in allerlei vormen en functies zijn en dat veel mensen er baat bij hebben. Er wordt gewerkt aan het doorbreken van stigma's en het ontwikkelen van begrip en empathie.

Inleiding

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

"Beste spionnen, vandaag hebben we een speciale missie! Er is iets vreemds aan de hand in het CAR. Overal zijn hulpmiddelen verstopt: brillen, wandelstokken, protheses, en nog veel meer! Maar niemand weet precies waar ze liggen en waarvoor ze dienen. Jullie taak? Zoek de hulpmiddelen en ontdek waarvoor ze dienen! Gebruik jullie speurzin en werk samen!"

Slot

Hint

De dief draagt een bril om goed te kunnen zien.

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

"Missie geslaagd, spionnen! Jullie hebben niet alleen de hulpmiddelen gevonden, maar ook ontdekt dat iedereen wel eens wat extra hulp kan gebruiken of dat nu een bril, een rolstoel of een pillendoos is.

Jullie hebben geleerd dat hulpmiddelen er niet zijn omdat je "minder" bent, maar net om je te helpen om jezelf te zijn. Denk eraan: hulp vragen of hulpmiddelen gebruiken maakt je niet zwakker, maar juist sterker."

Activiteit I: Hulpmiddelen leren herkennen

Doel

De kinderen leren spelenderwijs verschillende hulpmiddelen kennen en begrijpen hun functie.

Geschatte tijdsduur

40 minuten

Vorbereiding

- Voorzie echte hulpmiddelen en verstop ze verspreid over het CAR.
- Indien er geen echte hulpmiddelen ter beschikking zijn: druk de afbeeldingen van de hulpmiddelen af, knip ze uit en lamineer indien gewenst.
- Druk de kaartjes met de omschrijvingen af, knip ze en lamineer indien gewenst.

Materiaal

- Kaartjes met omschrijving van een hulpmiddel (zie materiaalbundel – sectie “Hulpmiddelen”)
- Echte hulpmiddelen of afbeeldingen van hulpmiddelen (zie materiaalbundel – sectie “Hulpmiddelen”)
- Spionnenpaspoort (Supermiddelen!)

Opstelling

De kinderen lopen vrij rond in het CAR op zoek naar de hulpmiddelen.

Werkwijze

1. De kinderen krijgen een omschrijving van een hulpmiddel zoals "Ik help je beter zien."
Ze gaan in duo's op zoek naar het hulpmiddel dat bij deze omschrijving past en brengen het naar de therapeut.
2. De kinderen verbinden de omschrijvingen met de afbeeldingen in hun spionnenpaspoort. Ze gebruiken de tekenfunctie in hun spionnenpaspoort (Supermiddelen!) om de tips met de foto's te verbinden.

Activiteit 2: Bespreking en link met eigen leven

Doel

De kinderen denken na over hulpmiddelen in hun omgeving en normaliseren het gebruik ervan.

Geschatte tijdsduur

15 minuten

Vorbereiding

Geen

Materiaal

Spionnenpaspoort (Supermiddelen!)

Opstelling

De kinderen zitten in een kring rond de therapeut.

Werkwijze

1. Na de speurtocht komen de kinderen samen. De therapeut bespreekt de hulpmiddelen en vraagt:
 - Wat vond je het meest verrassend?
 - Ken je iemand die zo'n hulpmiddel gebruikt?
2. De kinderen noteren in hun spionnenpaspoort (Supermiddelen!) wie ze kennen met een hulpmiddel, welk hulpmiddel dat is en waarvoor het hen helpt.

21

Thema 4:

Delen en werking van het gehoor

Doel van de sessies

De kinderen beschikken over een basiskennis van de anatomie en fysiologie van het oor en waar gehoorverlies kan optreden.

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

"Jullie hebben al fantastisch spoorwerk verricht. We weten dat de dief in alle haast iets heeft achtergelaten op de plaats van de misdaad... een hoorapparaat! Maar waarom had de dief dat nodig en wat betekent dit voor ons onderzoek?"

We weten nog niet wat er precies aan de hand is. Misschien werkt een deel van zijn oor niet goed, misschien worden geluiden niet goed doorgegeven naar zijn hersenen. Maar om dat te begrijpen, moeten we eerst iets anders ontdekken. Hoe werkt horen eigenlijk?"

Als we willen achterhalen wat er bij de dief misgaat, moeten we eerst onderzoeken hoe horen precies werkt. Want als we weten hoe iets normaal functioneert, kunnen we beter begrijpen wat er fout gaat.

In het lokaal liggen verschillende materialen waarmee jullie zelf kunnen onderzoeken hoe geluid door het oor wordt doorgegeven. Werk goed samen en ontdek wat elk deel van het oor doet. Zo kunnen we het mysterie oplossen!"

Hint

Bij de dief loopt er iets mis in zijn/haar slakkenhuis.

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

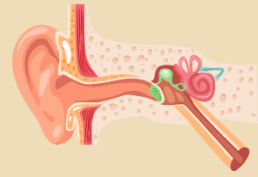
"In elk deeltje van het oor dat we vandaag hebben geleerd, kan iets misgaan. Zo kan bijvoorbeeld het trommelvlies beschadigd zijn, het slakkenhuis niet goed werken of de gehoorzenuw aangetast zijn."

Vervolgens licht de therapeut per kind toe welke structuur bij hen niet goed werkt.

Inleiding

Slot

Activiteit I: Video

Doel

De kinderen raken op een visuele en begrijpelijke manier vertrouwd met de basis van de anatomie en werking van het oor, als introductie op het thema.

Geschatte tijdsduur

10 minuten

Vorbereiding

Geen

Materiaal

- Tablet of laptop
- Video: <https://www.youtube.com/watch?v=zIGtBrQYtyc>
- Anatomisch model van het oor

Opstelling

De kinderen zitten rond de therapeut.

Werkwijze

1. We bekijken een video over de anatomie en fysiologie van het oor. De therapeut kan de afspeelsnelheid aanpassen om de video beter begrijpelijk te maken. Daarnaast kunnen de ondertitels ingeschakeld worden. De ondertiteling is niet volledig correct maar over het algemeen wel vrij accuraat.
 - <https://www.youtube.com/watch?v=zlGtBrQYtyc>
2. De therapeut bespreekt de video nadien met de kinderen. Als er een anatomisch model van het oor beschikbaar is, gebruikt de therapeut dit om de uitleg uit de video kort samen te vatten en te verduidelijken.

Activiteit 2: Kennismaking met de anatomie

Doel

De kinderen raken op een interactieve manier vertrouwd met de anatomie van het oor, door de verschillende onderdelen te verkennen, te benoemen en te herkennen.

Geschatte tijdsduur

30 minuten

Vorbereiding

Druk de memorykaartjes af, knip ze uit en lamineer indien gewenst.

Per duo is één memoryspel nodig.

Materiaal

- Spionnenpaspoort (Het oor van een spion!)
- Tablet of laptop
- Memorykaarten (zie materiaalbundel – sectie “Delen en werking van het gehoor”)

Opstelling

De kinderen verkennen het oor elk apart op een laptop of tablet.

De therapeut loopt rond tussen de kinderen en begeleidt hen.

De memory wordt gespeeld in duo's waarbij de kinderen recht tegenover elkaar zitten.

Werkwijze

1. De kinderen verkennen de anatomie van het oor door in hun spionnenpaspoort (Het oor van een spion!) op verschillende onderdelen van een geanimeerde afbeelding te klikken. Bij elk onderdeel verschijnt de bijhorende anatomische benaming.
2. De kinderen spelen memory in duo's. Ze verdienen enkel een punt als ze twee identieke anatomische onderdelen omdraaien én de correcte benaming kunnen geven.

Activiteit 3: Experimenten en knutselwerk (fysiologie)

Doel

De kinderen ontdekken de werking van het oor (de fysiologie) door middel van eenvoudige experimenten en een creatieve knutselopdracht.

Geschatte tijdsduur

60 minuten

Vorbereiding

Voorzie het materiaal.

Materiaal

Experimenten

- Een half blad papier, formaat A4
- Plasticfolie of een ballon
- Een grote kom
- Een elastiekje
- Rijstkorrels of suiker
- Een ondiepe schaal
- Water
- Een stemvork

Materiaal

Knutselwerk

- Een blad papier, formaat A3 (1 per deelnemer)
- Schelpen (1 per deelnemer)
- Lijm (secondelijm)
- Rietjes (een halve per deelnemer)
- Plasticfolie
- Flessendopjes (1 per deelnemer)
- Afbeelding van de gehoorbeentjes (1 per deelnemer) (zie materiaalbundel – sectie “Delen en werking van het gehoor”)
- Potloden en stiften
- Een dun stuk touw van een 5-tal centimeter (1 per deelnemer)

Algemeen

- Spionnenpaspoort (Het oor van een spion!)

Opstelling

De experimenten zijn verdeeld over verschillende werkhoeken. Samen met de therapeut doorlopen de kinderen alle experimenten in chronologische volgorde.

Werkwijze

1. Oorschelp

- Experiment: De kinderen krijgen een vel papier dat ze rond hun oor houden als een soort vergrote oorschelp. Op die manier ervaren ze hoe geluiden versterkt worden. De therapeut legt uit dat de oorschelp helpt om geluiden op te vangen.
- Knutselwerk: Elk kind krijgt een schelp die ze op hun A3-blad kunnen kleven als visuele voorstelling van de oorschelp.

2. Gehoorgang

- Knutselwerk: De therapeut legt uit dat de gehoorgang een smal kanaaltje is waarlangs het geluid het oor binnenkomt. De kinderen kleven een rietje op hun A3-blad om dit onderdeel van het oor visueel voor te stellen.

3. Trommelvlies

- Experiment: De therapeut spant plasticfolie of een ballon strak over een kom en zet deze vast met een elastiek: dit stelt het trommelvlies voor. Vervolgens worden enkele rijstkorrels of wat suiker op de folie gestrooid. Wanneer er vlakbij een hard geluid wordt gemaakt (zoals roepen, klappen of tikken met een lepel), beginnen de korrels te trillen en te bewegen. Zo ontdekken de kinderen dat geluid via trillingen wordt doorgegeven in het oor.
- Knutselwerk: De kinderen spannen een stukje plasticfolie over een flessendopje, wat het trommelvlies voorstelt. Vervolgens plakken ze dit dopje op hun knutselwerk.

4. Gehoorbeentjes

- Knutselwerk: De therapeut vertelt dat gehoorbeentjes kleine botjes in je oor zijn die geluid helpen doorgeven. Als er geluid is, trilt je trommelvlies. De gehoorbeentjes zorgen ervoor dat die trilling sterker wordt en naar het binnenste van je oor gaat, zodat je het geluid kunt horen. De kinderen plakken een afbeelding van de gehoorbeentjes (hamer, aambeeld en stijgbeugel) op hun knutselwerk.

Werkwijze

5. Slakkenhuis

- Experiment: Vul een ondiepe schaal met water. Sla de stemvork zachtjes tegen de tafel om deze te laten trillen. Houd de trillende stemvork net boven of licht in het wateroppervlak. Kijk hoe de trillingen zich als kleine golfjes verspreiden in het water! De therapeut vertelt dat er een klein slakkenhuis met vloeistof en haarcellen in je oor zit. Als er geluid komt dan gaan deze haarcellen bewegen net zoals de golfjes in het water. Zo geven ze het geluid door naar je gehoorzenuw.
- Knutselwerk: De kinderen tekenen zelf een slakkenhuis.

6. Gehoorzenuw

- Knutselwerk: De kinderen plakken een stukje touw op hun knutselwerk, dit stelt de gehoorzenuw voor. De therapeut legt uit dat de gehoorzenuw de laatste stap is om te kunnen horen. Het stuurt het geluid naar je hersenen, zodat je kunt horen wat er om je heen gebeurt.

7. Hersenen

- Knutselwerk: De kinderen tekenen zelf de hersenen. De therapeut legt uit dat de hersenen betekenis geven aan wat we horen. Zo helpen de hersenen ons bijvoorbeeld te herkennen of we spraak, muziek of een auto horen.

8. Maak een foto van het knutselwerk en laad deze op in je spionnenpaspoort.

Thema 5: Audiogram

Doel van de sessies

De kinderen verwerven inzicht in audiogrammen en wat deze meten. Ze krijgen inzicht in hun eigen audiogram.

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

“Een buurtbewoner van het CAR deed de ochtend na de diefstal een vreemde ontdekking: zijn apparaat dat geluiden kan meten heeft precies op het moment van de diefstal een geluid geregistreerd! Het had een bepaalde toonhoogte (Hz) en een bepaalde luidheid (dB). Maar wat betekent dat?

Zou het de motor van een brommer kunnen zijn, waarmee de dief is weggevlucht? Of misschien het piepen van een raam dat openging?

Het is aan jullie om dit mysterie op te lossen! Met ons speciaal Twisterspel gaan we ontdekken welke geluiden bij welke toonhoogtes en luidheden horen. Zo kunnen we achterhalen welk geluid de apparatuur van de buurman heeft geregistreerd en misschien komen we zo wel dichterbij de dader!”

Slot

Hint

Samen met de therapeuten hebben we onderzocht welk geluid het apparaat van de buurman geregistreerd heeft. Het bleek het geluid van een fietsbel te zijn. De dief is dus met de fiets gevlucht.

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

“Goed gedaan, iedereen! Jullie hebben vandaag geleerd hoe geluiden werken op een audiogram en ontdekt welke geluiden je wel of niet kunt horen. Dit is een belangrijke stap om je eigen gehoor beter te begrijpen.”

Activiteit I: Hoog-laag, luid-stil

Doel

De kinderen leren het onderscheid maken tussen verschillende geluidssterktes en toonhoogtes en maken op een speelse manier kennis met de opbouw van een audiogram.

Geschatte tijdsduur

10 minuten

Vorbereiding

Geen

Materiaal

Geen

Opstelling

De kinderen zitten rond de therapeut.

Werkwijze

1. De therapeut vraagt aan de kinderen om geluiden te bedenken die voor hen heel hoog, laag, luid of stil klinken.
2. De therapeut legt uit dat we al deze geluiden in een soort schema zetten. *“Soms doen we testjes om te kijken welke geluiden jullie goed kunnen horen en vandaag gaan we leren hoe zo’n schema werkt.”* De therapeut legt uit dat we in het schema op de verticale as aanduiden hoe hard of zacht een geluid is, en op de horizontale as hoe hoog of laag het geluid klinkt.

Activiteit 2: Twister

Doel

De kinderen leren op een speelse en interactieve manier hoe frequenties (toonhoogte) en luidheid (geluidssterkte) samen een geluid bepalen. Door het combineren van beide parameters en het koppelen aan herkenbare geluiden en beelden, krijgen ze inzicht in hoe geluiden op een audiogram weergegeven worden.

Geschatte tijdsduur

50 minuten

Vorbereiding

- Leg de Twistermat klaar of maak zelf een Twistermat aan de hand van papieren cirkels. Indien u zelf een Twistermat maakt moet u zes cirkels in het rood, blauw, geel en groen afdrukken.
- Druk de kaartjes met frequenties en luidheden af, knip ze uit en lamineer indien gewenst.
- Druk de afbeeldingen van de geluiden af, knip ze uit en lamineer indien gewenst.

Materiaal

- 2 zakjes: één voor de frequenties, één voor de luidheden
- Kaartjes met frequenties en luidheden (zie materiaalbundel – sectie “Audiogram”)
- Twistermat of nagemaakte Twister aan de hand van papieren Twisterbollen op de vloer (zie materiaalbundel – sectie “Audiogram”)
- Audio-opnames: open via Adobe Acrobat (zie materiaalbundel – sectie “Audiogram”)
- Afbeeldingen van “geluiden” (zie materiaalbundel – sectie “Audiogram”)

Opstelling

De kinderen staan rond de Twistermat.

Werkwijze

1. De therapeut heeft 2 zakjes.
 - Eén zak met kaartjes waarop verschillende frequenties staan (Hz).
 - Eén zak met kaartjes waarop verschillende luidheden staan (dB).
2. De therapeut trekt een kaartje uit het frequentiezakje en leest de frequentie voor. Een kind zoekt de bijhorende frequentie op de Twistermat en gaat daar staan.
3. De therapeut trekt een kaartje uit het luidheidszakje en leest de luidheid voor. Een ander kind zoekt de bijhorende luidheid op de Twistermat en gaat daar staan.
4. Beide kinderen stappen naar elkaar toe en zoeken het kruispunt waar hun frequentie en luidheid elkaar snijden op de Twistermat. Ze staan samen op één bol.
5. De therapeut laat de bijpassende audio-opname afspelen dat overeenkomt met deze frequentie en luidheid, bijvoorbeeld het geluid van een tikkende klok.
6. De kinderen zoeken de juiste afbeelding dat bij het geluid past en leggen dit op de bol waar ze elkaar gekruist hebben.
7. De kinderen leren zo dat het geluid van bijvoorbeeld de tikkende klok rond 125 Hz en 30 dB zit.

Activiteit 3: Audiogrammen vergelijken

Doel

De kinderen worden zich bewust van hun eigen gehoor door hun persoonlijk audiogram visueel te maken en te vergelijken met een standaard audiogram.

Geschatte tijdsduur

20 minuten

Vorbereiding

Voorzie een aided audiogram van elk kind.

Materiaal

- Spionnenpaspoort (Wat hoor ik goed?)
- Afbeelding van het persoonlijk audiogram (aided) van elk kind

Opstelling

Elk kind gebruikt een laptop of tablet.

Werkwijze

1. De kinderen krijgen een afbeelding van hun eigen audiogram (aided).
2. In hun spionnenpaspoort staat een audiogram zonder curve. Ze tekenen hun eigen curve over op het audiogram in hun spionnenpaspoort.
3. Daarna bekijken de kinderen welke geluiden ze wel en niet kunnen horen.
4. De therapeut bespreekt wat de resultaten betekenen met de kinderen.

Thema 6: Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën

Doel van de sessies

De kinderen leren omgaan met moeilijke gevoelens en hun emotionele weerbaarheid versterken.

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

"Spionnen, kom snel zitten! Vanochtend heb ik een papiertje gevonden. Het lag verstopt onder een kast in het CAR. Er staat iets op geschreven, maar het is geen gewone boodschap. Luister maar:

"Soms voel ik me stoer als een rots.

Soms beweeg ik mee zoals water.

Jullie begrijpen me toch niet... Of wel?"

Wat bedoelt de dief hiermee? Zou hij zich soms anders voelen dan anderen? Misschien verdrietig, boos of bang? Misschien probeert hij iets duidelijk te maken, maar weet hij niet hoe... Als we willen weten wie de dief is, moeten we eerst iets heel belangrijks leren: hoe je omgaat met moeilijke gevoelens. En hoe je sterk kunt zijn, op jouw manier. Net als een rots... of als water."

Hint

De dief heeft altijd een rots bij om zich eraan te herinneren dat hij soms dapper moet zijn als een rots.

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

"Spionnen, jullie hebben vandaag fantastisch werk geleverd. Jullie hebben laten zien dat jullie niet alleen sterk kunnen zijn als een rots, maar ook mee kunnen bewegen als water. Jullie hebben geoefend om te zeggen wat je voelt, en om te reageren op een manier die bij je past."

Inleiding

Slot

Activiteit I: Over de lijn

Doel

De kinderen ontdekken overeenkomsten en verschillen binnen de groep en ervaren verbondenheid via kwetsbaarheid.

Geschatte tijdsduur

20 minuten

Vorbereiding

Voorzie een lijn op de grond met tape of lint.

Materiaal

- Tape of lint om een lijn te markeren
- Lijst met stellingen bij “werkwijze” (zie volgende pagina)

Opstelling

Voorzie een open ruimte in het midden van de klas of de therapieruimte. De kinderen staan naast elkaar achter de lijn.

Werkwijze

1. De therapeut leest een reeks stellingen voor. De kinderen stappen over de lijn op de grond als ze zich herkennen in een uitspraak. Er wordt niet gepraat, enkel gekeken.
2. Voorbeelden van stellingen
 - Ik eet graag ketchup op mijn frietjes.
 - Mijn lievelingskleur is groen.
 - Ik ben weleens bang geweest dat ik er niet bij hoorde.
 - Ik speel graag voetbal.
 - Ik ben trots op wie ik ben.
 - Ik heb een huisdier.
 - Ik vind het soms moeilijk om iets over mezelf te vertellen.
 - Mijn lievelingseten is pizza.
 - Iemand heeft me ooit laten voelen dat ik speciaal ben.
 - Ik vind lezen leuker dan televisie kijken.
 - Ik heb me weleens anders gevoeld dan anderen.
 - Ik hou van regenachtige dagen.
 - Ik ga graag op reis.
 - Ik vind het soms moeilijk om uit te leggen hoe ik me voel.
 - Ik wil later beroemd worden.
 - Ik ben weleens onzeker geweest over mijn gehoorverlies.
 - Ik vind buitenspelen leuker dan gamen.
 - Ik ben weleens bang geweest om buitengesloten te worden.
 - Mijn lievelingskleur is roze.
 - Ik help weleens iemand die zich alleen voelt.
 - Ik vind school soms saai.
 - Ik heb weleens iemand zien pesten en wist niet wat ik moest doen.
 - Ik knutsel graag.
 - Ik voel me soms verdrietig zonder dat anderen het merken.
 - Ik heb weleens gedaan alsof het goed met me ging, terwijl dat niet zo was.

Activiteit 2: Rots & water

Doel

De kinderen leren het verschil voelen en tonen tussen een “rots”-houding (kracht, standvastigheid) en een “water”-houding (flexibiliteit, meebewegen). Ze oefenen zelfvertrouwen, zelfbeheersing en respectvol reageren.

Geschatte tijdsduur

45 minuten

Vorbereiding

- Druk de afbeeldingen van de rots en het water af en lamineer indien gewenst (zie materiaalbundel – sectie “Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën”).
- Druk de stellingen af, knip ze uit en lamineer indien gewenst (zie materiaalbundel – sectie “Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën”).

Materiaal

- Afbeeldingen van de rots en het water (zie materiaalbundel – sectie “Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën”)
- Kaartjes met stellingen (zie materiaalbundel – sectie “Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën”)
- Spionnenpaspoort (Krachtige gevoelens!)

Opstelling

Afhankelijk van de opdracht

Werkwijze

1. De therapeut gebruikt visuele ondersteuning en gebaren om kort uit te leggen:
 - Rots= sterk, stevig, rechtop, zegt “nee” als het moet, stelt duidelijk grenzen
 - Water= blijft rustig, flexibel, denkt na, beweegt mee met een ander
2. De kinderen gebruiken de tekenfunctie in hun spionnenpaspoort om bovenstaande eigenschappen te verbinden met het rots- of waterpictogram.
3. Doe de houdingen voor en laat de kinderen dit nadoen
 - Rots= benen uit elkaar, vuisten op heupen, rechtop staan
 - Water= ontspannen, losse armen, zachte blik
4. Laat de kinderen vrij rondlopen. Als de therapeut het rots pictogram omhooghoudt, bevriezen ze in een rots-houding. Als de therapeut het water pictogram omhooghoudt, bevriezen ze in een water-houding. Je varieert het tempo en laat de kinderen af en toe de leiding nemen.
5. De kinderen staan in duo's tegenover elkaar met de handpalmen tegen elkaar. Eén kind duwt zachtjes en de ander beslist of hij/zij een rotshouding (blijft stevig staan) of waterhouding (beweegt zachtjes mee) aanneemt. Daarna wisselen ze van rol.
6. Laat de kinderen onderstaande vragen beantwoorden. Ze kunnen een situatie beschrijven waarin ze zich zo voelden of een nieuwe situatie verzinnen.
 - Wanneer voelde je je sterk als een rots?
 - Wanneer was het goed om water te zijn?

Werkwijze

7. In groep bespreken we enkele concrete situaties waarbij de kinderen aangeven of ze als een rots of als water zouden reageren. Om de beurt trekken ze een kaartje en lezen ze een stelling voor. Vervolgens tonen ze hun reactie door stevig te staan als een rots of zachtjes mee te bewegen als water. Daarna verwoorden ze hun keuze. De cursief gedrukte tekst in de handleiding geeft een mogelijke reactie of oplossing weer, die de therapeut nadien kan voorlezen.

- Iemand wil jouw beurt in een spelletje afpakken.
 - *ROTS: Je zegt duidelijk "Nee, het is mijn beurt." en blijft rustig.*
- Je wordt uitgelachen omdat je iets fout zei.
 - *ROTS: Je blijft rechtop staan, kijkt hen aan en loopt rustig weg of zegt: "Ik wil dat je stopt."*
- Een vriendin wil dat je iets doet wat je zelf niet wil.
 - *ROTS: Je zegt: "Nee, dat doe ik niet." en blijft bij je beslissing.*
- Iemand zegt: "Laat maar, je begrijpt het toch niet".
 - *ROTS: Je zegt: "Dat is niet eerlijk. Vraag gewoon of ik hulp nodig heb."*
- Tijdens een spel doen de anderen alsof je niet meespeelt omdat je hen niet hoorde starten.
 - *ROTS: Je zegt: "Zeg gewoon dat het begonnen is, dan speel ik mee."*
- Iemand praat over jou alsof je er niet bij bent omdat je een hoorapparaat draagt.
 - *ROTS: Je zegt: "Ik hoor je wél, praat gewoon met mij."*
- Een klasgenoot maakt grapjes over hoe je praat.
 - *ROTS: Je zegt: "Ik wil niet dat je dat zegt, dat kwetst mij." en blijft stevig staan.*
- Tijdens de speeltijd roept iemand je maar je hoort het niet en diegene wordt boos.
 - *ROTS: Je zegt later: "Ik hoor niet alles goed. Zwaai of kom dichterbij als je iets wil zeggen."*
- Er is ruzie in de klas over wie waar mag zitten.
 - *WATER: Je stelt voor om af te wisselen.*

Werkwijze

- Je team verliest een spel.
 - WATER: *Je blijft kalm, moedigt anderen aan en zegt: "Volgende keer beter."*
- Iemand duwt je per ongeluk op de speelplaats.
 - WATER: *Je ademt diep in, kijkt hen aan en zegt: "Geef niet" .*
- Je hoort de uitleg van de juf/meester niet goed.
 - WATER: *Je blijft rustig, tikt iemand op de schouder en vraagt: "Wat zei de juf net?"*
- Tijdens een groepswork spreken de anderen door elkaar.
 - WATER: *Je stelt voor: "Zullen we één per één praten, dan kan ik goed volgen?"*
- Je zit in een lawaaiige kring en mist een stukje van een verhaal.
 - WATER: *In plaats van gefrustreerd te worden, blijf je kalm en vraag je: "Wil je het nog eens herhalen voor mij?"*
- Twee kinderen praten tegelijk tegen je en je raakt even in de war.
 - WATER: *Je blijft rustig en zegt: "Eén per één alsjeblieft, dan versta ik het goed."*
- Je krijgt een vraag die je niet goed begrepen hebt en je voelt je een beetje onzeker.
 - WATER: *In plaats van stil te blijven, vraag je vriendelijk: "Wil je het nog eens zeggen met je gezicht naar mij toe gericht?"*
- Je ziet iemand iets fluisteren over jou aan de overkant van de klas.
 - ROTS: *Je gaat ernaartoe en vraagt: "Zei je iets over mij?"*
 - WATER: *Je negeert het omdat je weet dat het niet belangrijk is.*
- Je wil iets zeggen in een kringgesprek maar je wordt steeds overgeslagen.
 - ROTS: *Je steekt duidelijk je hand op en zegt: "Ik wil ook iets zeggen."*
 - WATER: *Je wacht rustig tot het jouw beurt is en luistert intussen goed.*

Bron

Rots & Water Instituut Nederland. (z.d.). Rots & Water. <https://www.rotsenwater.nl/>

Thema 7: Self-advocacy

Doel van de sessies

De kinderen ontdekken hun eigen talenten en krachten en leren wie hen helpt als het moeilijk gaat. Zo bouwen ze aan hun zelfvertrouwen en veerkracht.

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

"Iedereen heeft een superkracht. Misschien zie jij sneller wat anderen niet opvalt. Misschien voel jij wanneer iemand zich niet goed voelt. Misschien ben jij wel sterker in stilte dan anderen in lawaai.

Een echte spion kent zijn krachten en weet op wie hij kan rekenen, want zelfs de allerbeste spion staat er niet alleen voor.

Om verder te speuren moeten we dus onze eigen superkracht ontdekken én weten wie ons helpt als even moeilijk gaat. Alleen dan komen we dichterbij de waarheid."

Slot

Hint

De dief heeft een armband met kralen rond zijn pols. In zijn/haar team zitten zijn/haar mama, een vriend en een hond.

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

"Jullie hebben vandaag ontdekt welke superkrachten jullie hebben en wie er allemaal in jullie team zitten om jullie te steunen. Onthoud dat jullie talenten unieke krachten zijn die je helpen in moeilijke situaties. En weet dat je altijd op je team kunt rekenen. Blijf geloven in je kracht en wees trots op wie je bent! "

Activiteit I: Superkracht ontdekken

Doel

De kinderen leren hun eigen talenten en sterktes kennen en ontdekken dat gehoorverlies ook unieke krachten met zich meebrengt.

Geschatte tijdsduur

30 minuten

Vorbereiding

- Druk de sjablonen van de superkrachtsterren af en knip ze uit.
- Voorzie het nodige materiaal.

Materiaal

- Spionnenpaspoort (Mijn superkrachten!)
- Sjabloon superkrachtsterren (1 per deelnemer) (zie materiaalbundel – sectie “Self-advocacy”)
- Potloden, stiften ...

Opstelling

De kinderen zitten aan een tafel.

Werkwijze

1. Begin met een kort gesprek in een kring en vraag: *Wat denk je dat een superkracht is?*
“Een superkracht is iets bijzonder dat iemand heel goed kan, bijna alsof het magie is. In films zie je soms mensen die kunnen vliegen of heel sterk zijn. Maar ook in het echte leven hebben mensen “superkrachten” zoals iemand die heel goed kan luisteren, anderen helpt, of altijd eerlijk is. Dat zijn ook superkrachten, omdat ze de wereld een beetje beter maken.”
2. Laat de kinderen hun eigen superkrachtster knutselen.
3. De kinderen laden een foto van hun superkrachtster op in hun spionnenpaspoort.

Activiteit 2: Mijn team

Doel

De kinderen staan stil bij wie hen helpt en ondersteunt in hun leven, zodat ze weten dat ze er niet alleen voor staan.

Geschatte tijdsduur

20 minuten

Vorbereiding

Voorzie het nodige materiaal.

Materiaal

- Blad papier, formaat A4 (1 per deelnemer)
- Kralen
- Touw
- Spionnenpaspoort (Mijn superkrachten!)

Opstelling

De kinderen zitten aan een tafel.

Werkwijze

1. Elk kind tekent een grote cirkel met in het midden "ik". De kinderen schrijven of tekenen wie in hun "team" zit: mensen die hen helpen of ondersteunen. Bijvoorbeeld ouders, klasgenoot, logopedist(e), zorgjuf, vriendin, oppas...
2. Elk kind maakt een armband met 3-5 kralen die elk iemand uit hun vangnet vertegenwoordigen.
3. De kinderen noteren de namen van de personen uit hun vangnet in de kralen van de armband in hun spionnenpaspoort.

Thema 8: Uitleggen aan anderen

Doel van de sessies

De kinderen leren hoe ze hun gehoorverlies op een zelfverzekerde en begrijpelijke manier kunnen uitleggen aan anderen en ontdekken welke informatie voor hen belangrijk is om te delen, zodat ze zich comfortabeler voelen in verschillende sociale situaties.

Introductie - verhaal voorlezen

Lees onderstaand verhaal voor om de sessie op een speelse manier te starten:

“Jullie kunnen alles onderzoeken, maar kunnen jullie ook vertellen wat jullie ontdekt hebben? Weten jullie hoe je uitlegt wat belangrijk is voor jónú? En hoe je dat doet bij de juf... of je opa... of je vriend?”

Dit is geen gewone missie. Deze keer draait het niet om speuren, maar om spreken. Niet luid, maar slim. Niet alles, maar wat écht telt. Alleen wie durft te zeggen wat hij nodig heeft, vindt de volgende hint.”

Slot

Hint

Op de camerabeelden uit de buurt zagen we dat de initialen ‘E.L.’ op de dief zijn jasje stonden. Dat betekent dat zijn voornaam met een E begint en zijn achternaam met een L.

Afronding - verhaal voorlezen

De therapeut sluit de sessie af met een bevestigende boodschap:

“Vandaag hebben jullie geleerd hoe je op een eenvoudige en zelfzekere manier kunt uitleggen wat je kan helpen om goed te kunnen horen. Jullie hebben ontdekt welke informatie belangrijk is om te delen en op welke manier je dit kunt doen, afhankelijk van tegen wie je praat.”

Activiteit I: Waarheid, durven of doen

Doel

De kinderen nemen deel aan een speelse activiteit waarin ze hun gedachten en gevoelens delen, zichzelf uitdagen en meer zelfvertrouwen ontwikkelen door middel van waarheid-vragen, durf-opdrachten en doe-challenges.

Geschatte tijdsduur

30 minuten

Vorbereiding

Druk de stellingen af, knip ze uit en lamineer indien gewenst.

Materiaal

- Zakje
- Kaartjes in 3 kleuren met stellingen op (waarheid, durven, doen) (zie materiaalbundel – sectie “Uitleggen aan anderen”)

Opstelling

De kinderen zitten in een kring.

Werkwijze

1. De kinderen zitten in een kring. Eén voor één halen ze een kaartje uit een zakje. De kleur van het kaartje bepaalt of ze een vraag beantwoorden (waarheid: grijs), een opdracht uitvoeren (durven: roze), of een challenge aangaan (doen: groen).
 - Waarheid: Vb. Wat vind je het moeilijkst om uit te leggen over je gehoorverlies?
 - Durven: Vb. Durf je te vertellen wat jij doet als je iets niet goed hebt gehoord.
 - Doen: Vb. Kies een hulpmiddel en leg in eenvoudige woorden uit waarvoor het dient.
2. De therapeut leest de bijhorende waarheid-vraag of durf-/doe-opdracht voor.
3. Het kind dat het kaartje getrokken heeft, beantwoordt de vraag/voert de opdracht uit.

Activiteit 2: Mijn spionnenpaspoort vertelt mijn verhaal

Doel

De kinderen leren hoe ze hun spionnenpaspoort kunnen gebruiken om hun gehoorverlies op een eenvoudige en zelfzekere manier uit te leggen aan anderen. Ze ontdekken welke informatie voor hen belangrijk is om te delen en hoe ze dit kunnen verwoorden op een manier die bij hen past.

Geschatte tijdsduur

20 minuten

Vorbereiding

Voorzie het nodige materiaal

Materiaal

- Spionnenpaspoort
- Kaartjes met afbeeldingen van verschillende personen (zie materiaalbundel – sectie “Uitleggen aan anderen”)
- Zakje

Opstelling

De kinderen zitten in een kring.

Werkwijze

1. De kinderen krijgen de tijd om door hun spionnenpaspoort te bladeren en drie spionnenmissies (thema's) te kiezen die ze belangrijk vinden om uit te leggen aan anderen.
2. De kinderen trekken om de beurt een kaart uit een zak. Op elke kaart staat een persoon afgebeeld zoals een juf, mama, opa of trainer. Vervolgens kiezen de kinderen één van de pagina's uit hun persoonlijk spionnenpaspoort die ze aan die persoon zouden uitleggen.
3. Bijvoorbeeld: als een kind de kaart "mama" trekt, kan hij/zij kiezen om haar het audiogram uit te leggen. Als het kind "trainer" trekt, kan hij/zij uitleggen wat ze geleerd hebben over rots en water. Op die manier denken de kinderen na over wat ze geleerd hebben en hoe ze dit op een begrijpelijke manier aan anderen kunnen vertellen.

Algemeen slot

The End →

Slot - afronding door de therapeut

De therapeut zegt: *"Jullie hebben nu de laatste tip verzameld. Tijd om de dader te ontmaskeren!"*

De kinderen schuiven hun stoelen dicht bij elkaar. Ze elimineren de laatste verdachte en zien zo dat "verdachte 8" de dief is.

De kinderen maken een foto van de dief en laden die op in hun spionnenpaspoort.

HET RAADSEL VAN DE VERDWENEN DOSSIERS

TOP SECRET

Materiaalbundel

Vankeirsbilck Cato, Willemyns Anouk

Een product ontwikkeld in samenwerking met de opleiding
Logopedie en de Arteveldehogeschool.

Thema I: Voorstelling van het kind

Materiaaloverzicht

- Kaartjes met dieren

WOLF

Je helpt graag anderen en blijft trouw aan je groep

UIL

Je denkt goed na en voelt dingen aan

BEER

Je bent sterk en je denkt graag rustig na

ADELAAR

Je ziet het grote geheel en houdt van vrijheid

VOS

Je bent slim en past je makkelijk aan

HERT

Je bent zacht en rustig

LEEUW

Je durft veel en neemt de leiding

DOLFIJN

Je bent vrolijk en praat graag met anderen

OLIFANT

Je vergeet weinig en zorgt goed voor je familie

SCHILDPAD

Je bent geduldig en geeft niet snel op

PANTER

Je bent dapper en een beetje geheimzinnig

KIKKER

Je verandert snel en houdt van schoon en fris

SLANG

Je voelt goed aan wat nodig is en begint graag opnieuw

PAARD

Je houdt van vrijheid en bent krachtig

HOND

Je bent trouw en zorgt goed voor anderen

KAT

Je bent graag op jezelf en hebt iets geheimzinnigs

MIER

Je werkt goed samen en geeft niet op

WALVIS

Je voelt diep en denkt vaak terug aan belangrijke dingen

ZEEPAARDJE

Je bent rustig en zorgt goed voor anderen

VLINDER

Je verandert en laat je mooie kant zien

KAMEEL

Je houdt het lang vol en blijft sterk

EKKHOORN

Je bereidt je goed voor en bent speels

PANTER

Je weet goed wat je wil en doet veel zelf

GIRAF

Je kijkt verder dan anderen en blijft kalm

Thema 2: Identiteit

Materiaaloverzicht

- Vingerafdruk van de dief

Thema 3: Hulpmiddelen

Materiaaloverzicht

- Kaartjes met omschrijving van een hulpmiddel
- Afbeeldingen van hulpmiddelen

Je mist iets, maar met mij beweeg je weer!

Ik sorteer je pillen, zodat jij niets vergeet!

Je leunt op mij als wandelen pijn doet!

Je rijdt met mij als stappen niet lukt!

Ik maak geluiden stiller als er te veel
lawaai is!

Ik steun je knie zodat je kan blijven sporten!

Ik breng de stem van de juf naar jouw oor!

Ik help je beter zien!

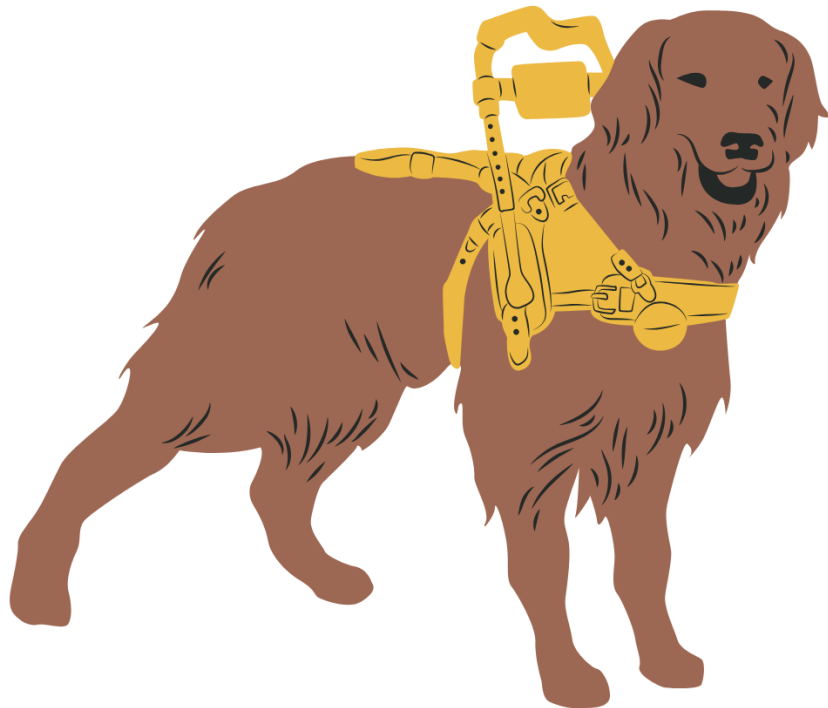
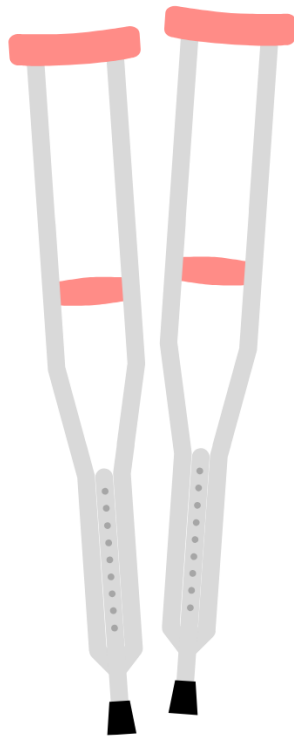
Ik loop naast je met vier poten en leid
je veilig!

Je houdt me vast als je wankelt!

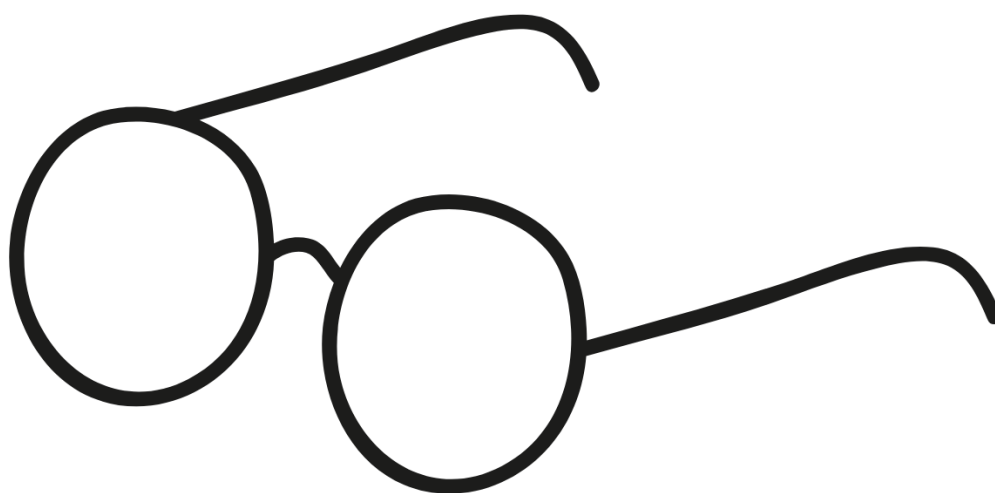
Je stopt me in je schoenen en loopt
weer fijn!

Ik fluister wat jij anders niet kan horen!

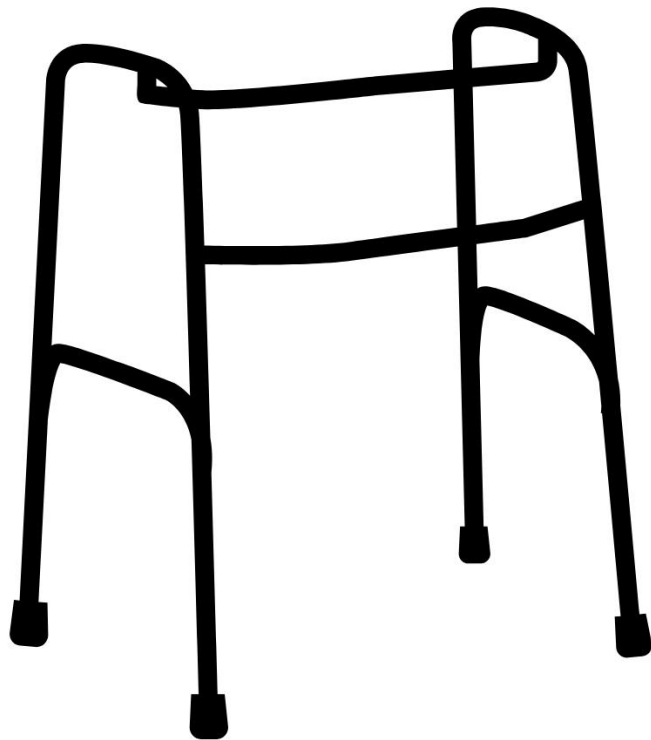

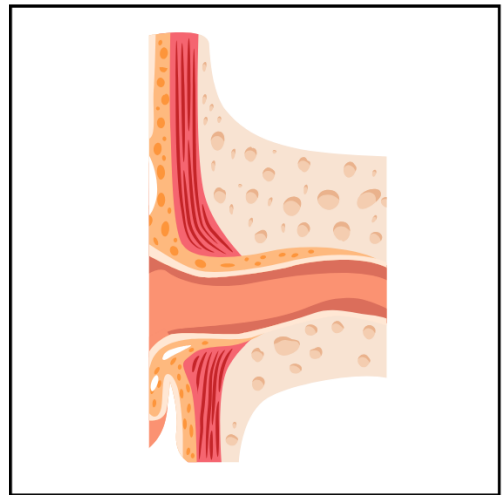
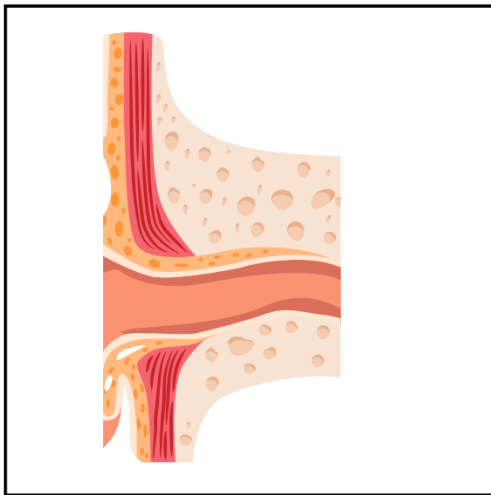
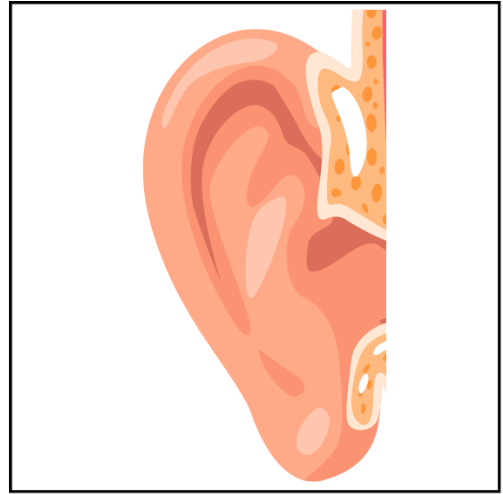
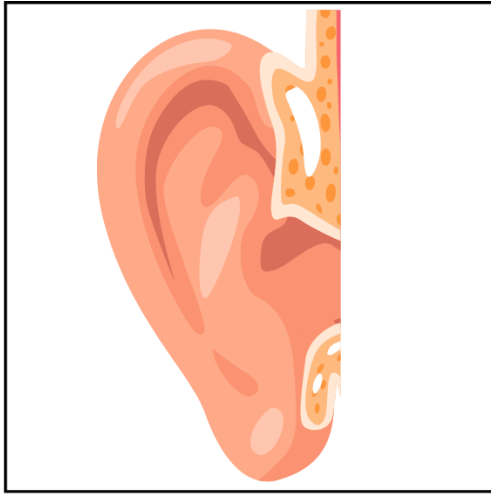

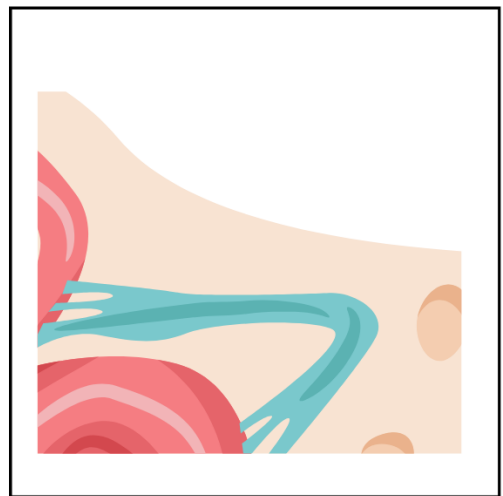
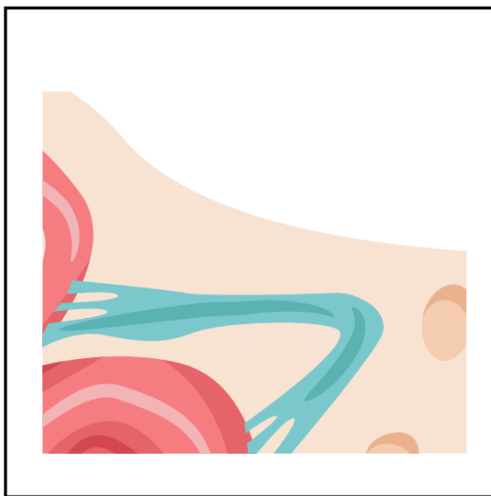
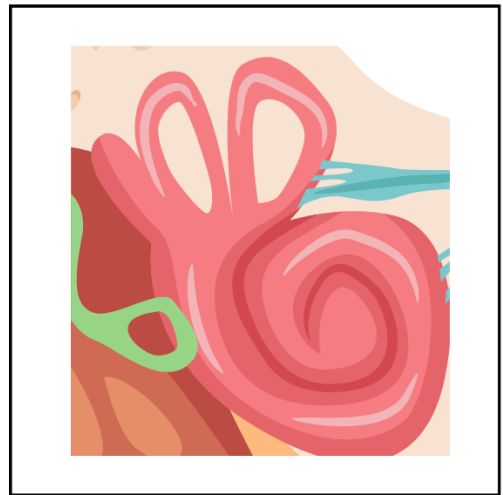
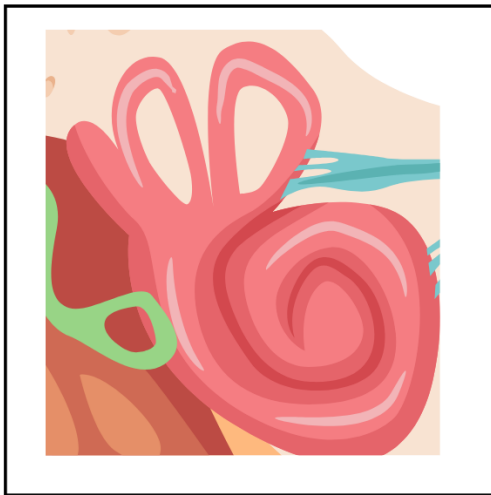
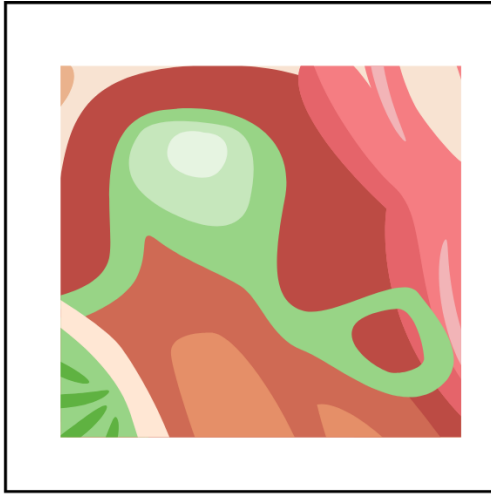
Thema 3: Delen en werking van het gehoor

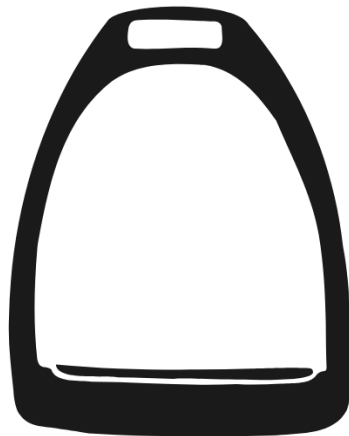
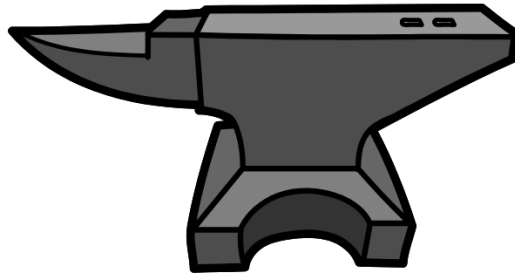

Materiaaloverzicht

- Memorykaarten
- Afbeelding van de gehoorbeentjes

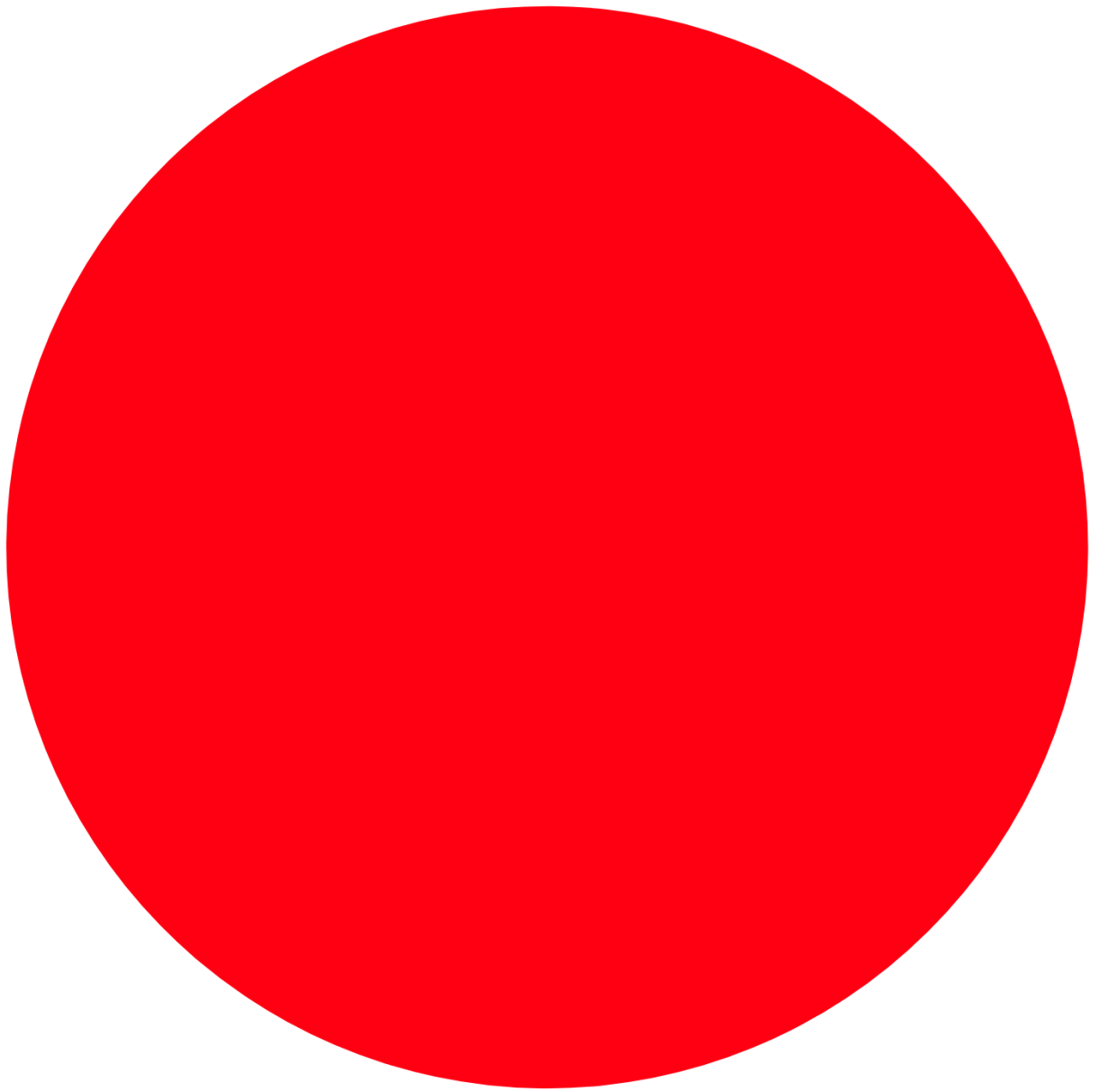

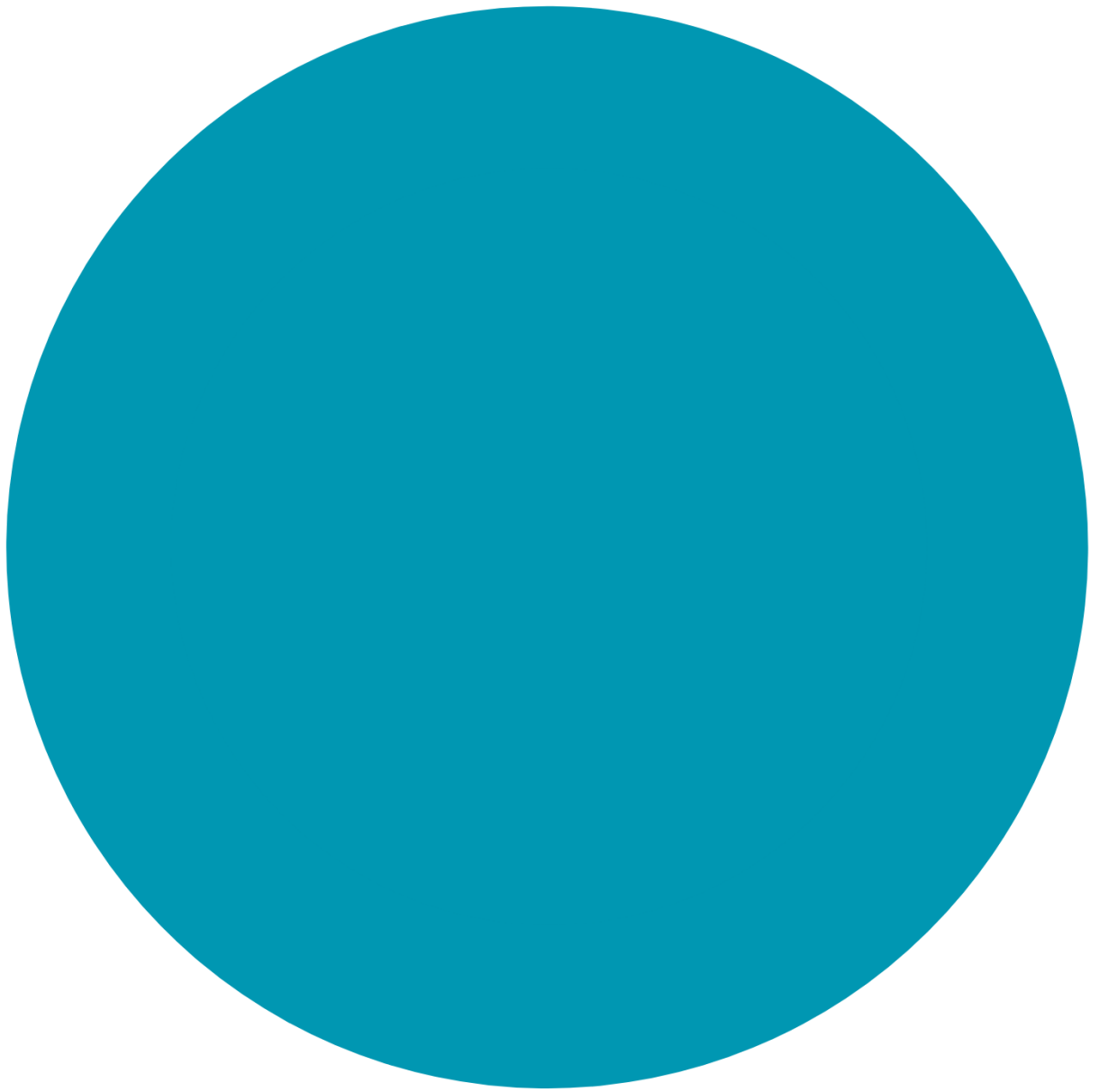
Thema 5: Audiogram

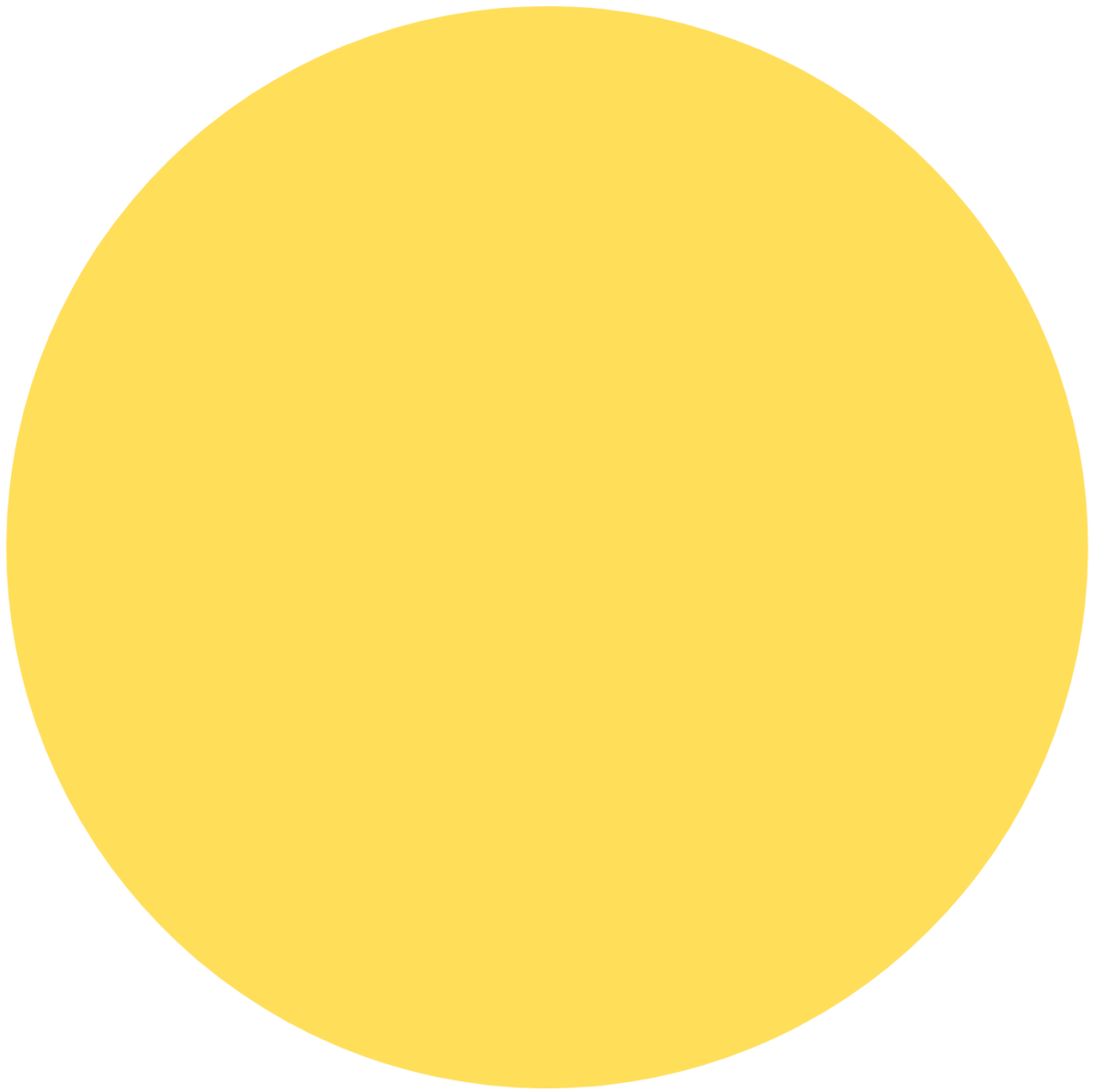

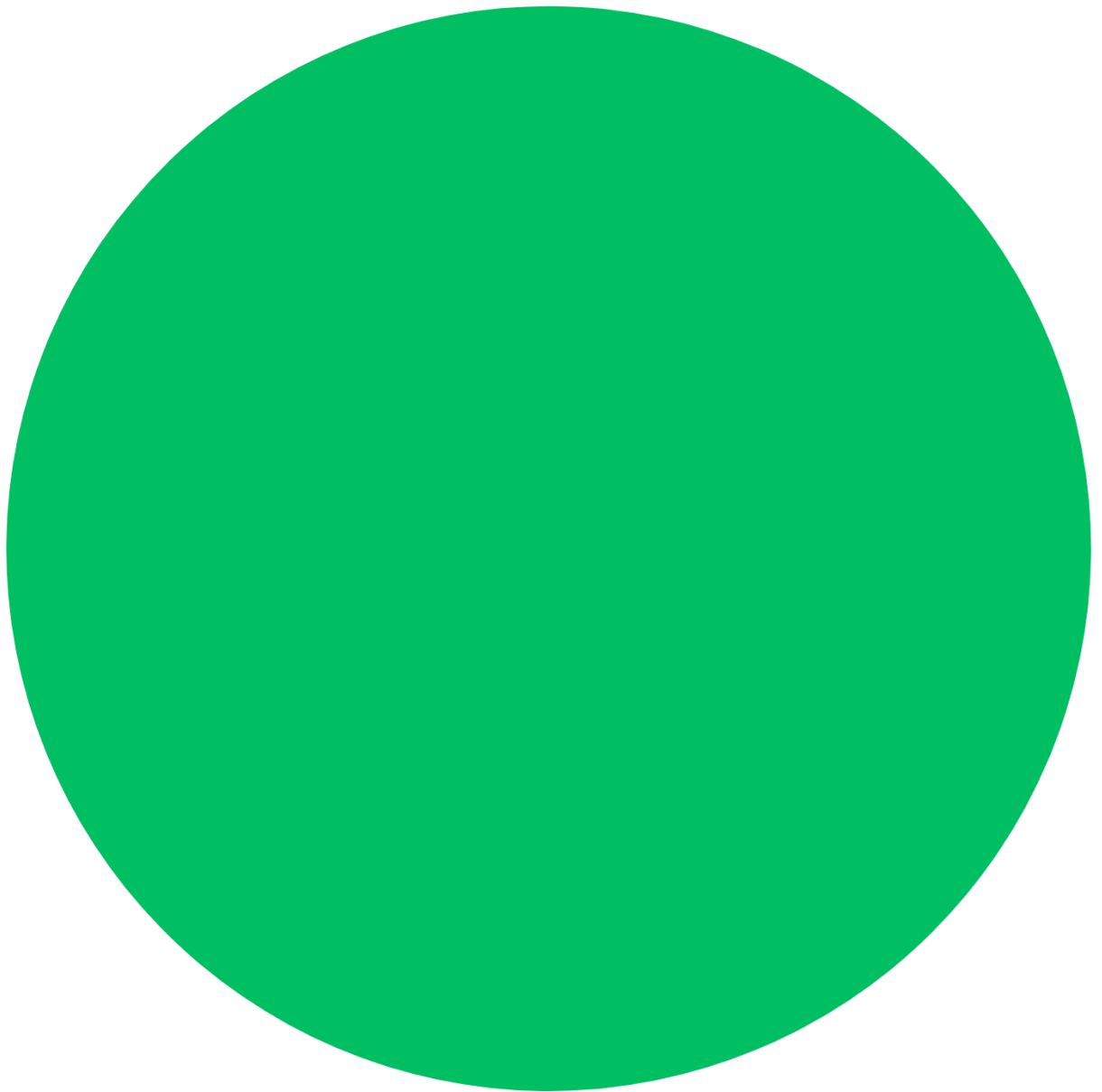
Materiaaloverzicht

- Papieren Twisterbollen (rood-blauw-geel-groen)
- Plattegrond Twisterspel en audio-opnames
- Kaartjes met luidheden
- Kaartjes met frequenties
- Afbeeldingen van "geluiden" Twisterspel

LUIDHEID

(DB)

120

Bass op festival	Opstijgend vliegtuig	Sirene brandweer	Rockconcert	Straaljager	Piepende remmen
Vrachtwagen	Druk verkeer	Bouwplaats	Schreeuwend publiek	Alarm	Gillen op achtbaan
Koelkast	Normaal gesprek	Stofzuiger	Telefoonbel	Huilende baby	Blaffende hond
Tikkende klok	Fluisteren	Zoemende bij	Tsjilpende vogels	Piepend raam	Fluitende wind

TOON-
HOOGTE
(HZ)

125

250

500

1000

2000

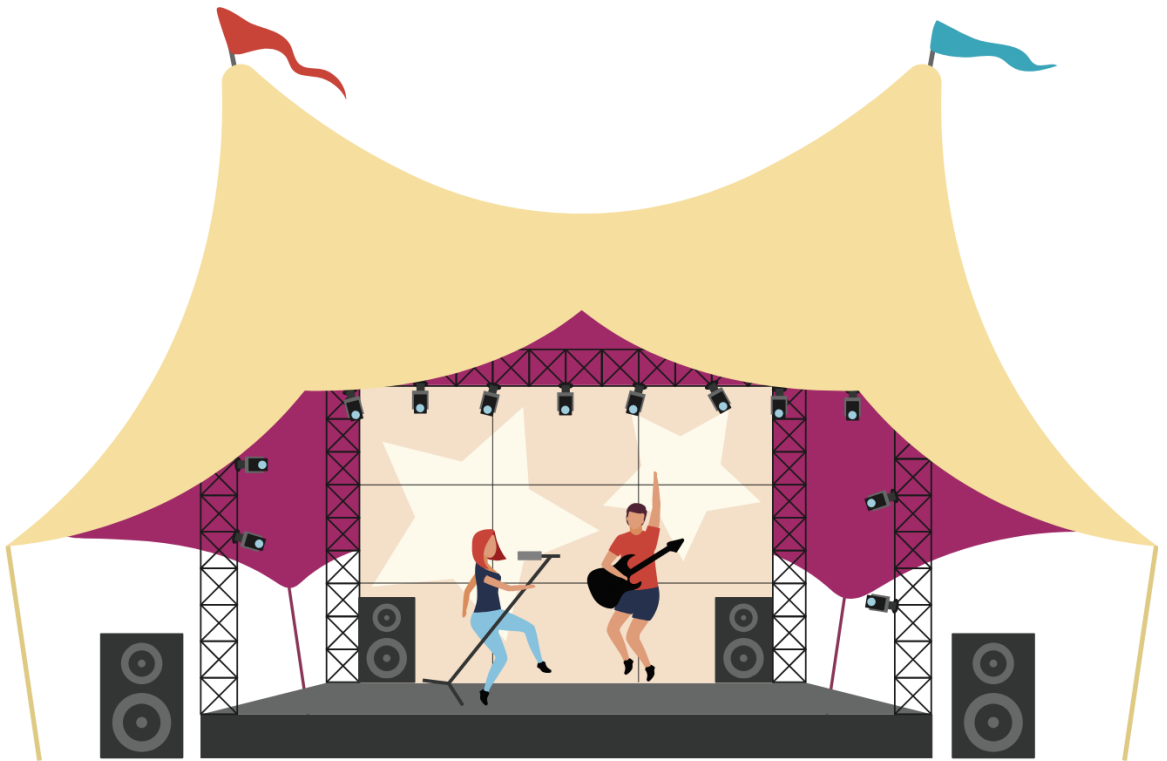
4000

30 DB	60 DB
30 DB	60 DB
30 DB	60 DB
30 DB	90 DB
30 DB	90 DB
30 DB	90 DB
60 DB	90 DB
60 DB	90 DB
60 DB	90 DB

120 DB	125 HZ
120 DB	250 HZ
120DB	250 HZ
120DB	250 HZ
120 DB	250 HZ
120 DB	500 HZ
125 HZ	500 HZ
125 HZ	500 HZ
125 HZ	500 HZ

1000 HZ	4000 HZ
1000 HZ	4000 HZ
1000 HZ	4000 HZ
1000 H2	
2000 HZ	
2000 HZ	
2000 HZ	
2000 HZ	
4000 HZ	

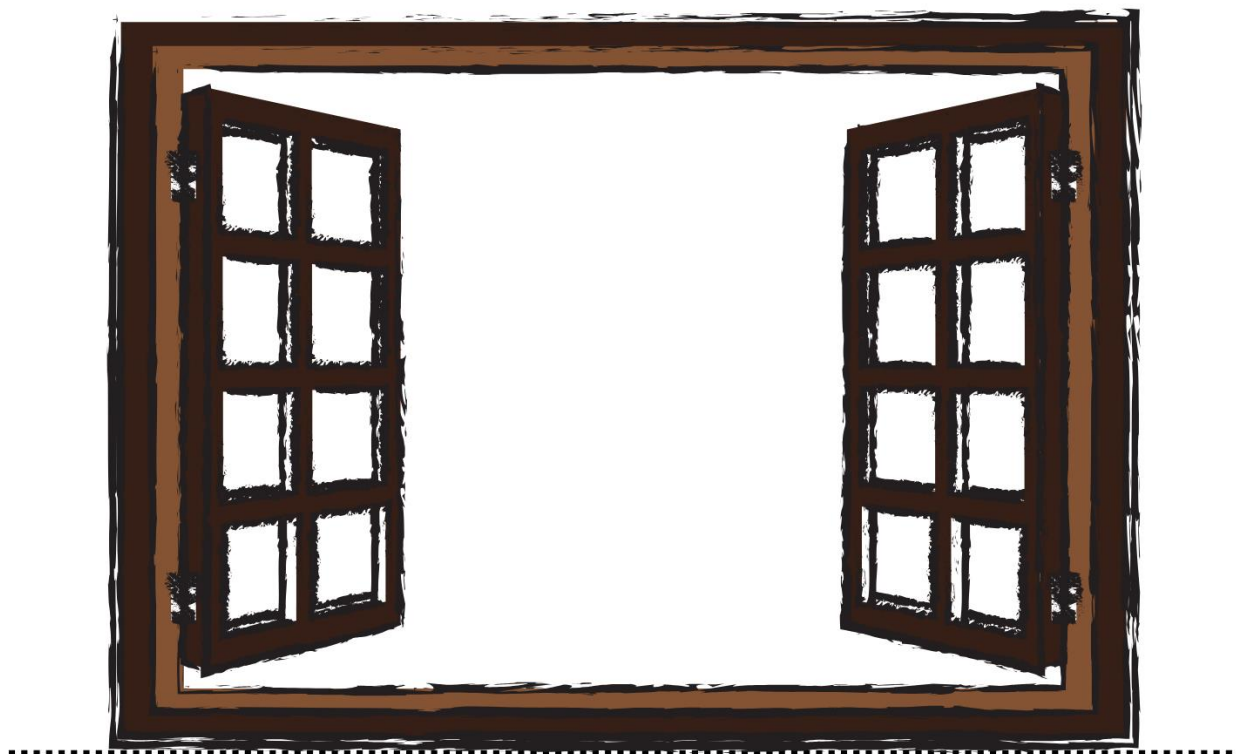

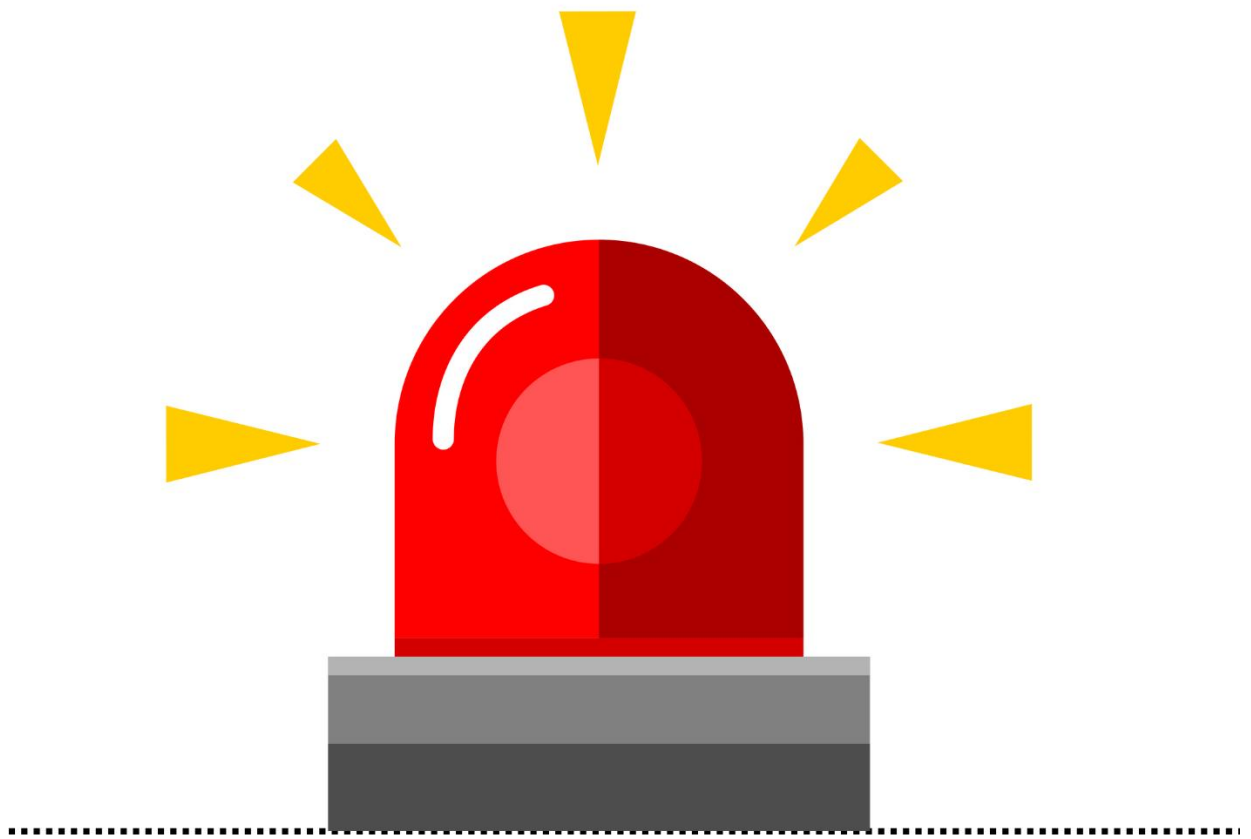

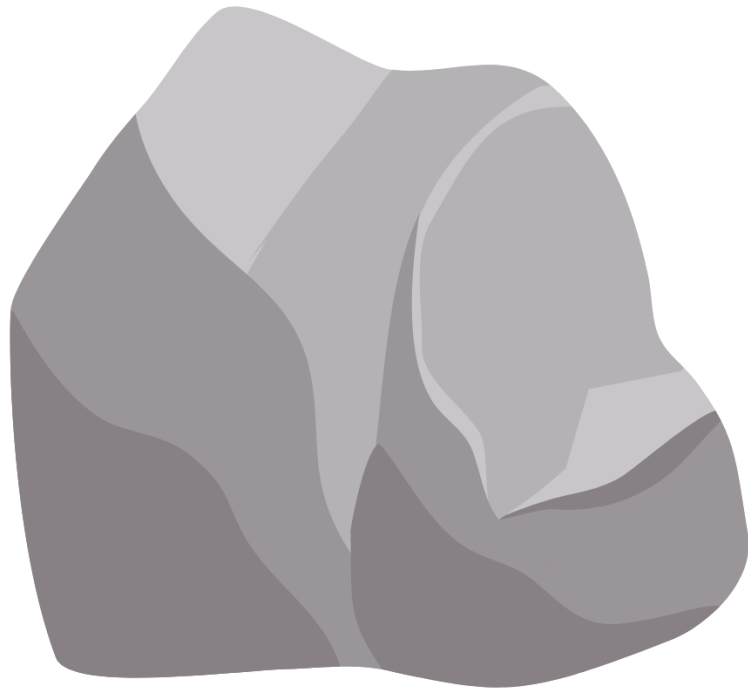

Thema 6: Emotionele weerbaarheid en copingstrategieën

Materiaaloverzicht

- Afbeeldingen van de rots en het water
- Kaartjes met stellingen

Iemand wil jouw beurt in een spelletje
afpakken.

Je wordt uitgelachen omdat je iets fout zei.

Een vriendin wil dat je iets doet wat je zelf
niet wil.

Iemand zegt: 'Laat maar, je begrijpt het toch
niet'.

Tijdens een spel doen de anderen alsof je niet
meespeelt omdat je hen niet hoorde starten.

Iemand praat over jou alsof je er niet bij
bent omdat je een hoorapparaat draagt.

Een klasgenoot maakt grapjes over hoe je
praat.

Tijdens de speeltijd roept iemand je maar je
hoort het niet en diegene wordt boos.

Er is ruzie in de klas over wie waar mag zitten.

Je team verliest een spel.

Iemand duwt je per ongeluk op de speelplaats.

Je hoort de uitleg van de juf/meester niet goed.

Tijdens een groepswork spreken de anderen
door elkaar.

Je zit in een lawaaiige kring en mist een
stukje van een verhaal.

Twee kinderen praten tegelijk tegen je en je
raakt even in de war.

Je krijgt een vraag die je niet goed begrepen
hebt en je voelt je een beetje onzeker.

Je ziet iemand iets fluisteren over jou aan de
overkant van de klas.

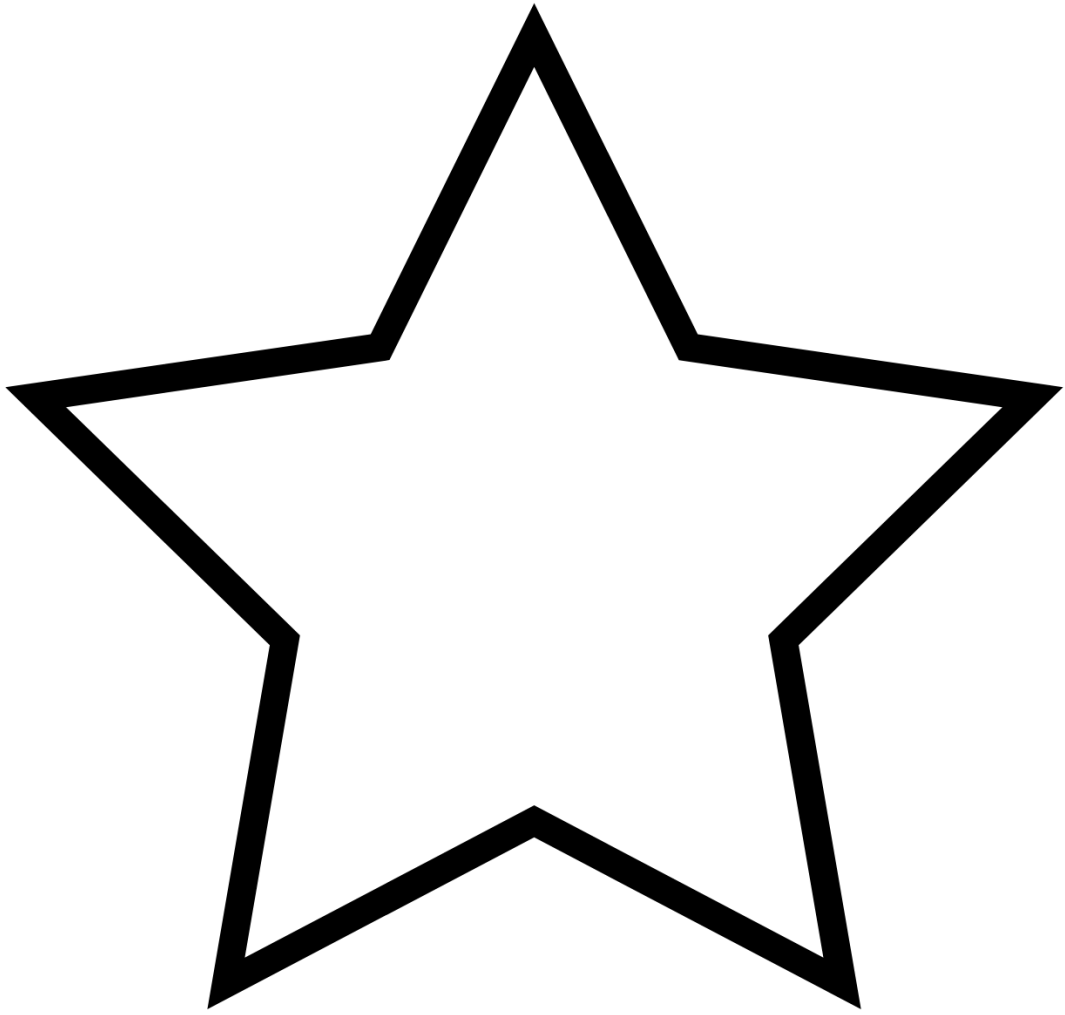
Je wil iets zeggen in een kringgesprek maar je
wordt steeds overgeslagen.

Thema 7: Self-advocacy

Materiaaloverzicht

- Sjabloon superkrachtsterren

Thema 8: Uitleggen aan anderen

Materiaaloverzicht

- Kaartjes in 3 kleuren met stellingen op
 - waarheid = grijs
 - durven = roze
 - doen = groen
- Kaartjes met afbeeldingen van verschillende personen

Wat vind je het moeilijkst om uit te leggen over
je gehoorverlies?

Wat denk je dat anderen zouden denken als je
uitlegt dat je gehoorverlies hebt?

Wat is het grootste misverstand dat mensen
hebben over jouw gehoorverlies?

Wanneer voelde jij je trots omdat je durfde
uitleggen wat je nodig had?

Wat hoop je dat anderen begrijpen als je vertelt
over je gehoorverlies?

Wie heeft jou ooit goed geholpen toen je
uitlegde dat je gehoorverlies hebt?

Durf je aan een vriend(in) te vragen om luider
te praten als je het niet goed hoort?

Durf jij luidop te zeggen wat je voelt als
iemand je niet goed begrijpt?

Durf je te vertellen wat jij doet als je iets
niet goed hebt gehoord?

Durf jij jouw superkrachtster te delen met de
groep?

Leg aan een nieuwe vriend(in) uit waarom je
hoorapparaat belangrijk is!

Leg in 1 minuut uit hoe het oor werkt!

Doe alsof je je spionnenpaspoort uitlegt aan
een dokter. Kies één pagina en vertel wat erop
staat!

Kies een hulpmiddel en leg in eenvoudige
woorden uit waarvoor het dient!

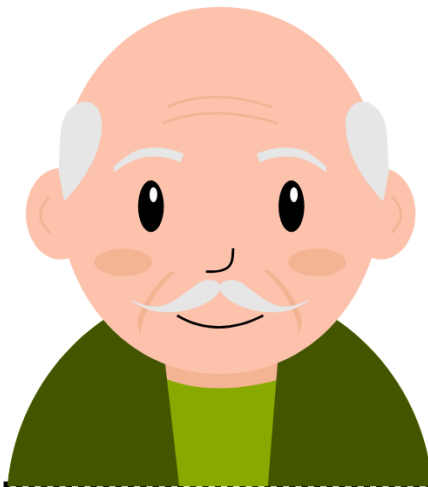
JUF OF MEESTER

OMA

OPA

HOND

MAMA

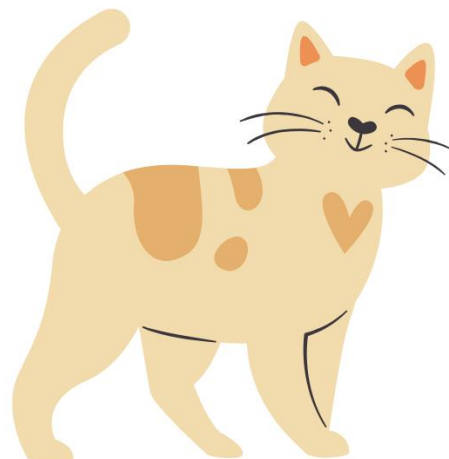
PAPA

TRAINER

KAT

VRIENDEN

LEIDING

MUZIEKSCHOOL

BROER OF ZUS

Verdachten

Materialaalsoverzicht

- Poster met mogelijke verdachten

VERDACHTEN

MIJN SPIONNENPASPOORT

TOP SECRET

SPIONNENMISSIE:

Voorstelling!

Naam : _____

Leeftijd : _____

Hobby's : _____

Leuk weetje: _____

Mijn compliment:

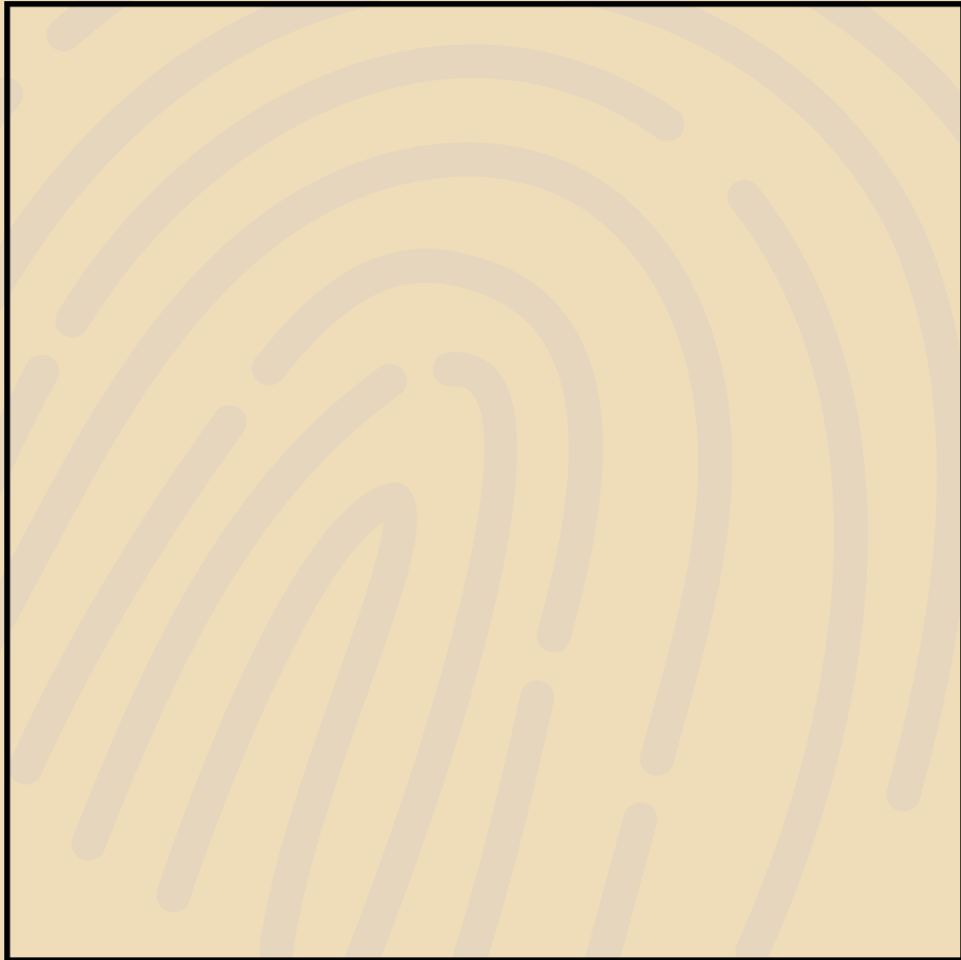
Mijn spionnennaam:

SPIONNENMISSIE:

Dit ben ik!

Ik ga de wereld in en neem mee...:

Mijn knutselwerk:

“De grootste missie is niet om iemand anders te worden, maar
om jezelf te zijn.”

SPIONNENMISSIE:

Supermiddelen!

Je mist iets, maar met mij beweeg je weer! ☐

Ik breng de stem van de juf naar jouw oor! ☐

Ik loop naast je met vier poten en leid je veilig! ☐

Ik steun je knie zodat je kan blijven sporten! ☐

Ik maak geluiden stiller als er te veel lawaai is! ☐

Je rijdt met mij als stappen niet lukt! ☐

Ik help je beter zien! ☐

SPIONNENMISSIE:

Supermiddelen!

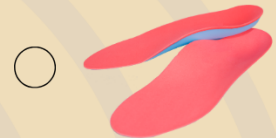
Je houdt me vast als je wankelt! ☐

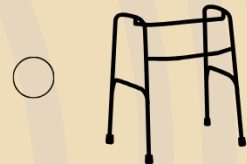
Je stopt me in je schoenen en loopt weer fijn! ☐

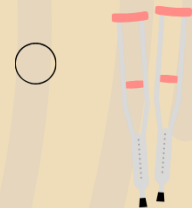
Ik fluister wat jij anders niet kan horen! ☐

Je leunt op mij als wandelen pijn doet! ☐

Ik sorteer je pillen, zodat jij niets vergeet! ☐

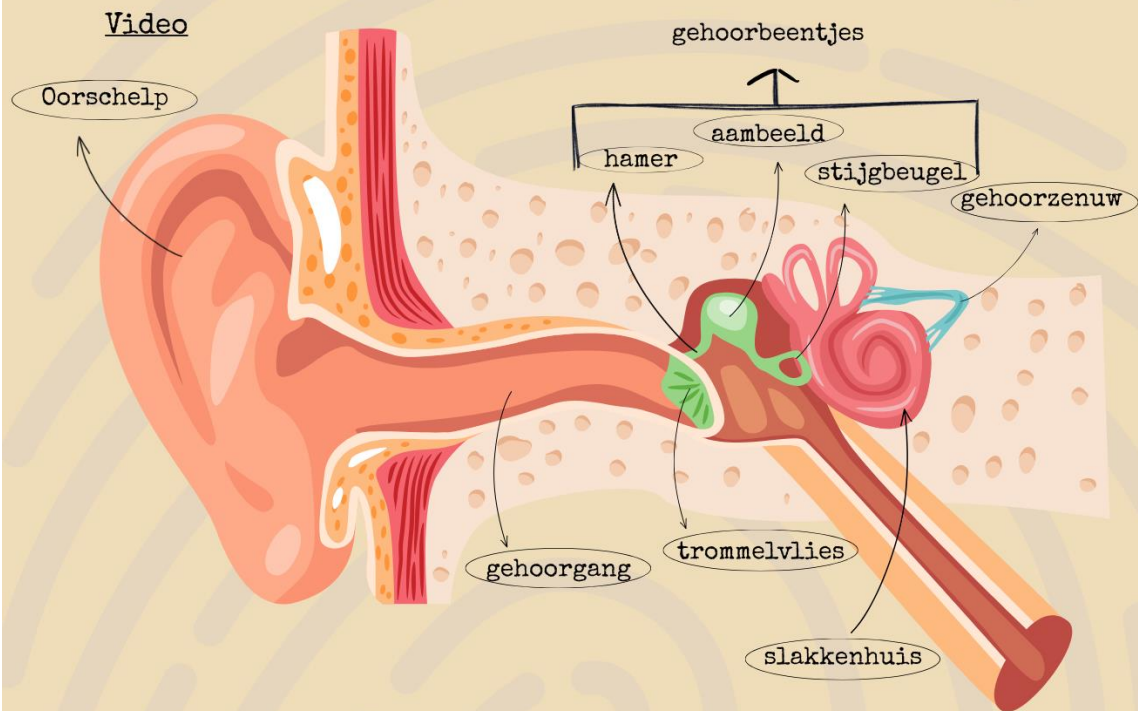

Ken jij ook iemand met een supermiddel?

Noteer wie en welk supermiddel hij of zij gebruikt!

SPIONNENMISSIE:

Het oor van een spion!

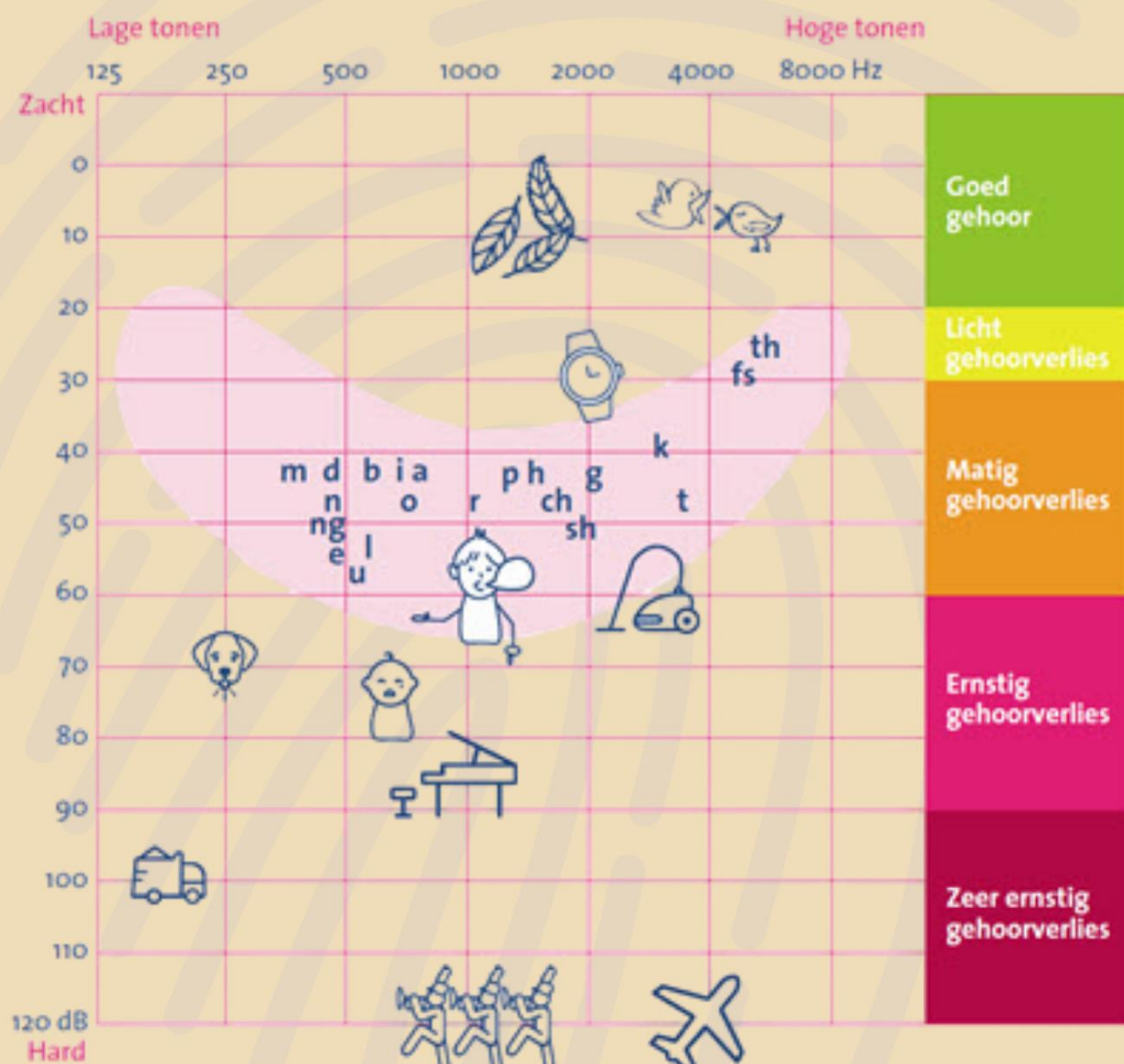
Mijn knutselwerk:

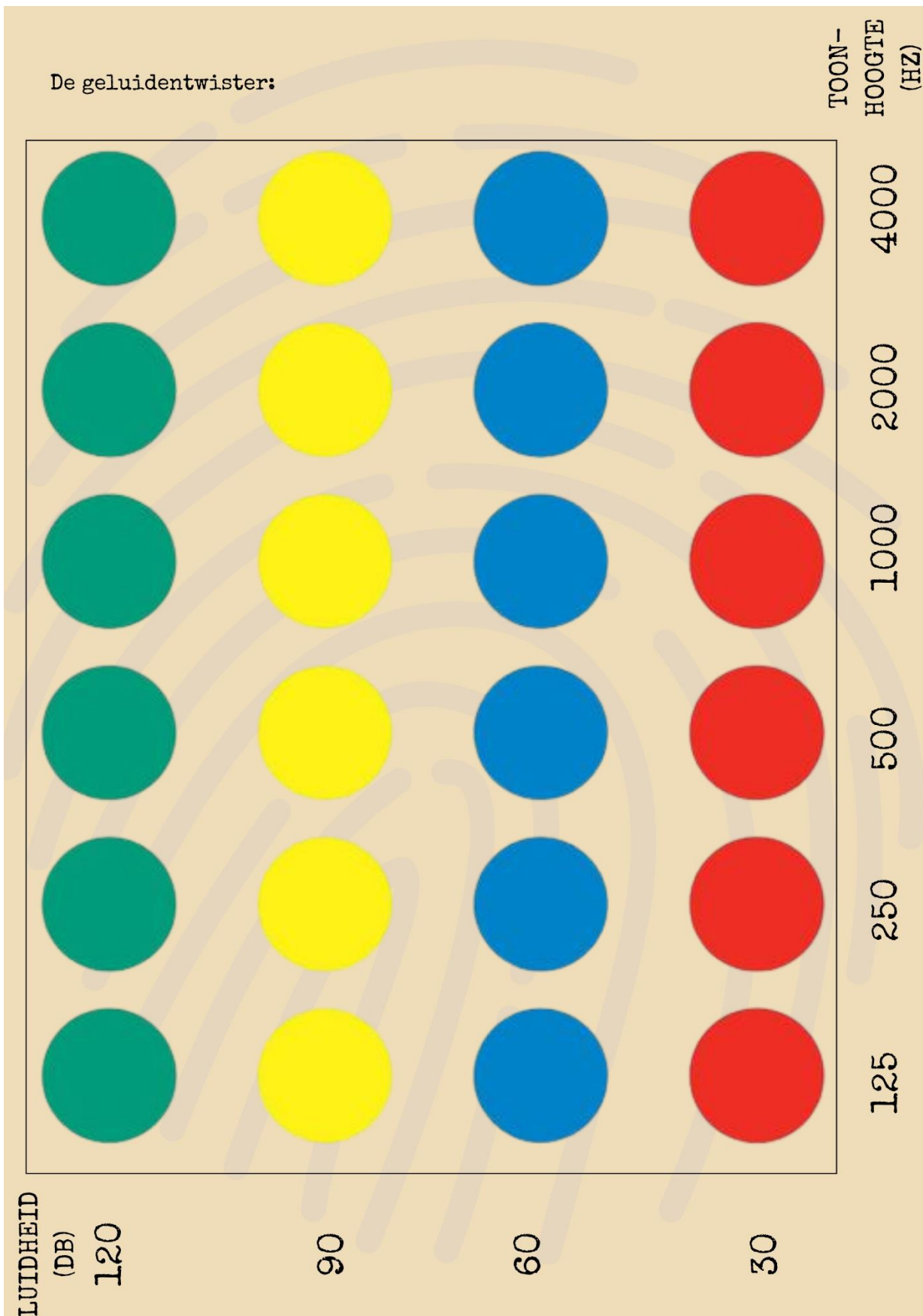

SPIONNENMISSIE:

Wat hoor ik goed?

Mijn audiogram:

SPIONNENMISSIE:

Krachtige gevoelens!

stelt duidelijk grenzen

denkt na

flexibel

zegt "nee" als het moet

blijft rustig

sterk

stevig

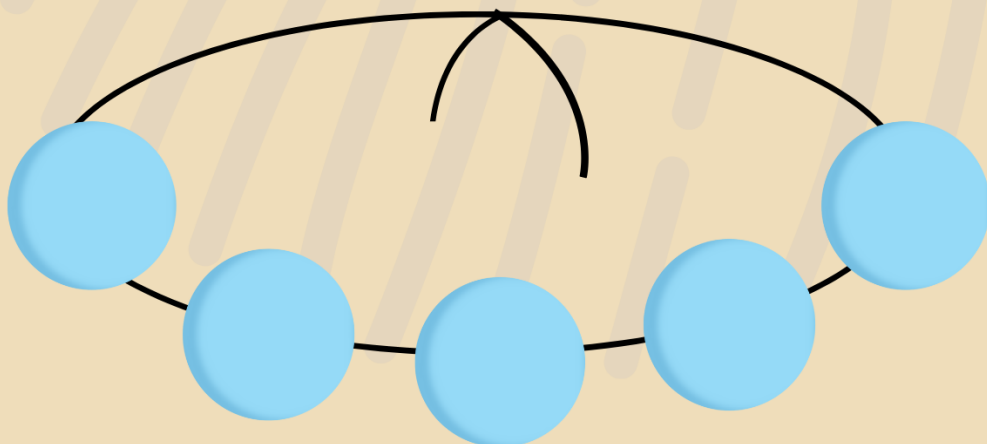
beweegt mee met een ander

SPIONNENMISSIE: Mijn superkrachten!

Mijn superkrachtster:

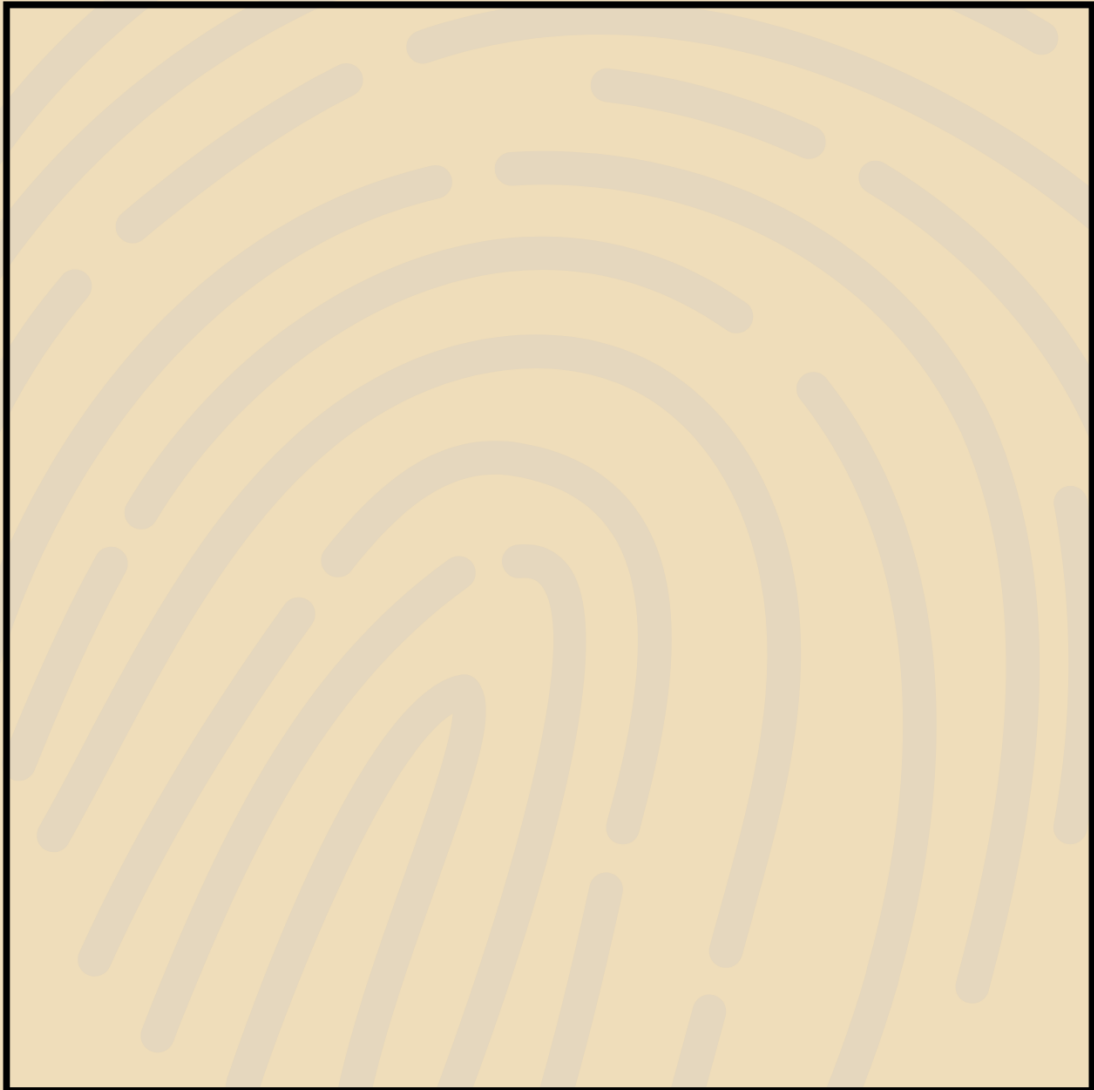
Noteer de namen van jouw team in de kralen!

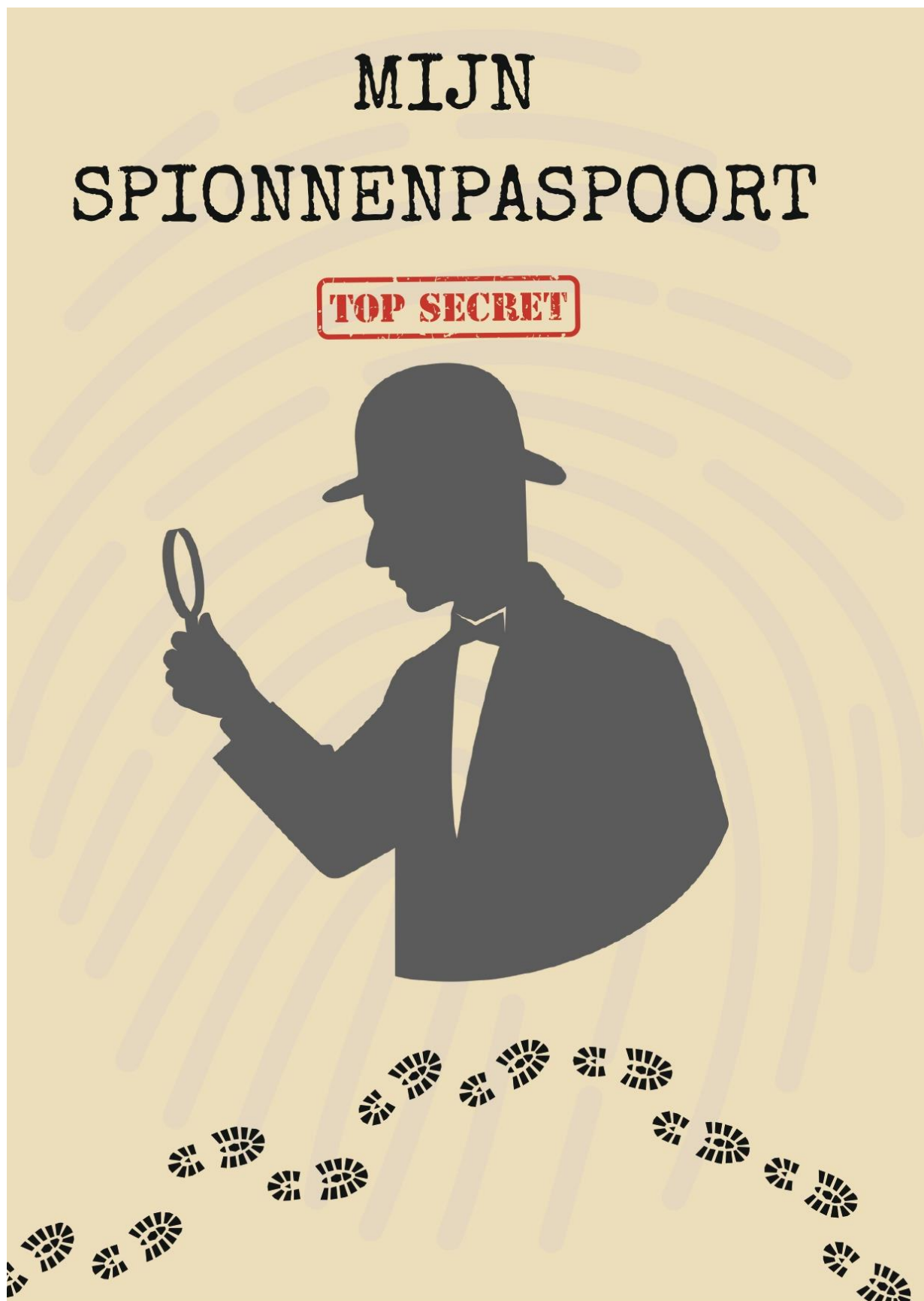

ONTMASKERING:

De dief!

Foto van de dief:

SPIONNENMISSIE:

Voorstelling!

Naam : Jason

Leeftijd : 8 jaar

Hobby's : Gitaar en voetbal

Leuk weetje: Ik speel graag
Minecraft.

Mijn compliment:

'Je hebt een leuke hobby.'

Mijn spionnen naam:

Snelle adelaar

SPIONNENMISSIE:

Dit ben ik!

Ik ga de wereld in en neem mee...:

Vriendschap, vriendelijkheid, vragen, helpen.

Mijn knutselwerk:

"De grootste missie is niet om iemand anders te worden, maar om jezelf te zijn."

SPIONNENMISSIE: Supermiddelen!

Je mist iets, maar met mij beweeg je weer!

Ik breng de stem van de juf naar jouw oor!

Ik loop naast je met vier poten en leid je veilig!

Ik steun je knie zodat je kan blijven sporten!

Ik maak geluiden stiller als er te veel lawaai is!

Je rijdt met mij als stappen niet lukt!

Ik help je beter zien!

SPIONNENMISSIE: Supermiddelen!

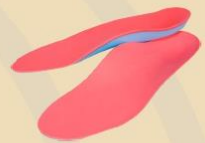
Je houdt me vast als je wankelt!

Je stopt me in je schoenen en loopt weer fijn!

Ik fluister wat jij anders niet kan horen!

Je leunt op mij als wandelen pijn doet!

Ik sorteer je pillen, zodat jij niets vergeet!

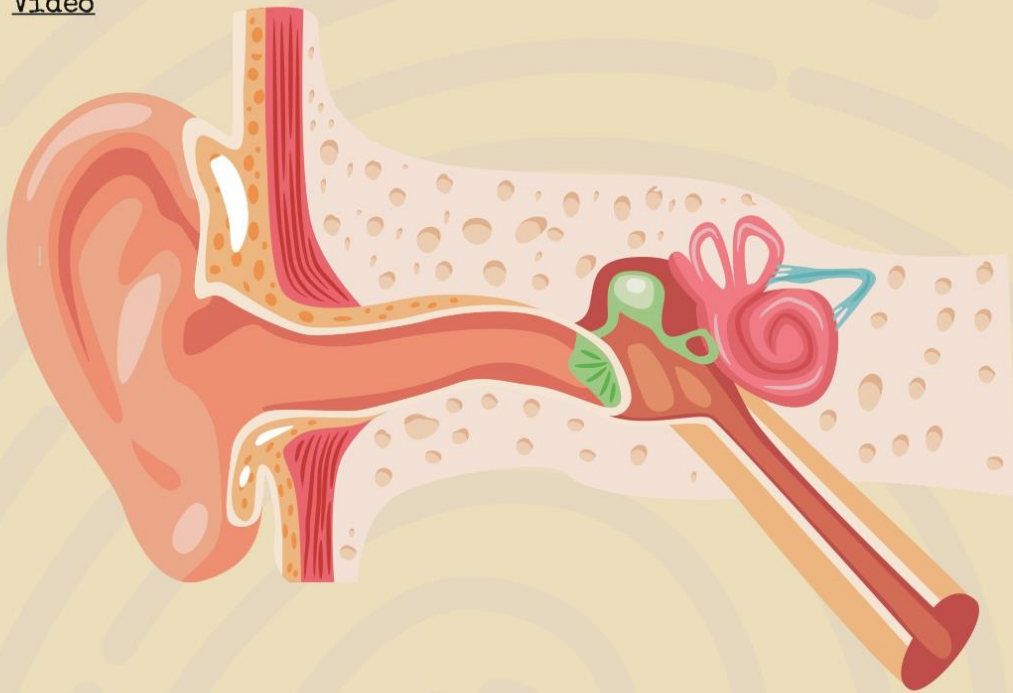
Ken jij ook iemand met een supermiddel?

Noteer wie en welk supermiddel hij of zij gebruikt!

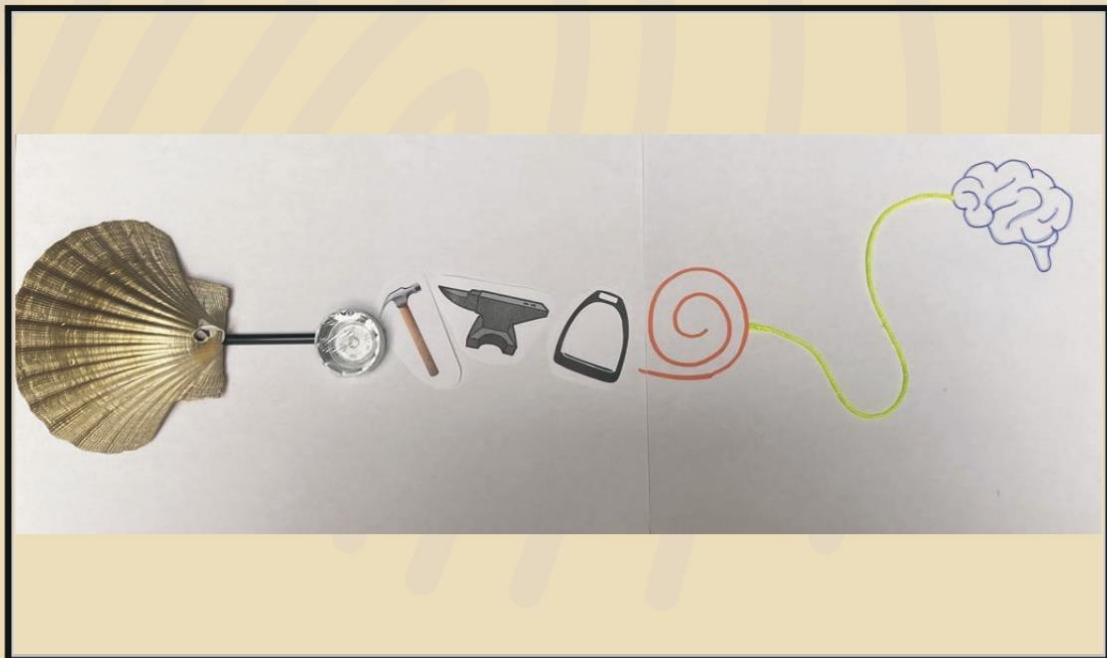
Mijn oma gebruikt een pillendoos. Mijn beste vriend draagt steunzolen. Iemand in ...
mijn klas heeft een kniebrace.

SPIONNENMISSIE: Het oor van een spion!

Video

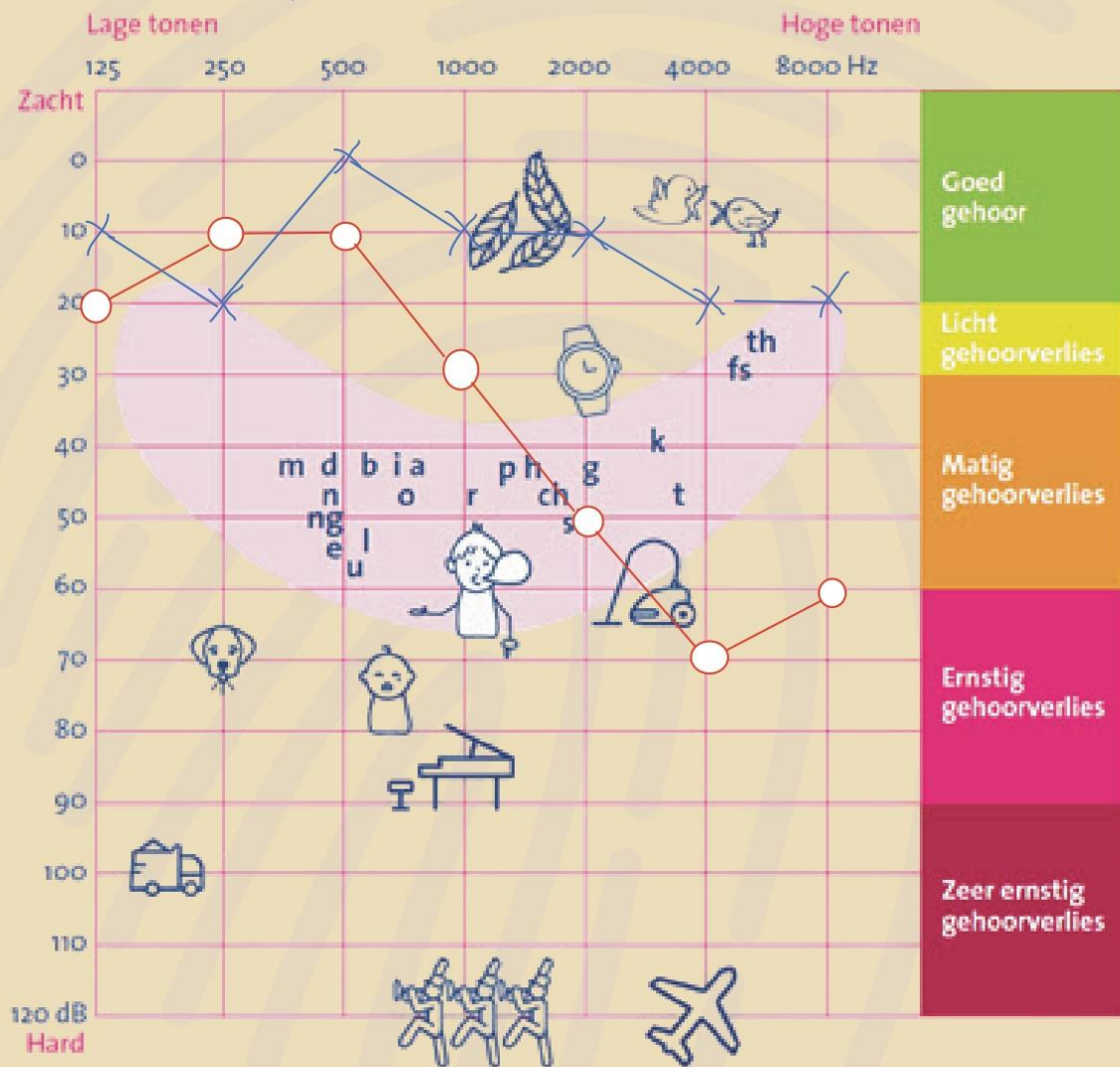

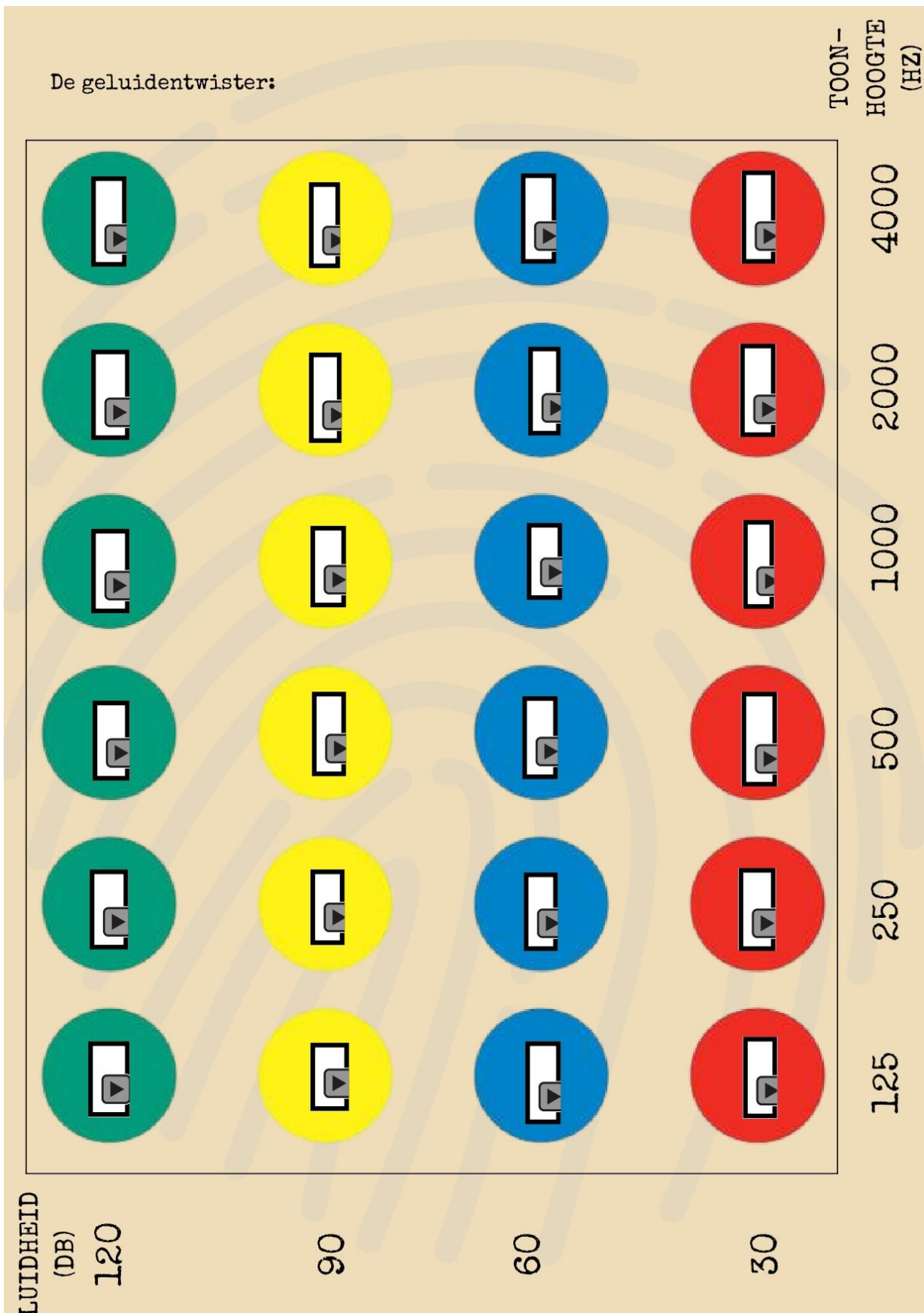
Mijn knutselwerk:

SPIONNENMISSIE: Wat hoor ik goed?

Mijn audiogram:

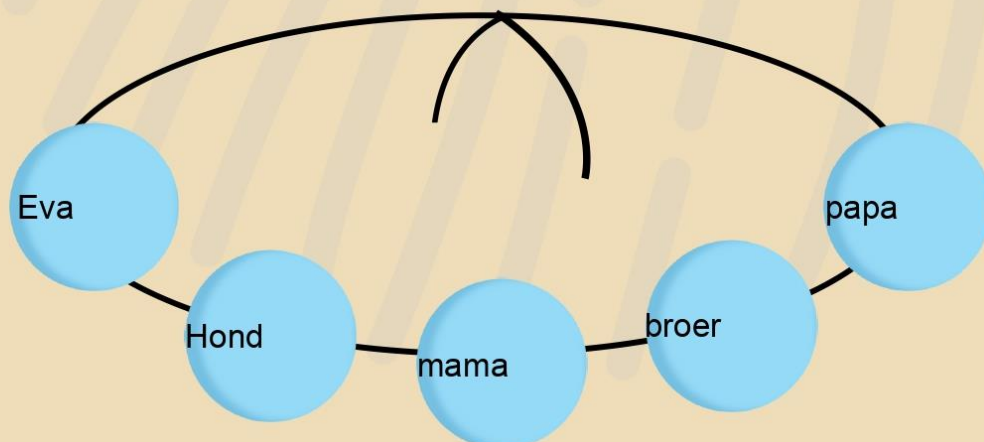
SPIONNENMISSIE:

Mijn superkrachten!

Mijn superkrachtster:

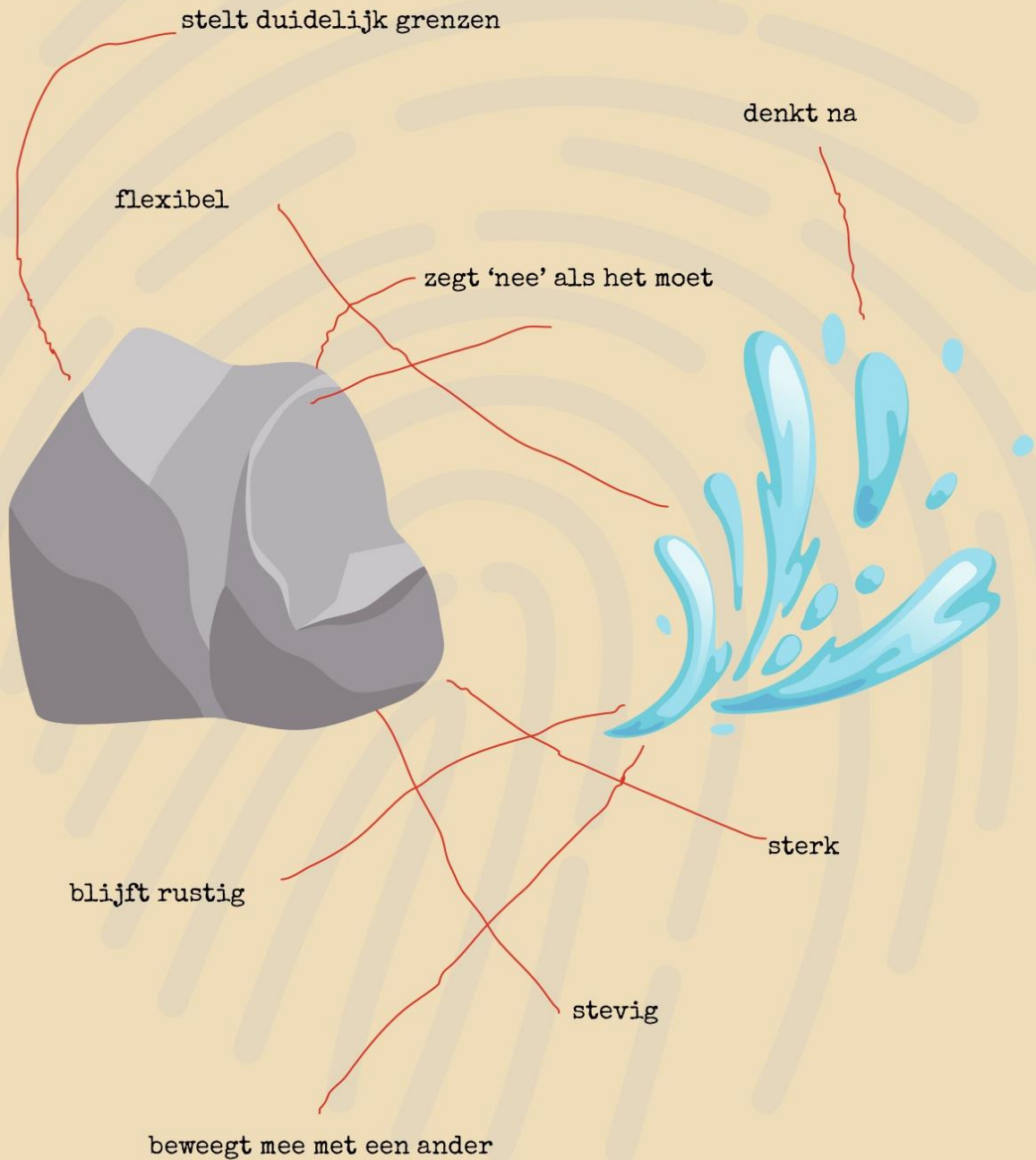

Noteer de namen van jouw team in de kralen!

SPIONNENMISSIE:

Krachtige gevoelens!

ONTMASKERING:

De dief!

Foto van de dief:

verdachte 8

HET RAADSEL VAN DE VERDWENEN DOSSIERS

Een psycho-educatiepakket voor kinderen met
gehoorverlies van het 3e t.e.m. het 5e leerjaar.

MIJN
SPIONNENPASPOORT

TOP SECRET

SPIONNENPASPOORT

- Wetenschappelijk onderbouwd
- Interactieve en speelse werkvormen
- Individueel aanpasbaar

VOORDELEN

- Digitaal spionnenpaspoort voor elk kind
- Handleiding voor therapeuten
- Uitgewerkte materiaalbundel

INHOUD PAKKET

SCAN ME

GRATIS DOWNLOADEN

VRAGEN OF OPMERKINGEN?

cato.vankeirsbilck@gmail.com
anouk.willemyns@gmail.com

Een bachelorproef ontwikkeld in samenwerking met de opleiding Logopedie en de Arteveldehogeschool.